

N68786: პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსი (01.02.2022)

თამარ ალფაიძე

მობილური: [REDACTED]
ელ-ფოსტა [REDACTED]
ოჯახური მდგომარეობა: [REDACTED]
დაბადების თარიღი: [REDACTED]

განათლება

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო, 01.2002 - 01.2005

სამართალმცოდნე, იურიდიული
დოქტორი, [მიმაგრებული ფაილი](#)

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო, 09.1997 - 06.2000

ინგლისური ენა, ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა
მაგისტრთან გათანაბრებული, [მიმაგრებული ფაილი](#)

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო, 09.1996 - 06.2001

სამართალმცოდნე, იურიდიული
მაგისტრი, [მიმაგრებული ფაილი](#)

სამუშაო გამოცდილება

მონვეული ლექტორი, სსიპ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მედიისა და ტელეხელოვნების კოლეჯი, 11.2021 - - დღემდე (3 თვე - 0 წელი და 3 თვე)

მუვალუბები: სასწავლო დისციპლინა "მედია ეთიკა და სამართალი", [მიმაგრებული ფაილი](#)

სრული პროფესორი, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ, 06.2015 - - დღემდე (80 თვე - 6 წელი და 8 თვე)

მუვალუბები: ლექცია-სემინარების წარმართვა, ახალი სასწავლო კურსების მომზადება საათობრივი აკადემიური დატვირთვა სამეცნიერო კვლევები და მეცნიერული მოღვაწეობა , [მიმაგრებული ფაილი](#)

ტრენერი, საქართველოს იუსტიციის სასწავლო ცენტრი, 02.2015 - 02.2016 (12 თვე - 1 წელი და 0 თვე)

მუვალუბები: სხვადასხვა სამართლებრივი მოდულების შექმნა და ტრენინგების ჩატარება

პროფესორი, ქართული უნივერსიტეტი, 09.2014 - 07.2016 (22 თვე - 1 წელი და 10 თვე)

მთვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა შემდეგ დისციპლინებში: შესავალი სამართალმცოდნეობაში, მედია სამართალი, საკანონმდებლო ტექნიკა

მონვეული პროფესორი, საქართველოს საზოგადოებრივ მეცნიერებათა ინსტიტუტი, 09.2012 - 06.2013 (9 თვე - 0 წელი და 9 თვე)

მთვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

მონვეული პროფესორი, ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტი, 09.2012 - 08.2020 (95 თვე - 7 წელი და 11 თვე)

მთვალეობები: დოქტორანტთა სამეცნიერო ხელმძღვანელი

მონვეული პროფესორი, Central European University, Budapest, Hungary, 05.2012 - 05.2014 (24 თვე - 2 წელი და 0 თვე)

მთვალეობები: ინოვაციური სასწავლო-სამაგისტრო პროგრამის შექმნა და დამუშავება კომუნიკაციურ სამართალში

მონვეული პროფესორი, გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტი, 09.2011 - 02.2019 (89 თვე - 7 წელი და 5 თვე)

მთვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

პროექტის ავტორი და გადაცემის წამყვანი, პირველი რადიო, 10.2010 - 01.2012 (15 თვე - 1 წელი და 3 თვე)

მთვალეობები: რადიოპროექტი "ეს მე ვარ" ღამის თოქ-შოუ ყოველ პარასკევს

ლექტორი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 09.2010 - 01.2011 (4 თვე - 0 წელი და 4 თვე)

მთვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

ასოცირებული პროფესორი, თბილისის უნივერსიტეტი "მეტეხი", 09.2009 - 08.2011 (23 თვე - 1 წელი და 11 თვე)

მთვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

ასოცირებული პროფესორი, გრ. რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, 09.2009 - 05.2015 (68 თვე - 5 წელი და 8 თვე)

მთვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა შემდეგ დისციპლინებში:

1. საკანონმდებლო ტექნიკა
2. შესავალი სამართალმცოდნეობაში
3. მედია სამართალი

იურიდიული ფაკულტეტის დეკანი, მარკეტინგული და მედია კომუნიკაციების სასწავლო უნივერსიტეტი, 03.2008 - 03.2010 (24 თვე - 2 წელი და 0 თვე)

მთვალეობები: ფაკულტეტის მართვა, სასწავლო პროცესის უზრუნველყოფა აკადემიური პერსონალის დაკომპლექტება, ლექცია-სემინარების სრულყოფილად წარმართვა, მასტერ-კლასების ორგანიზება. . .

მონვეული ლექტორი, თსუ, სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, 01.2008 - 01.2009 (12 თვე - 1 წელი და 0 თვე)

მთვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

ასოცირებული პროფესორი, საქართველოს უნივერსიტეტი, 01.2006 - 08.2009 (43 თვე - 3 წელი და 7 თვე)

მოვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

მაგისტრატურის დეპარტამენტის უფროსი, კავკასიის უნივერსიტეტი, კავკასიის სამართლის სკოლა, 11.2005 - 01.2007 (14 თვე - 1 წელი და 2 თვე)

მოვალეობები: სამაგისტრო პროგრამების შემუშავება, სასწავლო პროცესის პროფესიონალი პერსონალით დაკომპლექტება, სამეცნიერო კონფერენციების ორგანიზება

ასოცირებული პროფესორი, კავკასიის უნივერსიტეტი, 01.2005 - 09.2007 (32 თვე - 2 წელი და 8 თვე)

მოვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

ასოცირებული პროფესორი, თბილისის ჰუმანიტარული უნივერსიტეტი, 01.2004 - 07.2007 (42 თვე - 3 წელი და 6 თვე)

მოვალეობები: ლექცია-სემინარების წარმართვა

პრაქტიკანტი საპროცედურო საკითხთა წესების კომიტეტში, საქართველოს პარლამენტი, 10.2000 - 03.2001 (5 თვე - 0 წელი და 5 თვე)

მოვალეობები: პარლამენტის მუშაობის ორგანიზაციისა და სპეციფიკის, კომიტეტის კომპეტენციისა და უფლებამოსილების საფუძვლიანი გაცნობა და აქტივობა მის საქმიანობაში

სამართლის თეორიისა და კონსტიტუციური სამართლის კათედრის ლაბორანტი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 01.2000 - 12.2005 (71 თვე - 5 წელი და 11 თვე)

მოვალეობები: სასწავლო პროცესის უზრუნველყოფა

სრული სტაჟი 265 თვე (22 წელი და 1 თვე)

ენები

ინგლისური (მეტყველება: B1, წერა: A2) რუსული (მეტყველება: A2, წერა: A2) Spanish (მეტყველება: C2, წერა: C1)

კომპიუტერული პროგრამები

Microsoft Office Word (ძალიან კარგი), Microsoft Office Excel (ძალიან კარგი), Microsoft Office Access (ძალიან კარგი), Microsoft Office PowerPoint (ძალიან კარგი), Microsoft Office Project (ძალიან კარგი), Microsoft Office Outlook (ძალიან კარგი), Adobe Acrobat (ძალიან კარგი), Mac OS (ძალიან კარგი), 66 (ძალიან კარგი), Adobe after effects (დამაკმაყოფილებელი), Windows (ძალიან კარგი), InDesign (კარგი), illustrator (კარგი),

ტრენინგები, სხვა მიღწევები

TBM Group <https://tbmgroup.eu/product/4th-annual-data-governance-and-compliance-for-financial-institutions/>, 12.2021-12.2021

4th Annual Data Governance and Compliance for Financial Institutions

ნეირონის აკადემია, 05.2021-06.2021

ხელოვნური ინტელექტის რეგულაცია, მიკრო კურსი იურისტებისთვის, [სერტიფიკატი](#)

9 TH UBT ANNUAL INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW, 10.2020-10.2020

Privacy and Information Security BY Tamar Alpaidze, [სერტიფიკატი](#)

ლაზარსკის უნივერსიტეტი/ საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ, 07.2020-07.2020

სამეცნიერო სტატიის გამოქვეყნება პოლონურ სამეცნიერო ჟურნალებში", [სერტიფიკატი](#)

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი, 03.2019-07.2019

სასწავლო კურსის შეფასება , [სერტიფიკატი](#)

The University of Queensland, Australia, 05.2014-07.2014

The Science of Everyday Thinking, [სერტიფიკატი](#)

Harvard University, 02.2014-08.2014

Leaders of Learning, [სერტიფიკატი](#)

Harvard University, 01.2014-07.2014

Justice, [სერტიფიკატი](#)

ELSA, 08.2013-08.2013

International Conference on Media Law, [სერტიფიკატი](#)

The Universite catholique de Louvain, 08.2013-04.2014

International Human Rights, [სერტიფიკატი](#)

Enterprise Incubator Foundation, 04.2013-04.2013

Mobile Innovation Policy, [სერტიფიკატი](#)

Central European University, 05.2012-05.2012

Teaching ICT Policy Skills, [სერტიფიკატი](#)

University of Pennsylvania, The Georgian Institute of Public Affairs, 05.2012-05.2012

New Direction for Growth, Regulation, and Public Policy, [სერტიფიკატი](#)

European Union, 12.2011-12.2011

Training on Media Regulation, [სერტიფიკატი](#)

Fondazione Romualdo Del Bianco, 01.2010-01.2010

Children will resolve the parents' errors, [სერტიფიკატი](#)

ნაშრომები, კუბლიკაციები

სამეცნიერო შრომების კრებული #7 2016 , 12.2016 კიბერტეროლოგიაში - მძიმე ინფორმაციული დანაშაული / თანაავტორობით დოქტორანთან,

სამართალმცოდნეობის შესავალი (მეორე გამოცემა), 10.2016 სახელმძღვანელო , , [ატვირთული ფაილი](#)

სამეცნიერო შრომების კრებული #6, 08.2016 ადამიანის ინფორმაციული უფლებები და თავისუფლებები, სამართლებრივი რეგულირების განსაკუთრებული ობიექტი, თანაავტორობით დოქტორანთან , , [ატვირთული ფაილი](#)

ჰუმანური სამართლის პრინციპები, 05.2015სამეცნიერო შრომათა კრებული #5 (გთსუ), ,
ატვირთული ფაილი

სახელმწიფო ხელისუფლება და მასშედია, 06.2014სამეცნიერო შრომათა კრებული (გთსუ), ,
ატვირთული ფაილი

ოთხი კითხვა ჟურნალისტიკის სამართლებრივი რეგულირების სფეროში, 05.2010სტატია,
ჟურნალი "სოლიდარობა", , ატვირთული ფაილი

შესავალი სამართალმცოდნეობაში, 09.2009სახელმძღვანელო, , ატვირთული ფაილი

მედია სამართალი, 09.2008სახელმძღვანელო, , ატვირთული ფაილი

ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირება, 05.2004Georgian Electronic Scientific Journal:
Jurisprudence #1-2004, , ატვირთული ფაილი

პროექტები

რადიოპროექტი "ეს მე ვარ", 10.2010-01.2012,
პროექტის ავტორი და გადაცემის წამყვანი
სოციალური რადიოპროექტი, ღამის თოქ-შოუ პირველ რადიოში\

პირველი რადიო ონლაინ-სტრიმინგი საქართველოდან

დამატებითი ინფორმაცია

ვკითხულობდი და ვკითხულობ ლექციებს შემდეგ დისციპლინებში:

1. სამართალმცოდნეობის შესავალი/სამართლის საფუძვლები
2. კონსტიტუციური სამართალი / შედარებითი კონსტიტუციური სამართალი
3. მედია სამართალი / მასკომუნიკაციების სამართალი / მედიის რეგულირება და თვითრეგულირება
4. საკანონმდებლო ტექნიკა / იურიდიული ტექნიკა
5. ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები
6. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამართალი
7. ინფორმაციული უსაფრთხოება, კიბერუსაფრთხოება და კიბერსამართალი

ვსარგებლობდი ფსევდონიმით - თათა ჩხეიძე / თამარ მთაწმინდელი
1994 წლიდან ვენეოდი ჟურნალისტურ საქმიანობას რადიო მაუწყებლობით 2012 წლამდე

დამატებითი დოკუმენტები

[დიპლომი \(იურიდიული\)](#)

[დიპლომი \(ინგლისური\)](#)

დიპლომი Ph.D

ასპირანტურის სერტიფიკატი

ცნობა (UG)

ცნობა (CU)

ცნობა (Alma Mater)

ცნობა (TSU)

ცნობა (GTTU)

ცნობა ®ADIO

ცნობა - CU-LLM

ცნობა - MAMCTU

ID - Tamar Alpaidze

BOOK BY Tamar Alpaidze

ცნობა - საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ

ჯანმრთელობის ცნობა

ცნობა ნასამართლობის შესახებ

რეზიუმე (მოკლე ავტობიოგრაფია) 2020

ამონაწერი შრომის წიგნაკიდან

ინგლისური რეზიუმე

თანხმობა PDP

PDP - სამოტივაციო წერილი

სამოტივაციო წერილი

“ამჟამად ისტორიის მისაღებში გასაუბრებას მხოლოდ ერთი კანდიდატი ელოდება. ეს კანდიდატი ინფორმაციაა. ყველაზე საინტერესო, რომელიც ძალას იკრებს, დატაიზმია. ის არც ღმერთებს ეთაყვანება და არც ადამიანებს. დატაიზმი - მონაცემებს აღმერთებს !” [HOMO DEUS, HARARI]

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსის ვაკანტურ თანამდებობაზე ინტერესი განპირობებულია იმით, რომ გახლავართ სამართლის დოქტორი, პროფესორი საჯარო სამართლის მიმართულებით, სამეცნიერო სტატიებისა და სახელმძღვანელოების ავტორი. 2001 წლიდან დღემდე ვენევი აკადემიურ და სამეცნიერო საქმიანობას, ამასთანავე ვუფლები ამერიკული და ევროპული უნივერსიტეტების მიერ წარმოდგენილ უახლეს სალექციო კურსებს და ვიღრმავებ ცოდნას სხვადასხვა მიმართულებით, მათ შორის მედიასამართლებრივ, კიბერსამართლებრივ საკითხებზე და სხვ. მოპოვებული მაქვს Honour Code სერტიფიკატი, რომლებიც ასახავენ ინოვაციურ სასწავლო პროცესს და ეხება განათლების სფეროში გასავითარებელ მრავალრიცხოვან ასპექტებს, იმ გამონვევებსა და სპეციფიკურ სირთულეებს, რომლის წინაშეც დგას თანამედროვე სამყარო. ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირების, ინფორმაციული უსაფრთხოებისა და კიბერ უსაფრთხოების მნიშვნელოვანი საკითხები, ხელოვნური ინტელექტის რეგულაციის საკითხები, მონაცემთა ეთიკა და ინოვაციები - ეს ის ინტერესის სფეროებია, რომლის სრულყოფილად შესწავლა მაძლევს საფუძველს წარმოვადგინო ახლებური ხედვა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის პროცესში. ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება და დანერგვა სასწავლო პროცესში ყოველთვის იყო ჩემი მისწრაფება და განსაკუთრებულად ვიაზრებ დღევანდელ რთულ გამონვევებს გლობალური პანდემიის პირობებში.

ციფრული ეპოქა გარკვეულ გამონვევებს ქმნის პირადი ცხოვრებისა და მონაცემების დაცვის კუთხით, რადგან გროვდება დიდი მოცულობის პერსონალური ინფორმაცია, მათი დამუშავების მასშტაბი იზრდება, ტექნოლოგიები ვითარდება, მოქალაქეების ინფორმირებულობა განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს, წარმოიშობა კონფლიქტი სხვადასხვა სამართლებრივ სიკეთეს შორის და მათი სამართლიანი და ეფექტიანი დაბალანსების საკითხი უმნიშვნელოვანესია. დღევანდელ დღეს საქართველო მრავალი გამონვევის წინაშე დგას, მაგრამ, ჩემი გადმოსახედიდან, მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი ცნობიერების ამაღლება და

პრევენცია. ნებისმიერი დარგის განვითარება და ბედი პროფესიონალ და კვალიფიციურ კადრებზე დამოკიდებული. განვითარება უწყვეტი პროცესია და ის ყოველთვის დროის ფეხდაფეხ უნდა ვითარდებოდეს. ერთი მხრივ მუდმივი თვალყურის დევნება მეცნიერულ მიღწევებსა და ინოვაციებზე და მეორე მხრივ, პრაქტიკული მუშაობა და გამოცდილების მიღება დარგობრივი სპეციალიზაციის მიხედვით, ეს არის ის, რომლის გარეშეც სახელმწიფოს განვითარება მიუღწევლად მეჩვენება.

გონივრულად და მიზანშეწონილად მიმაჩნია სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის ორი ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი უწყების პერსონალურ მონაცემთა დაცვისა და სპეციალური საგამოძიებო სამსახურების შექმნა. ევროკავშირთან დაახლოების პროცესის პარალელურად, საქართველოში პროგრესი განიცადა კანონმდებლობამ: დაიხვეწა მონაცემთა დაცვის სტანდარტები, გაძლიერდა საზედამხებველო ორგანოს ინსტიტუციური დამოუკიდებლობა. მსოფლიოში მიმდინარე რეფორმების, გლობალური და ადგილობრივი გამოწვევების ფონზე, მონაცემების დაცვის თანამედროვე, მაღალი სტანდარტის დასამკვიდრებლად კიდევ ბევრი ნაბიჯია გადასადგმელი.

ჩვენი მიზანია სხვადასხვა საინტერესო ფორმით ხელი შევუწყოთ ცოდნის ამაღლებას პერსონალური მონაცემების დაცვის თაობაზე.

სამყარო მონაცემთა ნაკადებისგან შედგება და ყოველი მოვლენისა და არსების ღირებულება, მის მიერ მონაცემთა დამუშავებაში შეტანილი წვლილით განისაზღვრება, რასაც დატაიზმი ეწოდება.

- მიმაჩნია, რომ მენეჯერული საქმიანობის გამოცდილება და სხვადასხვა უმაღლეს საგანმანათლებლო დანესებულებებში აკადემიური საქმიანობა საშუალებას მომცემს აქტიური წვლილი შევიტანო შესაბამისი პროცესის უზრუნველყოფაში.

- მაქვს საკმაო გამოცდილება ხელმძღვანელ ადმინისტრაციულ თანამდებობებზე მუშაობის, რასაც ამყარებს ჩემი ორგანიზაციული მუშაობის, ანალიზისა და სტრატეგიული ხედვის, გადანყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების, არგუმენტირებული შეფასების, საკითხისადმი პოზიტიური მიდგომისა და გადაჭრის უნარი.

- მაქვს სოციალური, ორგანიზაციული და ტექნიკური მონაცემები და უნარები.

- შემიძლია ინდივიდუალური და გუნდური მუშაობა.

- კადრებისა და პროექტების კოორდინირება და ადმინისტრირება.

- ხელმძღვანელობა.

- დაგეგმვის, ანალიზისა და სტრატეგიული ხედვის უნარი.

- დასახული მიზნების შესრულება და მიღწეული შედეგების კონტროლი და მონიტორინგი.

- გადანყვეტილების მიღების უნარი.

- არგუმენტირებული შეფასების უნარი.

- საკითხის მიმართ პოზიტიური მიდგომისა და გადაჭრის უნარი, ასევე სამართლებრივი აქტების, ხელშეკრულებებისა და სხვა დოკუმენტების ექსპერტიზა და სხვ.

- სათანადო დონეზე ვფლობ ეროვნულ და საერთაშორისო კანონმდებლობას.

პატივისცემით,

თამარ ალფაიძე - პროფესორი, სამართლის დოქტორი

email: [REDACTED] Tel: + [REDACTED]

ოჯახის წევრები

დედა, ვიოლეტა გენაძე, [REDACTED], საქართველო, თბილისი, [REDACTED]

საკონტაქტო ინფორმაცია

მამის სახელი: ჯონდო

სქესი: მდედრობითი

მოქალაქეობა: საქართველო

დაბადების ადგილი: თბილისი
სამხედრო ვალდებულება: არასამხედრო ვალდებული
პირადი ნომერი: [REDACTED]
სერია: [REDACTED]
ფაქტობრივი მისამართი: [REDACTED],
თბილისი, საქართველო
რეგისტრაციის მისამართი: [REDACTED], საქართველო
ავტომანქანის მართვის მოწმობის
ნომერი: [REDACTED]
სახლის ტელეფონი: [REDACTED]
სამსახურის ტელეფონი: [REDACTED]
ვებ-გვერდი: [REDACTED]

თქვენი ორგანიზაციის ვაკანსიებზე გაკეთებული განაცხადები

ვაკანსია	სტატუსი	შეფასება	კომენტარი
68786 პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსი	არქივირებული	გასაუბრებაზე დაბარება(303) 2022-02-02 22:10 წარმატებული(43) 2022-02-04 22:41	

TAMAR ALPAIDZE, Ph.D

5 თბილისი საქართველო 0108

Phone: +9 [redacted] E-Mail: [redacted]

Phone: + [redacted] E-Mail: [redacted]

<https://facebook.com/intro2law>

<https://facebook.com/medialawge>

<https://facebook.com/tamaralpaidze>

თამარ ალფაიძე,

სამართლის დოქტორი, პროფესორი

- თამარ ალფაიძემ წარჩინებით დაამთავრა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი და ასპირანტურა კონსტიტუციური სამართლის სპეციალობით. 2006 წელს დაიცვა დისერტაცია თემაზე "მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების საქმიანობის სამართლებრივი ასპექტები" და მიენიჭა იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის აკადემიური ხარისხი / სამართლის დოქტორი.
- 2008 წელს პირველად საქართველოში მან გამოსცა სახელმძღვანელო "მედია სამართალი", რითაც ფაქტობრივად საფუძველი ჩაეყარა სამართლის ახალ დამოუკიდებელ დარგს.
- 2009 წელს დაიბეჭდა მისი სახელმძღვანელო "შესავალი სამართალმცოდნეობაში" - კომპლექსური მეცნიერული კვლევა სახელმწიფო-სამართლებრივ მოვლენათა არსისა და განვითარების პერსპექტივების შესახებ.
- თამარ ალფაიძე არის მრავალი სამეცნიერო სტატიის ავტორი. ფართოა მისი სამეცნიერო ინტერესების სფერო: სამართალმცოდნეობის ფუნდამენტური ცნებებისა და კატეგორიების კვლევა, კონსტიტუციონალიზმის პრობლემები, მედია-კომუნიკაციების სამართალი, სამართლის თანამედროვე კონცეფციების ანალიზი და სხვა.
- 2001 წლიდან იგი ეწევა აქტიურ სამეცნიერო და პედაგოგიურ საქმიანობას. იგი ლექციებს კითხულობდა და კითხულობს საქართველოს სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებლებში: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისის ჰუმანიტარული უნივერსიტეტი, კავკასიის უნივერსიტეტი, საქართველოს უნივერსიტეტი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი, ქართული უნივერსიტეტი, გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტი, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი, ცენტრალური ევროპის უნივერსიტეტი (უნგრეთი) და ა.შ.
- თამარ ალფაიძე ხშირად მონაწილეობს საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებში.
- 2013 წელს გაიარა The Universite Catholique de Louvain დისტანციური სასწავლო კურსი "ადამიანის საერთაშორისო უფლებები"
- 2014 წელს წარმატებით დაასრულა Harvard University-ის იურისპრუდენციის სპეციალური კურსი "Justice"
- 2016 წელს მეორედ გამოიცა განახლებული სახელმძღვანელო "სამართალმცოდნეობის შესავალი", რომელიც წარდგენილ იქნა საქართველოს ეროვნულ პრემიაზე
- ფლობს ქართულ, რუსულ, ინგლისურ და ესპანურ ენებს

Professor Tamar Alpaidze, Ph.D

- [REDACTED] Georgia 0108
- Phone: + [REDACTED]
- E-Mail: t.alpaidze@gmail.com professorTA@yahoo.com
- Web: www.medialaw.ge www.introlaw.ge www.esmevar.ge
- Facebook: www.facebook.com/tamaralpaidze

Education

Ph.D Degree Candidate of Sciences in Jurisprudence/Doctor of Law, Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Master's Degree. Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of Law

Master's Degree. Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of Arts and Humanities
(Specialization: English Language)

Administrative Experience

- Radio One (106.4 FM) 1996-2012
Broadcaster, Art Manager, Producer
- The Marketing and Media Communications Teaching University 2008-2010
Dean of Law Faculty
- Caucasus University, Caucasus School of Law 2005 - 2007
Head of LL.M Department
- Ivane Javakhishvili Tbilisi State University 2001 - 2005
- Assistant to the Dean, Faculty of Law
- The Parliament Of Georgia 2000 - 2001
Probationer of Procedural Issue and Rules Committee

Books Published

- Informational Security, Informational War and Informational Terrorism (not published) with L. Galdava 2020-2015
- Introduction To Law (Second Edition) © 2009
- Introduction To Law ©
- Media Law © 2008
- Legal Aspects of Mass Media Activity (*monography*) 2006

Publications / Research

- Human Informational Rights and Freedom -
The Special Object of Legal Regulation, with L. Galdava 2020
- Mass Media and State Government 2014

- Oversight or Reality (Fourth Government) 2010
(Italy, Florence, Edition of *Fondazione Romualdo Del Bianco*)
- Four Questions in Journalistic Law Regulation. 2008
Journal "Solidarity", #3(24)
- Legal Status of Journalist. 2004
Journal "Man and Constitution", #4
- Internet and Its Legal Regulation. 2004
"Electronic Scientific Journal", #2
- Freedom of Mass Information as a Legal Category. 2004
Journal "Man and Constitution", #1
- Role of Mass Media in the Political System of Society. 2003
Journal "Law", #9-10

Teaching Experience

- Tbilisi State University, Media and TV Art College 2021-
- SEU - Georgian National University – Full Professor 2015 -
- SANGU - Georgian University – Professor, Lecturer 2014 - 2015
- GIPA – Georgian Institute of Public Affairs 2012 -2014
Caucasus School of Journalism & Media Management
- Lecturer in *Media Law*
- GAU – Georgian-American University 2012 –2014
- Lecturer in *Media & Communications Law*
- GTTU – G.Tavartkiladze’s Teaching University 2011 – 2018
- Lecturer in *Media Law*
- Alma Mater - Grigol Robakidze University, 2009 –
- Associate Professor of Law
- Lecturer in *Media Law*
- Tbilisi University "Metethi", 2009 - 2011
- Associate Professor,
- Lecturer in *Media Law* and Introduction To Law
- University of Georgia, 2006 - 2009
‣ School of Law ‣ School of Business
‣ School of Journalism and Mass Communications
- Lecturer, Associate Professor
- Caucasus University ‣ Caucasus School Of Law 2005 - 2007
- Lecturer, Associate Professor
- Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, 2008 - 2009
‣ Faculty of Social and Political Sciences, Journalistic Department
- Visiting Associate Professor, Lecturer in *Media Law*
- Shota Rustaveli Tbilisi State University, 2008
- Lecturer in *Media Law*

- Tbilisi Humanitarian University, Faculty of Law 2004 - 2007
 - Associate Professor
- Ivane Javakishvili Tbilisi State University 2001 - 2005
 - Assistant Professor, Instructor,
 - Lecturer in Constitutional Law, Human Rights...

Language Skill

- Georgian (Native) • English (Fluent)
- Russian (Fluent) • Spanish (Normal)

Computer Skills

- OS: Mac OS X, Windows OS, Linux OS.
- Applications: MS Office, SPSS, Adobe Applications, Corel Applications, Internet Applications.

PDP Georgia

Professor Tamar Alpaidze

1 February 2022

სამოტივაციო წერილი

“ამჟამად ისტორიის მისაღებში გასაუბრებას მხოლოდ ერთი კანდიდატი ელოდება. ეს კანდიდატი ინფორმაციაა. ყველაზე საინტერესო, რომელიც ძალას იკრებს, დატაიზმია. ის არც ღმერთებს ეთაყვანება და არც ადამიანებს. დატაიზმი - მონაცემებს აღმერთებს !
“ [HOMO DEUS, HARARI]

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსის ვაკანტურ თანამდებობაზე ინტერესი განპირობებულია იმით, რომ გახლავართ სამართლის დოქტორი, პროფესორი საჯარო სამართლის მიმართულებით, სამეცნიერო სტატიებისა და სახელმძღვანელოების ავტორი. 2001 წლიდან დღემდე ვეწევი აკადემიურ და სამეცნიერო საქმიანობას, ამასთანავე ვუფლები ამერიკული და ევროპული უნივერსიტეტების მიერ წარმოდგენილ უახლეს სალექციო კურსებს და ვიღრმავებ ცოდნას სხვადასხვა მიმართულებით, მათ შორის მედიასამართლებრივ, კიბერსამართლებრივ საკითხებზე და სხვ. მოპოვებული მაქვს Honour Code სერტიფიკატები, რომლებიც ასახავენ ინოვაციურ სასწავლო პროცესს და ეხება განათლების სფეროში გასავითარებელ მრავალრიცხოვან ასპექტებს, იმ გამოწვევებსა და სპეციფიკურ სირთულეებს, რომლის წინაშეც დგას თანამედროვე სამყარო. ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირების, ინფორმაციული უსაფრთხოებისა და კიბერ უსაფრთხოების მნიშვნელოვანი საკითხები, ხელოვნური ინტელექტის რეგულაციის საკითხები, მონაცემთა ეთიკა და ინოვაციები - ეს ის ინტერესის სფეროებია, რომლის სრულყოფილად შესწავლა მაძლევს საფუძველს წარმოვადგინო ახლებური ხედვა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის პროცესში. ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება და დანერგვა სასწავლო პროცესში ყოველთვის იყო ჩემი მისწრაფება და განსაკუთრებულად ვიაზრებ დღევანდელ რთულ გამოწვევებს გლობალური პანდემიის პირობებში.

ციფრული ეპოქა გარკვეულ გამოწვევებს ქმნის პირადი ცხოვრებისა და მონაცემების დაცვის კუთხით, რადგან გროვდება დიდი მოცულობის პერსონალური ინფორმაცია, მათი დამუშავების მასშტაბი იზრდება, ტექნოლოგიები ვითარდება, მოქალაქეების ინფორმირებულობა განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს, წარმოიშობა კონფლიქტი სხვადასხვა სამართლებრივ სიკეთეს შორის და მათი სამართლიანი და ეფექტიანი დაბალანსების საკითხი უმნიშვნელოვანესია.

დღევანდელ დღეს საქართველო მრავალი გამოწვევის წინაშე დგას, მაგრამ, ჩემი გადმოსახედიდან, მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი ცნობიერების ამაღლება და პრევენციაა. ნებისმიერი დარგის განვითარება და ბედი პროფესიონალ და კვალიფიციურ კადრებზეა დამოკიდებული. განვითარება უწყვეტი პროცესია და ის ყოველთვის დროის ფეხდაფეხ უნდა ვითარდებოდეს. ერთი მხრივ მუდმივი თვალყურის დევნება მეცნიერულ მიღწევებსა და ინოვაციებზე და მეორე მხრივ, პრაქტიკული მუშაობა და გამოცდილების მიღება დარგობრივი სპეციალიზაციის მიხედვით, ეს არის ის, რომლის გარეშეც სახელმწიფოს განვითარება მიუღწევლად მეჩვენება.

გონივრულად და მიზანშეწონილად მიმაჩნია სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის ორი ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი უწყების პერსონალურ მონაცემთა დაცვისა და სპეციალური საგამოძიებო სამსახურების შექმნა. ევროკავშირთან დაახლოების პროცესის პარალელურად, საქართველოში პროგრესი განიცადა კანონმდებლობამ: დაიხვეწა მონაცემთა დაცვის სტანდარტები, გაძლიერდა საზედამხედველო ორგანოს ინსტიტუციური დამოუკიდებლობა. მსოფლიოში მიმდინარე რეფორმების, გლობალური და ადგილობრივი გამოწვევების ფონზე, მონაცემების დაცვის თანამედროვე, მაღალი სტანდარტის დასამკვიდრებლად კიდევ ბევრი ნაბიჯია გადასადგმელი.

ჩვენი მიზანია სხვადასხვა საინტერესო ფორმით ხელი შევუწყოთ ცოდნის ამაღლებას პერსონალური მონაცემების დაცვის თაობაზე.

სამყარო მონაცემთა ნაკადებისგან შედგება და ყოველი მოვლენისა და არსების ღირებულება, მის მიერ მონაცემთა დამუშავებაში შეტანილი წვლილით განისაზღვრება, რასაც დატაიზმი ეწოდება.

- მიმაჩნია, რომ მენეჯერული საქმიანობის გამოცდილება და სხვადასხვა უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში აკადემიური საქმიანობა საშუალებას მომცემს აქტიური წვლილი შევიტანო შესაბამისი პროცესის უზრუნველყოფაში.

- მაქვს საკმაო გამოცდილება ხელმძღვანელ ადმინისტრაციულ თანამდებობებზე მუშაობის, რასაც ამყარებს ჩემი ორგანიზაციული მუშაობის, ანალიზისა და სტრატეგიული ხედვის, გადანყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების, არგუმენტირებული შეფასების, საკითხისადმი პოზიტიური მიდგომისა და გადაჭრის უნარი.

- მაქვს სოციალური, ორგანიზაციული და ტექნიკური მონაცემები და უნარები.

- შემიძლია ინდივიდუალური და გუნდური მუშაობა.

- კადრებისა და პროექტების კოორდინირება და ადმინისტრირება.

- ხელმძღვანელობა.

- დაგეგმვის, ანალიზისა და სტრატეგიული ხედვის უნარი.

- დასახული მიზნების შესრულება და მიღწეული შედეგების კონტროლი და მონიტორინგი.

- გადანყვეტილების მიღების უნარი.

- არგუმენტირებული შეფასების უნარი.

- საკითხის მიმართ პოზიტიური მიდგომისა და გადაჭრის უნარი, ასევე სამართლებრივი აქტების, ხელშეკრულებებისა და სხვა დოკუმენტების ექსპერტიზა და სხვ.

- სათანადო დონეზე ვფლობ ეროვნულ და საერთაშორისო კანონმდებლობას.

პატივისცემით,

თამარ ალფაიძე - პროფესორი, სამართლის დოქტორი

email: professorTA@yahoo.com Tel: + [REDACTED]

საქართველოს იურიდიული პირი
საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო
მომსახურების სააგენტო

თბილისი-წითელი ხიდის გზაგვეცილის 21-ე კმ. ტელ.: 241 91 91

03/02/2022

49/6/1/2-02447586

ცნობა
ნასამართლობის შესახებ

გაიცა მასზედ, რომ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საინფორმაციო-ანალიტიკური დეპარტამენტის საინფორმაციო ცენტრის მონაცემებით მოქალაქე თამარ ალფაიძე, დაბადებული [REDACTED] წელს, პ/ნ [REDACTED] მცხოვრები თბილისი [REDACTED] არ არის ნასამართლეს და ძებნაში არ იმყოფება.

საცნობარო სამსახურის უფროსი

აკაკი მანჯავიძე

01.02.2022

მოგახსენებთ, რომ გამოვხატავ სურვილს მონაწილეობა მივიღო კონკურსში პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსის ვაკანტურ თანამდებობაზე და ვაცხადებ წერილობით თანხმობას სამსახურის უფროსად არჩევის შესახებ.

თამარ ალფაიძე

01.02.22

კანდიდატის თანხმობა ინფორმაციის მოძიებაზე/
გადამონწევაზე და გადაცემაზე/გასაჯაროებაზე

ვეთანხმები და ვადასტურებ ჩემი განაცხადის მხარდასაჭერად წარდგენილი ინფორმაციისა და დოკუმენტების, მოძიებული ინფორმაციის და დოკუმენტაციის, გადაცემას/გასაჯაროებას. ასევე პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსად არჩევის მიზნისთვის მოძიებული ინფორმაცია და დოკუმენტაცია გასაჯაროვდეს მოთხოვნის შემთხვევაში.

თამარ ალფაიძე

საქართველო

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დიპლომი

წარჩინებით

AH № 01702

თამარ ალფაიძე

1996 წელს ჩაირიცხა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში და 2001 წელს დაამთავრა აღნიშნული უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სრული კურსი სპეციალობით სამართალმცოდნეობა.

სახელმწიფო საგამოცდო კომისიის 2001 წლის 30 მაისის გადაწყვეტილებით *თამარ ალფაიძეს* მიენიჭა **იურისტის**

კვალიფიკაცია.

რექტორი
სახელმწიფო საგამოცდო
კომისიის თავმჯდომარე
სამართალმცოდნეობის
ფაკულტეტის დეკანი

ქ. თბილისი, 2001 წ.

სარეგისტრაციო № 01 / 87

რეგისტრატორი

Georgia

Ivane Javakishvili State University of Tbilisi

DIPLOMA

With Honours

AH № 01702

Tamar Alpaidze

enrolled in 1996 in Ivane Javakishvili State University of Tbilisi and in 2001 graduated the full course of the Faculty of Law of the University having specialized in the field of Jurisprudence.

By the decision of the State Examination Commission, May 2001, *Tamar Alpaidze* was awarded the qualification of **Lawyer**

Rector

Chairman, State Examination Commission

Dean

[Handwritten signature]

R. Lutsarashvili

[Handwritten signature]

Tbilisi, 2001

Registration № 01 / 87

Registrar

[Handwritten signature]

II. გაიარა პროფესიული პრაქტიკა- სტაჟირება

შეფასებით... **ფრიადი**

III. ჩააბარა სახელმწიფო გამოცდები

1	კრებსითი გამოცდა სპეციალობაში	ფრიადი
2	უცხური ენა ()	ფრიადი

დაიცვა სადიპლომო ნაშრომი
შეფასებით ფრიადი

რექტორი, აკადემიკოსი **ა. ჩიქოვანი** (რ. მეტრეველი)

იურიდიული ფაკულტეტის დეკანი, პროფესორი **ს. შენგელია**

მდივანი **მ. მ.** (შენიშნულად)

ქ. თბილისი, „ “ „ “ 2001 წელი

სარეგისტრაციო № „ “

... № **დიპლომის დანართი**

ამონაწერი სტუდენტის სასწავლო ბარათიდან

(უდიპლომო დღა არა აქვს)

თამარ აღვაიძე

დაბადებული **1979** წელს

1996 (სახელი, გარი) **2001**

წლიდან წლამდე სწავლობდა

2001 წელს დაამთავრა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი სპეციალობით „სამართალმცოდნეობა“.

სწავლების ენა - ქართული, ფორმა - დასწრებითი.

I. შეისწავლა შემდეგი დისციპლინები

(მოცულობა მითითებულია ასტრონომიულ საათებში)

№	დისციპლინის დასახელება	მოცულობა	შეფასება
1	სახელმწიფოსა და სამართლის თეორია	48	ფრიადი
2	საზღვარგარეთის ქვეყნების სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორია	80	ფრიადი
3	საქართველოს სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორია	48	ფრიადი
4	პოლიტიკურ და სამართლებრივ მოძღვრებათა ისტორია	32	ფრიადი
5	რომის სამოქალაქო სამართლის საფუძვლები	32	ფრიადი
6	სამოქალაქო სამართალი (ზოგადი ნაწილი)	64	ფრიადი
7	სანივთო სამართალი	32	ფრიადი
8	ვალდებულებითი სამართალი	128	ფრიადი
9	ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი	32	ფრიადი
10	საოჯახო სამართალი	32	ფრიადი
11	შემკვიდრებითი სამართალი	32	ფრიადი

12	სამოქალაქო სამართლის პროცესი	128	ფრიადი
13	საკორპორაციო სამართალი	32	კმრგი
14	შრომისა და სოცუხრუნველყოფის სამართალი	64	ფრიადი
15	სახელმწიფო (კონსტიტუციური) სამართალი	32	ფრიადი
16	საზღვარგარეთის ქვეყნების სახელმწიფო სამართალი	32	ფრიადი
17	საარჩევნო სამართალი	32	ფრიადი
18	ადმინისტრაციული სამართალი	96	ფრიადი
19	საფინანსო სამართალი	32	ფრიადი
20	საგადასახადო სამართალი	32	ფრიადი
21	საერთაშორისო სამართალი	32	ფრიადი
22	საერთაშორისო კერძო სამართალი	32	ფრიადი
23	სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი)	104	ფრიადი
24	სისხლის სამართალი (განსაკუთრებული ნაწილი)	104	ფრიადი
25	კრიმინოლოგია	32	ფრიადი
26	სასჯელსრულებითი სამართალი	32	ფრიადი
27	სისხლის სამართლის პროცესი	128	ფრიადი
28	კრიმინალისტიკა	96	ფრიადი
29	სამართალდამცავი ორგანოები	32	ფრიადი
30	გლათინური ენა	32	ფრიადი
31	სამხედრო მომზადება	320	-----
32	არჩევითი საგნები: შეღარებითი სისხ. სამ	32	ფრიადი
	ა) ადმინისტრაც. პასუხისმგებლობა	32	ფრიადი
	ბ) პროკურატურის ორგანო და ფუნქც.	32	ფრიადი
	გ) სახ. ხელისუფლებ. და მმართველობ. ორგ.		ფრიადი
	დ) მოკვლეგ. და გამოძ. ორგან. საკითხები		ფრიადი
	ე) დამინაშავის პიროვნება	32	ფრიადი

33	პოლიტოლოგია, სოციოლოგია, საქართველოს პარტიების ისტორია	32	ჩაეთვალა
34	ინფორმატიკა	32	ჩაეთვალა
35	ქართული სიტყვიერება	32	ჩაეთვალა
36	ლოგია	32	ჩაეთვალა
37	საქართველოს ისტორია	64	ჩაეთვალა
38	ეკონომიკურ მეცნიერებათა თეორიული საფუძვლები	32	ჩაეთვალა
39	მსოფლიო ცივილიზაციის ისტორია	32	ჩაეთვალა
40	რელიგიის ისტორია	32	ჩაეთვალა
41	ფილოსოფია	32	ჩაეთვალა
42	ფიზიკა	64	ჩაეთვალა
43	იურიდიული ფსიქოლოგია	32	ჩაეთვალა
44	აგრარული სამართალი	32	ჩაეთვალა
45	ადამიანის საერთაშორისო უფლებათა სამართალი	32	ჩაეთვალა
46	სისხლის სამართლის პოლიტიკა	32	ჩაეთვალა
47	სამართლებრივი ეთიკა	32	ჩაეთვალა
48	სამართლებრივი სტატისტიკა	32	ჩაეთვალა
49	საბუღალტრო აღრიცხვა და სასამართლო-საბუღალტრო ექსპერტიზის საფუძვლები	32	ჩაეთვალა
50	კონსტიტუციური კონტროლი	32	ჩაეთვალა
51	სასამართლო მედიცინა	32	ჩაეთვალა
52	სასამართლო ფსიქიატრია	32	ჩაეთვალა
53	საქართველოს პოლიტეკურ მოძღვრებათა ისტორია	32	ჩაეთვალა
54	საკანონმდებლო ნოვაცია სპეციალობაში	32	ჩაეთვალა
55	ესთეტიკა	32	ჩაეთვალა
56	სამოქალაქო თავდაცვა	32	ჩაეთვალა
57	საკურსო შრომები (I-II-III-IV) კურსებზე		ჩაეთვალა

სანოტარო მოქმედების რეგისტრაციის ნომერი

N120313046

სანოტარო მოქმედების რეგისტრაციის თარიღი

26.03.2012 წ

სანოტარო მოქმედების დასახელება

დოკუმენტის ასლის დამოწმება

ნოტარიუსი

თინათინ დევდარიანი

სანოტარო ბიუროს მისამართი

ქ. თბილისი, ი. აბაშიძის ქუჩა N39

სანოტარო ბიუროს ტელეფონი

229-35-11

სანოტარო მოქმედების ინდივიდუალური ნომერი

96613795976712

სანოტარო მოქმედებისა და სანოტარო აქტის შესახებ ინფორმაციის (მისი შექმნის, შეცვლის და/ან გაუქმების შესახებ) მიღება-გადამოწმება შეგიძლიათ საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის ვებ-გვერდზე: www.notary.ge ასევე შეგიძლიათ დარეკოთ ტელეფონზე: +995(32) 2 66 19 18

სანოტარო აქტი

ქ. თბილისი

საქართველო

მე, ნოტარიუსი თინათინ დევდარიანი, რომლის სანოტარო ბიურო მდებარეობს მისამართზე: ქ. თბილისი, ირ. აბაშიძის ქ. №39, ბინა №23-ში ვამოწმებ წინამდებარე დოკუმენტის დუბლიკატს. დედანში ამოშლილი, ამოფხეკილი, მიწერილი, გადახაზული (გადაშლილი) სიტყვები, წინადადებები და სხვა აღუნიშვნელი გასწორებანი ან რაიმე თავისებურებანი არ აღენიშნება. ნოტარიუსის მიერ ასლის შესაბამისობის დამოწმება არ ნიშნავს დოკუმენტის დედნის (დამოწმებული ასლის) კანონიერებისა და ნამდვილობის გადამოწმებას, რაც შესაბამისად ნოტარიუსს ათავისუფლებს დოკუმენტის დედნის კანონთან შესაბამისობისა და მისი ნამდვილობის გადამოწმების პასუხისმგებლობისაგან.

2011 წლის 29 დეკემბრის საქართველოს მთავრობის №507 დადგენილების „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისათვის საზღაურისა და საქართველოს ნოტარიუსთა პალატისთვის დადგენილი საფასურის ოდენობების, მათი გადახდევინების წესისა და მომსახურების ვადების დამტკიცების შესახებ“, 31-ე მუხლის შესაბამისად 0.50ლარი და დ.ღ.გ. 0.09 ლარი. საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნათა შესაბამისად, სულ 0.59ლარი.

ნოტარიუსი

თინათინ დევდარიანი

მეცნიერებათა კანდიდატის დიპლომი

№ 005137 *

თბილისი 2006 წლის აპრილი
უკვანძოების სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის
12.00 ს1 სადისერტაციო საბჭოს გადაწყვეტილებით
(თქმა № 25 19.01.2006)

ლამარ ალპაიძე

მიენიჭა იურისტიკულ 12.00.01;
მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი

ამ გადაწყვეტილების საფუძველზე დიპლომი ვაცა
სადასერტაციო საბჭოს სწავლულ ექსპერტთა საბჭომ

სადისერტაციო საბჭოს
თავმჯდომარე: *ჩ. შიგია*

სწავლულ ექსპერტთა საბჭოს
თავმჯდომარე: *გ*

Diploma of a Candidate of Sciences

№ 005137 *

Tbilisi, April 2006

L. Javakhishvili Tbilisi State University
By Decision of the Dissertation Board of 12.00 ს1
(Protocol № 25 19.01.2006)

THE DEGREE OF A CANDIDATE OF SCIENCES

Jurisprudence 12.00.01;
WAS CONFERRED ON

Tamar Alpaidze

On the grounds of this decision the diploma has been issued
by the Board of Academic Experts of Georgia

Chairman of the Dissertation
Board *R. Chengelis*

Chairman of the Board of
Academic Experts *G. Kharadze*

სერტიფიკატი

CERTIFICATE

თბილისი
TBILISI

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

იურიდიული ფაკულტეტის

ასპირანტმა

აღვაიძე თამარი

კონსტიტუციური სამართლის
სპეციალიზაციაში

ასპირანტურაში სწავლის პერიოდში
გეგმით გათვალისწინებული საკანდიდატო
მინიმუმების საგნებთან ერთად დამატებით
შეისწავლა შემდეგი დისციპლინები:

1. თანამედროვე სამართლებრივი სისტემები
2. უმაღლესი სკოლის პედაგოგია
3. სამართლის ფილოსოფია

რექტორი *მ. შ. მერტველი*
აკადემიკოსი
ლევანი *რ. შენგელია*
პროფესორი *რ. შენგელია*

Ivane Javakhiashvili
Tbilisi State University

Faculty of Law

Post-graduate

Alpaidze Tamar

Specialisation
Constitutional Law

During the post-graduate course of qualifying
subjects for the candidate degree has additionally
studied the following disciplines:

1. Modern Legal Systems
2. Pedagogical of Higher School
3. Philosophy of Law

Head of University *მ. შ. მერტველი*
Academician

Dean of Law Faculty *რ. შენგელია*
Professor *რ. შენგელია*

ცნობა

ქვემოთ ხელმოწერა აქვს 01017007630 მარტივად, რომ ის საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ-ში 2015 წლის 16 ივნისიდან დაეშვა იჯარაში პროფესორის აკადემიურ პოზიციას სამართლის მიმართულებით.

ცნობა ქვემოთ დანიშნულების ადგილზე წარსადგინა.

რადობრი

გია კავთელაძე

საქართველოს უნივერსიტეტი
UNIVERSITY OF GEORGIA

ქ. თბილისი

N 05/3/793
„27“ 03 2012წ.

ცნობა

ემლევა თამარ ალფაიძეს მასზედ, რომ იგი ნამდვილად მუშაობდა შპს „საქართველოს უნივერსიტეტში“ 2006 წლის ოქტომბრიდან 2009 წლის აგვისტოს ჩათვლით და უძღვებოდა სალექციო კურსს სამართლის სკოლაში.

ცნობა გაცემულია საჭიროებისამებრ წარსადგენად.

ადამიანური რესურსების მართვის

მენეჯერი მარიამ ჯანჯარია

კავკასიის უნივერსიტეტი
თბილისი 0175, საქართველო
კოსტავას ქ. 77, სტუ. კორპუსი 6
ტელ.: (995 32) 2 37 77 77
ფაქსი: (995 32) 2 31 32 26
ელ. ფოსტა: info@cu.edu.ge
www.cu.edu.ge

კავკასიის უნივერსიტეტი
CAUCASUS UNIVERSITY

CAUCASUS UNIVERSITY
Tbilisi 0175, Georgia
77, Kostava St. GTU, Build. 6
Tel.: (+995 32) 2 37 77 77
Fax: (+995 32) 2 31 32 26
E-mail: info@cu.edu.ge
www.cu.edu.ge

№cu-68

„27“ 03 2012

ც ნ ო ბ ა

ედლევა თამარ ალფაიძეს მასზედ, რომ იგი ნამდვილად მუშაობდა კავკასიის უნივერსიტეტში 2005-2007 წლებში და ეკავა კავკასიის სამართლის სკოლაში ასოცირებული პროფესორის აკადემიური თანამდებობა.

ცნობა ედლევა საჭიროებისამებრ წარსადგენად.

პერსონალის მართვის

დეპარტამენტის დირექტორი

ე. მაჭავარიანი

სამართლებრივი მეცნიერებების სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სამართლებრივი მეცნიერებების სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ცნობა

ემლევა თამარ ალფაიძეს (პ/ნ [redacted]) მასზედ რომ, 2009-2014 წლებში ნამდვილად მუშაობდა გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტში სამართლის სკოლაში ასოცირებული პროფესორის აკადემიურ თანამდებობაზე და მიჰყავდა სალექციო კურსი ადამიანის უფლებებისა და საჯარო სამართლის მიმართულებით.

რექტორი,

პროფესორი

მამუკა თავხელიძე

Handwritten signature

№ 01-18/014
03.02.2012

თბილისი, 0159
04062 თბილისი, d. №3
ტელ: (995 32) 2 385 695; 2 384 406
info@gruni.edu.ge

კავკასიის უნივერსიტეტი
თბილისი 0175, საქართველო
კოსტავას ქ. 77, სტუ. კორპუსი 6
ტელ.: (995 32) 2 37 77 77
ფაქსი: (995 32) 2 31 32 26
ელ. ფოსტა: info@cu.edu.ge
www.cu.edu.ge

CAUCASUS UNIVERSITY
Tbilisi 0175, Georgia
77, Kostava St. GTU, Build. 6
Tel.: (+995 32) 2 37 77 77
Fax: (+995 32) 2 31 32 26
E-mail: info@cu.edu.ge
www.cu.edu.ge

№cu-513

„18“ 02 2014

ც ნ ო ბ ა

ექლევა თამარ ალფაიძეს (დაბადებული: [REDACTED], პირადი ნომერი: [REDACTED])
მასზედ, რომ იგი ნამდვილად მუშაობდა 01/11/2005 წლიდან 12/01/2007 წლებში
კავკასიის უნივერსიტეტში, კავკასიის სამართლის სკოლის მაგისტრატურის
დეპარტამენტის ხელმძღვანელის თანამდებობაზე

ცნობა ექლევა საჭიროებისამებრ წარსადგენად.

უნივერსიტეტის პრეზიდენტი

კ. შენგელია

შპს მარკეტინგული და მედია კომუნიკაციების სასწავლო უნივერსიტეტი

THE MARKETING AND MEDIA COMMUNICATIONS TEACHING UNIVERSITY, LTD

აბ. წერეთლის პრ. №142, თბილისი, საქართველო
Tel.: +995 (32) 230 82 44

142, Tsereteli ave. Tbilisi, Georgia
E-mail: n.amiranashvili@gmail.com
www.mmci.edu.ge

№ 14/01

„21“ თებერვალი 2014

ც ნ ო ბ ა

ედლევა თამარ ალფაიძეს მასზედ, რომ იგი მუშაობდა მარკეტინგული და მედია კომუნიკაციების სასწავლო უნივერსიტეტში იურიდიული ფაკულტეტის დეკანის თანამდებობაზე 2008 წლის 3 მარტიდან 2010 წლის 5 მარტის ჩათვლით.
ცნობა ეძლევა დანიშნულების ადგილზე წარსადგენად.

უნივერსიტეტის რექტორი, პროფესორი ნ. აშ

/ნანა ამირანაშვილი/

ცნობა

ემღევა თამარ აღუაიძეს მასზე, რომ იგი მოწვეული იყო საათობრივი ანაზღაურების წესით ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მასწავლებლის თანამდებობაზე

- 2003-2004 სასწავლო წელს აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტზე და მისი დატვირთვა შეადგენდა 65 საათს (ბრძ. №8/222,22.10.2003)
- 2003-2004 სასწავლო წელს იურიდიულ ფაკულტეტზე და მისი დატვირთვა შეადგენდა 84 საათს (ბრძ. №5/47,10.03.2004)

სასწავლო პროცესის მართვისა და სტუდენტთა რეგისტრაციის სამსახურის უფროსი,
პროფესორი

მ. სვანაძე

მთავარი სპეციალისტი

6.

30.03.2007

**გამოცემული
სახელმძღვანელოები:**

- **სამართალმცოდნეობის შესავალი**
თ. ალფაიძე, 2015 ©
- **მედიის სამართალი**
თ. ალფაიძე, 2008 ©
- **შესავალი სამართალმცოდნეობაში**
თ. ალფაიძე, 2009 ©

აკადემიური მოღვაწეობა

ნატარბული სადექციო-
სახემინარო კურსები
(სასწავლო
დისციპლინების
ძიითუბით)

- სამართალმცოდნეობის შესავალი (საუცილისტებისთვის)
- სამართალმცოდნეობის შესავალი (არასაუცილისტებისთვის)
- სამართლის საფუძვლები
- სამართლის ფილოსოფია
- საქართველოს კონსტიტუციური სამართალი
- შედარებითი კონსტიტუციური სამართალი
- აღამიანის ძირითადი უფლებები
- მედია სამართალი / მასკომუნიკაციების სამართალი
- მედიის რეგულირება და თვითრეგულირება
- საკანონმდებლო ტექნიკა
- ინფორმაციული სამართალი

დიპლომი

№ 001874 *

მიეცა თამარ ალფაიძეს

მასზედ, რომ 1997 წელს იგი შევიდა ივ.ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ხელოვნებისა და ჰუმანიტარულ პროფესიათა ფაკულტეტის უცხო ენების განყოფილებაზე, რომელიც დაამთავრა 2000 წელს

ინგლის ენის სპეციალობით.

Handwritten signature and date: 31 თებერვალი 2000 წელი

DIPLOMA

EN: 001874 *

Is given to Tamar Alpaidze

who entered Iv.Javakishvili Tbilisi State University, the faculty of Arts and Humanities in 1997 and graduated from it in 2000 in the following subject:

The English Language

Handwritten signature and date: B. Bezhuashvili, 31 October, 2000

№ 04-09/159

10 12 2013 წ.

ცნობა

ედლევა თამარ ალფაიძეს, მასზედ რომ იგი ნამდვილად მოწვეულია საათობრივი ანაზღაურების წესით „გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტში“ სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ჟურნალისტიკის კათედრაზე მოწვეულ სპეციალისტად 2011-2012 სასწავლო წლიდან დღემდე:

2011-2012 სასწავლო წელს - „მედია სამართალი“ - ს კურსის წასაკითხად

2012-2013 სასწავლო წელს - „მედია სამართალი“ - ს კურსის წასაკითხად

2013-2014 სასწავლო წელს - „მედიის რეგულირება და თვითრეგულირება“
კურსის წასაკითხად

ცნობა ეძლევა საჭიროებისამებრ წარსადგენად

პატივისცემით,
პროფესორი რექტორი

გიორგი მათიაშვილი

ც ნ ო ბ ა

ედლევა თამარ ალფაიძეს მასზედ, რომ იგი მუშაობდა შპს "პირველ რადიოში" 1998 წლიდან 2007 წლამდე და ეწეოდა ჟურნალისტურ საქმიანობას რადიოწამყვანის პოზიციაზე.

თამარ ალფაიძე რადიოსაქმიანობაში სარგებლობდა ფსევდონიმით (თათა ჩხეიძე).

2010-2012 წლებში პირველ რადიოში მან პროდუსირება გაუწია და შექმნა ყოველკვირეული, მაღალრეიტინგული საავტორო გადაცემა - რადიოპროექტი "ეს მე ვარ", რომელიც პოპულარობით სარგებლობდა საზოგადოების ფართო წრეებში.

შპს რადიოკომპანია "პირველი რადიო"

ადმინისტრაცია

9TH UBT ANNUAL INTERNATIONAL CONFERENCE ON LAW AGENDA

Date: October 30 - 31, 2020

Venue for the Opening Ceremony on Friday: UBT Innovation Campus - Lipjan

Venue for the sessions on Saturday: Online

Time	Event								
	Friday, October 30, 2020								
16:00 – 16:30	Opening Ceremony								
16:30 – 18:00	Keynote Speakers								
	Edmond Hajrizi Moshe Landsman Philip Ubertini Paolo Parisi Andrew Goodspeed Erzsebet Kaponyi								
	Saturday, October 31, 2020								
09:00 – 10:30	Session 1								
	Chair: Mensur Morina Co – Chair: Jorida Xhafaj								
	Keynote speaker: Olgun Degirmenci								
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 70%;"> Innovations and problems of the speech pathology service in Albania, seen from the legal technical- professional and social point of view. The Respect for the rights of this target group of people. </td> <td style="width: 30%; text-align: center; vertical-align: top;"> <i>Admir Belishta and Brixhilda Lilka</i> </td> </tr> <tr> <td> Lost profit - Legal aspects </td> <td style="text-align: center; vertical-align: top;"> <i>Vesna Paunkoska Dodevska and Bashkim Nuredini</i> </td> </tr> <tr> <td> Special Investigative Opportunity </td> <td style="text-align: center; vertical-align: top;"> <i>Blerim Halimi</i> </td> </tr> <tr> <td> Treatment of Covid 19 from the legal point of view in Kosovo </td> <td style="text-align: center; vertical-align: top;"> <i>Zenel Hajrizi</i> </td> </tr> </table>	Innovations and problems of the speech pathology service in Albania, seen from the legal technical- professional and social point of view. The Respect for the rights of this target group of people.	<i>Admir Belishta and Brixhilda Lilka</i>	Lost profit - Legal aspects	<i>Vesna Paunkoska Dodevska and Bashkim Nuredini</i>	Special Investigative Opportunity	<i>Blerim Halimi</i>	Treatment of Covid 19 from the legal point of view in Kosovo	<i>Zenel Hajrizi</i>
Innovations and problems of the speech pathology service in Albania, seen from the legal technical- professional and social point of view. The Respect for the rights of this target group of people.	<i>Admir Belishta and Brixhilda Lilka</i>								
Lost profit - Legal aspects	<i>Vesna Paunkoska Dodevska and Bashkim Nuredini</i>								
Special Investigative Opportunity	<i>Blerim Halimi</i>								
Treatment of Covid 19 from the legal point of view in Kosovo	<i>Zenel Hajrizi</i>								

10:30 – 10:50	Privacy and Information Security	<i>Tamar Alpaidze</i>
	The special register of the child sexual abusers and pedophiles - the need of its incorporation in the legislation of the Republic of Kosovo	<i>Vedije Ratkoceri</i>
	Coffee Break	
10:50 – 12:10	Session 2	
12:10 – 13:00	Chair: Nehat Idrizi Co – Chair: Xhavit Shala	
	Effects of reform of the legal system and civil law legislation in the Republic of Kosovo	<i>Isuf I. Jahmurataj</i>
	Marriage contracts in the Kosovo's new Civil Code, the beginning of a new approach or new drawbacks	<i>Jorida Xhafaj</i>
	Legal aspects of electronic contracts	<i>Bashkim Nuredini and Vesna Paunkoska Dodevska</i>
	Intellectual Property and its Reality in the Region	<i>Altin Maliqi</i>
	The impact of customary law on women's inheritance right - injustice or self sacrifice-Case study Kosova	<i>Detrina Alishani Sopi</i>
	The Right to a Fair Trial and Within a Reasonable Time Deadline for Administrative Matters in Kosovo	<i>Mervete Shala and Xhavit Shala</i>
	The Presence of Principal-Agent Problems in Publicly Owned Enterprises in Kosovo	<i>Njomza Zejnullahu</i>
	Kosovo environmental legislation for the protection of nature and air quality	<i>Nexhat Balaj</i>
	Protecting of Effective Competition in Kosovo Market	<i>Egzona Osmanaj and Ismije Pllana</i>
12:10 – 13:00	Lunch	
13:00 – 15:00	Session 3	
	Chair: Visar Hoxha Co-Chair: Sevdai Morina	

The relationship between education standards and the labor market	<i>Blerina Shkurti</i>
Digital Evidence and Prohibitions of Evidence Evaluation	<i>Muhammet Ali Eren</i>
<i>Factors that affect in Juvenile Delinquency- The Case of Fushë Kosovë / Kosovo Polje</i>	<i>Mensur Morina and Adrian Alidemaj</i>
<i>The State of Emergency in the Constitutiona Law of Kosovo</i>	<i>Behar Selimi</i>
<i>Sfidat e Policimit përgjatë Pandemisë COVID-19/Policing and challenges throughout the COVID-19 Pandemic</i>	<i>Fatos Haziri</i>
<i>Active and Proactive Transparency in the Judicial System, Post-Reform Approaches</i>	<i>Rezana Konomi</i>
<i>Necessity for criminal justice reform in Kosovo</i>	<i>Elmi I. Kelmendi, Albulena U. Ukimeraj and Diellza Muzlijaj</i>
<i>Reform of the electoral legal framework and depoliticizing the administration of the electoral process in the Republic of Kosovo</i>	<i>Xhavit Shala and Mervete Shala</i>
<i>The European Union rule of law crisis: legal framework and challenges</i>	<i>Dorina Gjipali</i>

HONOR CODE CERTIFICATE

Olivier De Schutter

Professor of Law, Centre for Philosophy of Law
University of Louvain (UCL)

Tamar Alpaidze

successfully completed and received a passing grade in

Louv2.01x: International Human Rights

a course of study offered by LouvainX, an online learning
initiative of The Université catholique de Louvain (UCL) through edX.

HONOR CODE CERTIFICATE
Issued April 30th, 2014

Verify the authenticity of this certificate at
<https://verify.edx.org/cert/ab3daf7dfbdf4d3e8315ebb251410839>

HONOR CODE CERTIFICATE

Richard Elmore

Gregory R. Anrig Professor of Educational Leadership
Harvard University Graduate School of Education

Tamar Alpaidze

successfully completed and received a passing grade in

GSE2x: Leaders of Learning

a course of study offered by HarvardX, an online learning
initiative of Harvard University through edX.

HONOR CODE CERTIFICATE
Issued August 28th, 2014

Verify the authenticity of this certificate at
<https://verify.edx.org/cert/938f718bfc264faaa15661acc9986e16>

CERTIFICATE OF ATTENDENCE AND APPRECIATION

This certificate is awarded to

Professor Tamar Alpaidze

For oral and technical presentation, recognition and appreciation of participation in webinar
“Publication of a scientific article in Polish scientific journals”

Organized by

GEORGIAN NATIONAL UNIVERSITY SEU, GEORGIA & LAZARSKI UNIVERSITY, POLAND

10th OF JULY, 2020

RECTOR OF GEORGIAN NATIONAL
UNIVERSITY SEU GIA KAVTELISHVILI

HONOR CODE CERTIFICATE

Dr. Jason Tangen

School of Psychology
The University of Queensland

Dr. Matthew Thompson

School of Psychology
The University of Queensland

Dr. Phillip Long

Executive Director, Innovation and Analytics, UQx
The University of Queensland

Tamar Alpaidze

successfully completed and received a passing grade in

Think101x: The Science of Everyday Thinking

a course of study offered by UQx, an online learning
initiative of The University of Queensland, Australia through edX.

HONOR CODE CERTIFICATE
Issued July 2nd, 2014

Verify the authenticity of this certificate at
<https://verify.edx.org/cert/743e9ed8a086479d931f257e911c48b1>

CERTIFICATE OF COMPLETION

TAMAR ALPAIDZE

AI Regulation
A Micro Course for Lawyers

Neuron
ACADEMY

25.06.2021

DATE

LEVAN BODZASHVILI
(NEIRON ACADEMY RECTOR)

CERTIFICATE OF COMPLETION

This is to certify that

Tamar Alpaidze

has completed a two-day "Mobile Innovation Policy" Workshop
organized on 22-23 April, 2013, in Yerevan, Armenia

Kristina Razgonyi

Kristina Razgonyi
Program Director, Annenberg School for
Communication,
InfoDev ICT Policy and Training Initiative for
Eastern Europe and Central Asia

Bagrat Yengibaryan

Bagrat Yengibaryan
Director,
Enterprise Incubator Foundation,
Armenia

elsa
The European Law Students' Association
GEORGIA

giz

FAST
EUROPEAN
UNIVERSITY

CERTIFICATE OF APPRECIATION

is awarded to

Ms. Tamar Alpaidze

for being the guest speaker at the
International Conference on Media Law
held in Tbilisi, Georgia, 30th August, 2013.

Zurab Bezhashvili
*President of the European Law
Students' Association Georgia*

Georgia
2013

№ WT/02/001

EUROPEAN UNION

Empowered lives.
Resilient nations.

Certificate

This is to certify that

Tamar Alpaidze

has participated in

Training on Media Regulations

17-19 December, 2011

Boris Iarochevitch
*Deputy Head of Delegation
EU Delegation to Georgia*

Emir Vajzovic
*Trainer
Mediacentar Sarajevo*

Inita Paulovica
*Deputy Resident Representative
UNDP Georgia*

Certificate of Completion

The Center for Global Communication Studies at the Annenberg School for Communication,
University of Pennsylvania
and
The Georgian Institute of Public Affairs
Tbilisi, Georgia

This is to certify that Mr. Tamar Alpaidze has completed a four-day ICT policy workshop on
New Directions for Growth, Regulation, and Public Policy: Broadband and Mobile for the
South Caucasus Region in Tbilisi, Georgia from May 21 to May 24, 2012.

Issued this 24th day of May 2012:

A handwritten signature in blue ink, reading "Krisztina Rozgonyi".

Krisztina Rozgonyi, IPTI, ASC

A handwritten signature in blue ink, reading "Badri Koplatadze".

Badri Koplatadze, GIPA

CENTRAL EUROPEAN UNIVERSITY
CURRICULUM RESOURCE CENTER

This certifies that **Tamar Alpaidze** has participated in the Curriculum Resource Center's session on **Teaching ICT Policy Skills**.

During the session, the participant attended the CRC workshops on Course Design and Teaching Methodology.

Curriculum Resource Center
CENTRAL EUROPEAN UNIVERSITY
Nádor utca 9. H-1051 Budapest, Hungary
Tel.: (36-1) 327-3189, Fax: (36-1) 327-3190
e-mail <CRC@ceu.hu >

Budapest, 18 May, 2012

MÁTYÁS SZABÓ
CRC Director

ANDREA KATONA
CRC Program Manager

CHILDREN WILL RESOLVE THE PARENTS' ERRORS

THIS IS TO CERTIFY THAT

ALPAIDZE TAMAR

TBILISI UNIVERSITY "METEKHI"

HAS SUCCESSFULLY ATTENDED THE INTERNATIONAL STUDENTS WORKSHOP IN FLORENCE
JANUARY 24RD – 31TH, 2010

TAMAZ KANDARELI
PROJECT LEADER

IN THE CONTEXT OF:

PAOLO DEL BIANCO
PRESIDENT OF
ROMUALDO DEL BIANCO FOUNDATION

Promo Florence Events
WWW.PROMOFLORENCEEVENTS.COM

WWW.FONDAZIONE-DELBIANCO.ORG

თამარ ალფაიძე

პროფესორი

პროგრამული მიმართულება

სამართალი

სასწავლო კურს(ებ)ი

მედია სამართალი და
თვითრეგულირება;

ჯამური საშუალო შეფასება

R = 3.7

რესპოდენტთა რაოდენობა:

75 სტუდენტი

შეფასების პერიოდი

2018-2019 წლის

გაზაფხულის სემესტრი

პროფესორის/ლექტორის შეფასების ანგარიში

შეფასების მიზანი და შინაარსი

შეფასების მიზანია, შეფასდეს საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ-ს აკადემიური კორპუსის თითოეული წევრი, განისაზღვროს როგორ აფასებენ სტუდენტები ლექტორს, რა მიაჩნიათ ლექტორის დადებით და უარყოფით თვისებებად,

აკადემიური კორპუსის წევრთა შეფასება მოხდა როგორც პროცედურული ასევე შინაარსობრივი მახასიათებლების მიხედვით.

მეთოდოლოგია

გამოკითხვა სტრუქტურირებული ანკეტის მეშვეობით

რაოდენობრივი მონაცემები დამუშავებულია და წარმოდგენილია გრაფიკების სახით.

რაოდენობრივი მონაცემების ჯამური საშუალო ქულა (R) წარმოდგენილია როგორც ლექტორის საშუალო შეფასება

სტუდენტთა თვისებრივი შეფასებები და კომენტარები დაჯგუფებულია და წარმოდგენილია უცვლელად

კვლევის აღწერილობა და წყაროები

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ-ს აკადემიური პერსონალის შეფასება განხორციელდა სასწავლო პროცესის მართვის ელექტრონული სისტემის სტუდენტის პირად გვერდზე განთავსებული ონლაინ გამოკითხვის სახით.

კვლევაში მონაწილეობის შესაძლებლობა ჰქონდა ყველა სტუდენტს, რომლებმაც მიმდინარე სემესტრში სასწავლო კურსი გაიარეს შესაბამის პროფესორთან/ლექტორთან

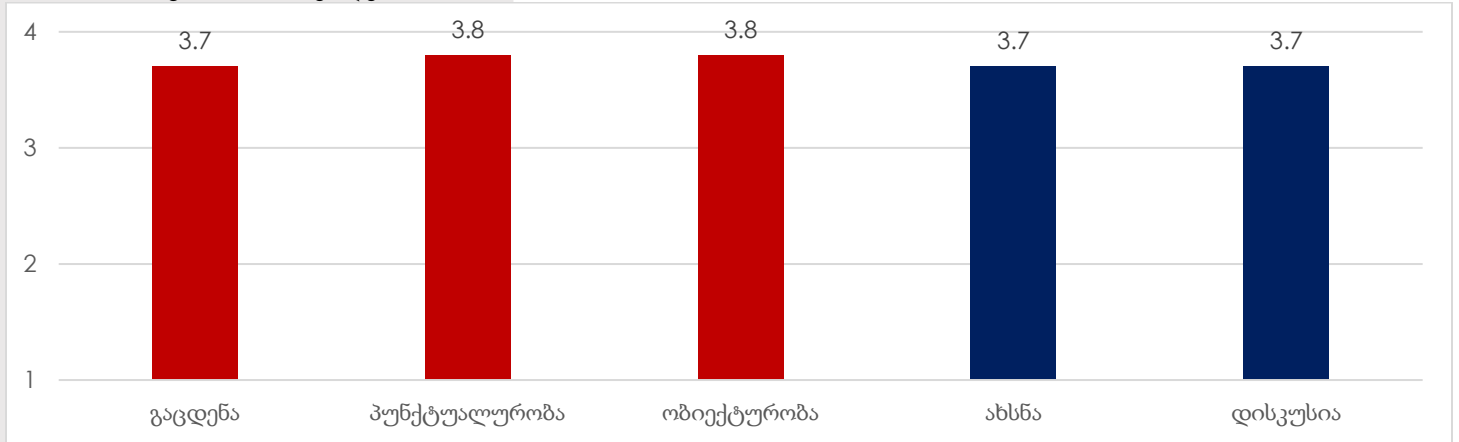
კვლევის საერთო მონაცემები შეგროვებულია უნივერსიტეტის სერვერზე.

ლექტორის პროცედურული და შინაარსობრივი მახასიათებლების შეფასება

ლექტორის მახასიათებლების შეფასება დაჯგუფებულია შემდეგ პროცედურულ და შინაარსობრივ კატეგორიებად:

- აცდენს თუ არა ლექტორი ლექციებს - სვეტი „გაცდენა“.
- ლექტორი დროულად ასახავს ბაზაში სტუდენტის შეფასებებს - სვეტი „პუნქტუალობა“.
- ლექტორი ობიექტურად აფასებს სტუდენტებს - სვეტი „ობიექტურობა“.
- რამდენად გასაგებია ლექტორის მიერ ახსნილი მასალა - სვეტი „ახსნა“.
- პასუხობს თუ არა ლექტორი სტუდენტების მიერ დასმულ შეკითხვებს- სვეტი „დისკუსია“.

დიაგრამაზე წითელ ფერში წარმოდგენილია ლექტორების პროცედურული მახასიათებლები, ლურჯ ფერში - შინაარსობრივი მახასიათებლები;

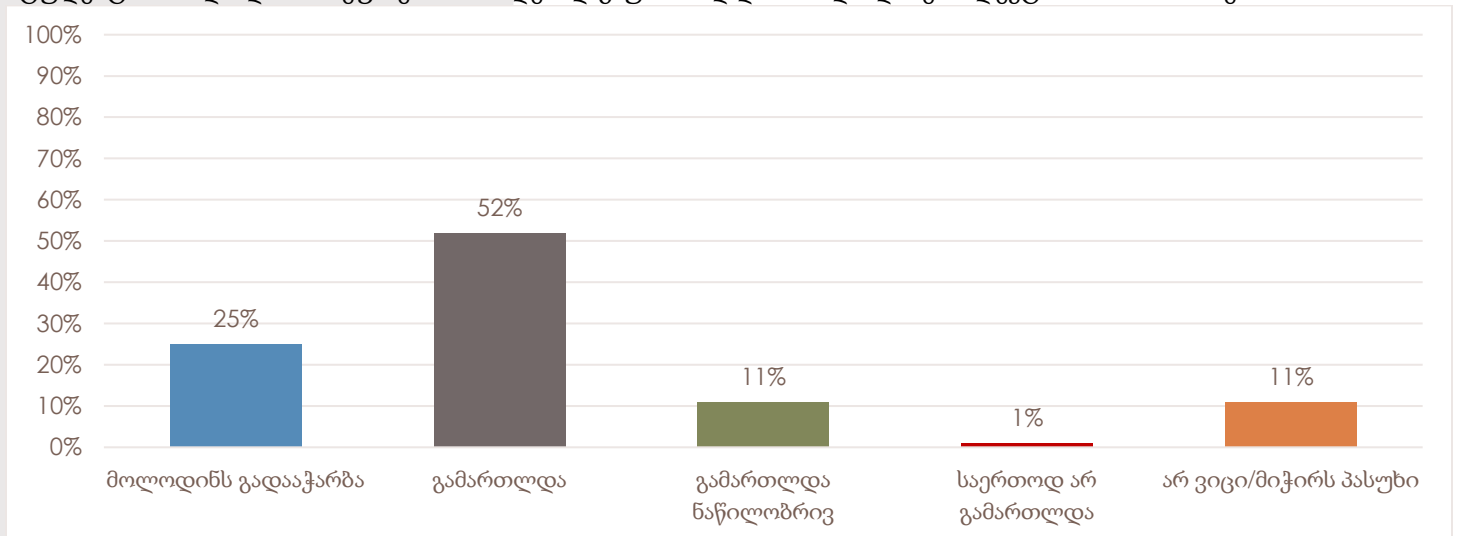

კომენტარი:

სტუდენტები მოცემულ ლექტორს მეტნაკლებად დადებითად აფასებენ.

სტუდენტთა მოლოდინების შეფასება

სტუდენტთა მოლოდინის შეფასება - რამდენად გაუმართლდათ მოლოდინები ლექტორთან მიმართებაში.

კომენტარი:

სტუდენტთა შეფასებები	
დადებითი	უარყოფითი
- საოცარი ლექტორია თენამედროვედ მოაზროვნე საგანი არის რთული და ცდილობს მარტივად შეგვამეცნოს;- იდეალური როგორც პროფესორი იდეალური როგორც ადამიანი;- საინტერესო ლექტორია. რაც მთავარია თავის საქმე კარგად იცის და ჩვენც ადვილად გადმოგვცემს მას;- უაღრესად განათლებული და თავისი საქმის პროფესიონალი;- მომწონს მისი მიდგომა სტუდენტებთან;- ძალიან კმაყოფილი ვარ. აქტიური ლექტორია. ყველანაირად ცდილობს ყველა სტუდენტთან უშუალო კონტაქტში შემოვიდეს და არავინ დატოვოს ჩრდილში. ახსნის არაჩვეულებრივი მეთოდით აქვს;- „სტანდარტული“ ლექტორისგან განსხვავებულია და ეს ძალიან კარგია. მომწონს ის, რომ სტუდენტების მიმართ მეგობრულად არის განწყობილი. ყოველთვის ყველას მიმართ არის ობიექტური და სამართლიანი;- მკაცრი და ობიექტური შემფასებელი;- სრულიად განსხვავებული ლექტორია, თავისი საქმის პროფესიონალია, მაგრამ მასალა იმდენად დიდია, იმდენად ვრცელი, რომ უფრო კონკრეტულად სჯობდა გვესწავლა;	- ხშირად აგვიანებს, ვერ ხსნის მასალას და ვერ აკონტროლებს სასწავლო კურსის დროს;

ინტერნეტი და მისი სამართლებრივი რეგულირება

ალფაიძე თამარი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამართლის თეორიისა და კონსტიტუციური სამართლის კათედრის ასპირანტი

ანოტაცია

კომპიუტერული ინფორმაციის საერთაშორისო გადაცემის საშუალებამ - ინტერნეტმა - ხარისხობრივად ახალი ეტაპი დაიწყო ინფორმაციული ურთიერთობის ორგანიზაციის სფეროში.

მეცნიერებაში მიმდინარეობს დისკუსია იმის შესახებ, რა არის ინტერნეტი სამართლებრივი თვალსაზრისით. მიუხედავად აზრთა სხვადასხვაობისა, ინტერნეტი მოქცეულია სამართლებრივ სივრცეში და საჭიროებს სამართლებრივ რეგულირებას, ვინაიდან იგი ადამიანური ყოფიერების ჩვეულებრივი სფეროა, მაგრამ ვირტუალური.

ინტერნეტს ახასიათებს ინფორმაციის ერთდროულად გავრცელების თვისება, მაგრამ არ აქვს პერიოდულობის თვისება, რის გამოც სპეციალისტთა აზრით, ინტერნეტი ვერ ჩაითვლება მასობრივი ინფორმაციის ტრადიციულ საშუალებად. ამასთანავე, სამართლებრივი ნორმები მასმედიის შესახებ ვრცელდება ინტერნეტის საქმიანობაზე. ამ ნორმებით რეგულირდება ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორცაა ქსელის ხელმისაწვდომობა, ინტერნეტში გავრცელებული ინფორმაციის უსაფრთხოება, ინტერნეტის დაცვა საზიანო და უკანონო ინფორმაციისაგან, მასში დანაშაულებრივი ქმედებების აღკვეთა.

ინტერნეტის საქმიანობის სამართლებრივი რეგულირება უნდა მოხდეს, უპირველეს ყოვლისა, ეროვნულ დონეზე, ამასთანავე "ინტერნაციონალური" ბუნების გამო ინტერნეტის ვირტუალურ სივრცეში არსებული ურთიერთობების საკანონმდებლო რეგულირება საერთაშორისო დონის პრობლემაა.

საკვანძო სიტყვები:

სამართლებრივი რეგულირება, პროვაიდერი, სერვერი, სამართლის სუბიექტი, ვირტუალური სფერო, კონფიდენციალური ინფორმაცია, ინტერნეტი

ახალი ტიპის ტელეკომუნიკაციური ქსელი არის არა უბრალოდ კომუნიკაციების ახალი საშუალება, არამედ კაცობრიობის ცივილიზაციის ადამიანური აქტიობის სრულიად ახალი სფერო.

ტელეკომუნიკაციური ქსელი და კომპიუტერული ინფორმაცია ღრმად შეიჭრა საზოგადოებრივ ურთიერთობათა სისტემაში, კომპიუტერულმა ინფორმაციამ ხარისხობრივად ახალი ეტაპი დაიწყო ინფორმაციული ურთიერთობების ორგანიზაციის სფეროში. განსაკუთრებული მნიშვნელობა და გავლენა საზოგადოებრივ ურთიერთობებზე მოიპოვა კომპიუტერული ინფორმაციის საერთაშორისო გადაცემის ისეთმა საშუალებამ, როგორცაა ინტერნეტი.

ინტერნეტი არის ერთობლიობა ტელეკომუნიკაციური ქსელისა (ელექტროკავშირების ქსელი), რომელიც გაერთიანებულია ინფორმაციის წარმოებისა და გავრცელების ერთიანი ტექნოლოგიით.[1-243გვ.] იგი ცოდნის მსოფლიო ბაზის განაწილებაა, რომელიც მოიცავს მრავალრიცხოვან სხვადასხვა ინფორმაციულ მასივებს (ინფორმაციულ რესურსებს, მონაცემებს და ცოდნის ბაზებს), შედგება დოკუმენტებისა

და ტექსტებისაგან, რომლებიც გაერთიანებულია ტრანს-სასაზღვრო ტექნოლოგიური ინფორმაციული ქსელით.

რა არის ინტერნეტი მეცნიერული თვალსაზრისით? როგორც ცნობილია მას ჯერ კიდევ უწოდებენ “World Wide Web (www) - მსოფლიო ინფორმაციულ აბლაბუდას, არა უბრალო აბლაბუდას, არამედ აბლაბუდას, რომელიც შეიცავს მრავალრიცხოვან ბაზებსა და მონაცემებს.”[2-210გვ.]

ეს მსოფლიო ინფორმაციული აბლაბუდა (ქსელი) დაფუძნებულია სხვადასხვა ტიპისა და დანიშნულების კომპიუტერზე. საპროგრამო ინფორმაციულ რესურსებზე, კავშირისა და ტელეკომუნიკაციების საშუალებებზე, რომელთა მეშვეობით ხდება ინფორმაციის გადამუშავება და მიღება.

ინტერნეტის შემადგენლობაში შედის და მის ფუნქციონირებას უზრუნველყოფს მრავალრიცხოვანი პროვაიდერი (სუბიექტები, რომლებიც ინფორმაციულ მომსახურებას უწევენ ინტერნეტით მოსარგებლებს), სერვერების მფლობელები (სერვერ-კომპიუტერებზე განთავსებულია ინფორმაციის ჩანაწერები), ინფორმაციის მომხმარებლები. ამრიგად იქმნება ერთიანი მსოფლიო ელექტრონული ინფორმაციული სივრცე - ინტერნეტი.

ინტერნეტი არის ავტომატიზირებული ინფორმაციული სისტემა, მაგრამ განსაკუთრებული სისტემა, რომელიც წარმოადგენს ინფორმაციული საზოგადოების ფორმირებისა და განვითარების საფუძველს, ინფორმაციულ ინფრასტრუქტურას. ინტერნეტის მეშვეობით აქტიურად ყალიბდება მსოფლიო ინფორმაციული სივრცე. მასში მოქმედებენ მსხვილი ინფორმაციული კონგლომერატები, რომლებიც აერთიანებენ ინფორმაციის შექმნის სისტემას და მისი გავრცელების ქსელს, ფუნქციონირებენ გლობალური ინფორმაციული ტელეკომუნიკაციური ქსელები, რომლებიც მოიცავენ მსოფლიოს უმრავლესი ქვეყნების ტერიტორიას. დღეისათვის ინტერნეტში თავმოყრილია საქმიანი, ინტელექტუალური ინფორმაცია, ელექტრონული გაზეთები და ჟურნალები, საბაზო მონაცემები საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში, ელექტრონული ფოსტა, ბიბლიოთეკების, სახელმწიფო და კერძო სტრუქტურების ინფორმაციული რესურსები. ინტერნეტში არ არსებობს სახელმწიფოთა გეოგრაფიული და გეოპოლიტიკური საზღვრები.

ამრიგად, ინტერნეტი წარმოადგენს კაცობრიობის ყოფიერების ახალ სივრცეს, პიროვნების, საზოგადოების, სახელმწიფოს საქმიანობის ახალ გარემოს. ამ სივრცეს არც თუ იშვიათად უწოდებენ ვირტუალურს, მხედველობაში აქვთ ის ფაქტი, რომ ინფორმაცია - ამ სივრცის ძირითადი ობიექტია.

ვირტუალურ სივრცეში, ისე როგორც რეალურში მოქმედებენ სუბიექტები, რომლებიც ერთმანეთთან იმყოფებიან განსაზღვრულ ურთიერთობაში, რასაც მოსდევს იურიდიული შედეგებიც. შესაბამისად ამისა მეცნიერების წინაშე დაისვა პრობლემა - მოითხოვს თუ არა საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ეს განსაკუთრებული სფერო სამართლებრივ რეგულირებას?

ამჟამად მიმდინარეობს მეცნიერული დავა იმის შესახებ, რა არის ინტერნეტი სამართლებრივი თვალსაზრისით. შეიძლება გამოვყოთ ორი ჯგუფი სპეციალისტებისა, რომლებიც თავიანთ შეხედულებებს გამოთქვამენ აღნიშნული საკითხის ირგვლივ.

სპეციალისტთა ერთ ჯგუფს მიაჩნია, რომ ინტერნეტი ისეთი სივრცეა, რომელშიც სამართალი პრინციპულად არ გამოიყენება. მეორე ჯგუფი ასაბუთებს, რომ სამართალი ინტერნეტში დაიკავებს ღირსეულ ადგილს, საჭიროა მხოლოდ ობიექტის თავისებურებისა და იურიდიული თვისებების გათვალისწინება, რის გამოც ამ სივრცის

სუბიექტები შედიან ურთიერთობაში, რომელსაც სამართლებრივ შედეგებამდე მივყავართ.

ვერც პირველი და ვერც მეორე ჯგუფი ავტორებისა ვერ იძლევიან ამ ვირტუალური სფეროს სათანადო სისტემურ ანალიზს, რაც შესაძლებლობას მოგვცემს გარკვეულ იქნას - ექვემდებარება თუ არა ინტერნეტი სამართლებრივ რეგულირებას და თუ ექვემდებარება - როგორია ასეთი რეგულირების თავისებურებანი.[3]

ამ საკითხზე მეცნიერული პასუხი გულისხმობს უპირველეს ყოვლისა, იმის გარკვევას წარმოადგენს თუ არა ინტერნეტი სამართლის ობიექტს ან სამართლის სუბიექტს. ინტერნეტი მთლიანობაში არ არის არც საერთაშორისო ორგანიზაცია, არც სახელმწიფოებრივი სტრუქტურა ან საზოგადოებრივი გაერთიანება და არც იურიდიული პირი, რომელიც სამართლებრივ ურთიერთობაში გამოვიდოდა როგორც დამოუკიდებელი სუბიექტი. ამასთანავე და ეს არსებითია, არ არის მეორე სუბიექტი მასთან ურთიერთკავშირისათვის. ამდენად, ინტერნეტი არ შეიძლება ჩაითვალოს სამართლის სუბიექტად.

არის თუ არა ინტერნეტი სამართლის ობიექტი, რომლის გამო წარმოიშობა სამართლებრივი ურთიერთობა? ფაქტია, რომ სხვადასხვა მოწყობილობების, ინფორმაციული სტრუქტურების, კავშირებისა და ტელეკომუნიკაციების საშუალებების მთელი კომპლექსი არანაირად არ არის ამოცალკავებული და მას არ ჰყავს კონკრეტული მესაკუთრე, მფლობელი. ინტერნეტი მთლიანობაში არავის არ ეკუთვნის და ამდენად არც სამართლის ობიექტს არ წარმოადგენს.

მაგრამ ცალკეული ობიექტები, რომლებიც შედიან ინტერნეტში და ეკუთვნიან კონკრეტულ პირებს საკუთრების ან მფლობელობის უფლებით, ძალზე ბევრია. არსებობს ასევე ბევრი სუბიექტი, რომლებიც ერთმანეთთან სამართლებრივ ურთიერთობაში შედიან ცალკეული ობიექტების გამო.

ამრიგად, ინტერნეტი შეიძლება შევადაროთ ჩვეულებრივ მატერიალურ (რეალურ) სივრცეს, ე.ი. ჩვენს რეალურ ცხოვრებას. ადამიანები ინტერნეტში ასრულებენ იგივე მოქმედებებს და ამყარებენ იგივე ურთიერთობებს, რასაც რეალურ ცხოვრებაში. შესაბამისად შეიძლება ვამტკიცოთ, რომ ინტერნეტი ჩვენი ყოფიერების ჩვეულებრივი სფეროა, მაგრამ ვირტუალური.[4-60გვ.]

აღსანიშნავია, რომ ვირტუალურ სივრცეში იცვლება ინფორმაციის ფიზიკური თვისებები და ჩნდება ინფორმაციის, როგორც სამართლის ობიექტის ახალი იურიდიული თავისებურებანი და თვისებები. ინტერნეტში ინფორმაციულ ურთიერთობათა რეგულირების თავისებურებანი განისაზღვრება სწორედ ინფორმაციის შესახებ ფიზიკური წარმოდგენით, უპირველეს ყოვლისა, ელექტრონული ქსელის სახით.

ინფორმაციული რესურსების, ინფორმაციული პროდუქტებისა და ინფორმაციული მომსახურების მწარმოებლები - ინფორმაციული ურთიერთობის სუბიექტები, ინტერნეტში ასრულებენ შემდეგ მოქმედებებს (უფლების რეალიზაციისა და მოვალეობების შესრულების სახით):

- ამუშავებენ და განათავსებენ თავიანთ ინფორმაციას ქსელში. ინფორმაციის განთავსება განხილულ უნდა იქნას, როგორც გავრცელების წინადადება, არსებითად, როგორც ქსელის მეშვეობით ინფორმაციის გავრცელების ფუნქცია.

- ინფორმაციას ხელმისაწვდომს ხდიან პირთა განუსაზღვრელი წრისათვის (ან თუ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა ფასიანია ან შეზღუდული - მკაცრად განსაზღვრული წრის პირებისათვის).

ძირითადი ურთიერთობა, რომელიც წარმოიშობა ინტერნეტის მომსახურების მწარმოებელსა და ასეთი მომსახურების მომხმარებლებს შორის, რეგულირდება სამოქალაქო ან საჯარო სამართლის ტრადიციული ნორმებით. ეს არის ტრადიციული სახელშეკრულებო ურთიერთობა და ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი სახის ურთიერთობა. სახელშეკრულებო ურთიერთობა დაკავშირებულია სპეციალისტების ჯგუფებთან - დამკვეთთან, დამმუშავებელთან, მწარმოებელთან და მომხმარებელთან. ასეთი ურთიერთობანი საკმაო სისრულით არის რეგულირებული სამოქალაქო სამართლით. მეორე ჯგუფი ურთიერთობებისა დაკავშირებულია იმ ობიექტების ექსპლუატაციასთან, რომლებიც ადგენენ ინფორმაციული რესურსების სამართლებრივ რეჟიმს, ინფორმაციულ სისტემებს, კავშირისა და ტელეკომუნიკაციურ საშუალებებს, ამ ობიექტების დამუშავების უზრუნველყოფისა და ინფორმაციული მომსახურების გაწევის წესს. ასეთი ურთიერთობანი, ჩვეულებრივად, მყარდება ადმინისტრაციული სამართლის შესაბამისი ნორმებით და დანაწესებით. სწორედ აქ უნდა იქნას რეალიზირებული სახელმწიფოებრივი პოლიტიკა საინფორმაციო ტელეკომუნიკაციური ტექნოლოგიის შექმნისა და განვითარების სფეროში. სახელმწიფოს ვალდებულებაა შექმნას სახელმწიფო - ტელეკომუნიკაციური სისტემები და უზრუნველყოს მათი ექსპლუატაცია სახელმწიფო ინფორმაციული რესურსების ფორმირებისა და რეალიზაციის მიზნით, რაც დაფუძნებული იქნება თითოეული მოქალაქის უფლებაზე მოიძიოს, მიიღოს და მოიხმაროს ინფორმაცია.

ინტერნეტში წარმოიშობა ელექტრონული დოკუმენტების გავრცელებასთან დაკავშირებული პრობლემები. კერძოდ, ელექტრონული დოკუმენტების განსაზღვრა და განმტკიცება, რაც ადასტურებს მათ იურიდიულ ძალას; ასეთი დოკუმენტების ინტერნეტში შეყვანის ფაქტის და თარიღის დადგენა; ელექტრონული დოკუმენტების შინაარსის იდენტიფიკაციას; კონტრაფაქტული ეგზემპლიარების გამოვლენა და აღნიშნული ფაქტის დადასტურება; ინფორმაციის ავტორის უფლებების დადასტურება.

მეცნიერული და პრაქტიკული თვალსაზრისით უაღრესად მნიშვნელოვანია იმ საკითხის გარკვევა - არის თუ არა ინტერნეტი მასობრივი ინფორმაციის საშუალება.

თუ მივმართავთ ანალოგიას ინტერნეტი შეიძლება შევადაროთ ტელეგადაცემებს, სარელეო სადგურს ან ტელევიზორს ტექნიკური თვალსაზრისით, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში ტელეპროგრამას. ინტერნეტი კავშირშია მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან, რამდენადაც ეს ქსელი გამოიყენება როგორც ჟურნალისტების მიერ მოპოვებული, ასევე რედაქციების მიერ შექმნილი ცნობების გავრცელებისათვის. ამიტომ თუ ვილაპარაკებთ ინტერნეტზე, როგორც მასობრივი ინფორმაციის საშუალებაზე, მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ ამ ქსელის მიერ გავრცელებული განსაკუთრებული ცნობები.

მაგრამ ინტერნეტი არ შეიძლება გავაიგივოთ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან, რადგან იმ ინფორმაციის თვისებები, რომლებიც გავრცელებულია ტელეკომუნიკაციური ქსელით, არ ემთხვევა ტრადიციული მასობრივი ინფორმაციის ნიშნებს. მართალია თანამედროვე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ინტერნეტით სარგებლობა ადამიანის მაღალ სოციალურ სტატუსზე მეტყველებს, მაგრამ ინტერნეტი არ არის ყველასთვის ხელმისაწვდომი საინფორმაციო საშუალება.

ინტერნეტის განვითარება ბევრ ქვეყანაში მიმდინარეობს მიზანმიმართულად იმ განსაკუთრებული თვისებების გამო, რაც მას ახასიათებს. უპირველეს ყოვლისა, ინტერნეტს აქვს ინფორმაციის ერთდროულად გავრცელების თვისება, რაც მეტად მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი განვითარების თვალსაზრისით. მოსახლეობის ნაწილი ღებულობს იმავე ინფორმაციას და იმავე დროს, რასაც სხვები. ამგვარი სახით

გეოგრაფიულად ერთმანეთისაგან დაშორებული გაზეთის მკითხველები ერთიდაიმავე დროს ღებულობენ ინფორმაციას, ხოლო ტელევიზიის და რადიოს აუდიტორია ერთდროულად უყურებს ან უსმენს პროგრამას, მაგრამ, და ეს მთავარია, ინტერნეტს არა აქვს პერიოდულობის თვისება. მაგალითად, თუ 2004 წლის 20 აპრილს მოქალაქემ მიიღო ინფორმაცია ქსელის მეშვეობით, რაც გამოიწვია მასობრივი მოხმარებისათვის, არ არის იმის გარანტია, რომ მის გაგრძელებას მოქალაქე მიიღებს მომდევნო დღეს (როგორც ეს ხდება გაზეთის მეშვეობით), ან ერთი თვის შემდეგ (როგორც ჟურნალის მეშვეობით), ან თუნდაც 2005 წლის 20 აპრილს (როგორც ყოველწლიური გამოცემის შემთხვევაში).

პერიოდულ მასმედიაში მასალის განახლება (კომპიუტერულ ენაზე, ე.წ. “აპდეითი”) უნდა მოხდეს მთლიანად, შენარჩუნებული უნდა იქნას მხოლოდ მასმედიის ინდივიდუალიზაციის განმასხვავებელი ნიშნები (სახელწოდება, გაფორმების ძირითადი ელემენტები, ხმოვანი სიგნალები და ა.შ.). ამ თვალსაზრისით პერიოდულობა ახასიათებს ყველა ტრადიციულ მასმედიას - გაზეთებს, ჟურნალებს, ტელერადიო პროგრამებს. გამონაკლისს წარმოადგენს ტრადიციული მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ელექტრონული ვერსიები, რომლებიც განთავსებულია ინტერნეტში, ასევე სპეციალურად შექმნილი და რეგისტრირებული ინტერნეტ-გამომცემლობები და სააგენტოები. მაგრამ პირველი მათგანი, არსებითად, მხოლოდ “მველი” მასმედიის სხვაგვარი ფორმაა და არა ახალი მასმედია, თუნდაც გამოცემის ელექტრონული ვერსია რამდენადმე განსხვავდება ბეჭდვითი ვერსიისაგან.

კიდევ უფრო რთულია იმის დამტკიცება, რომ ინტერნეტ-გვერდების (საიტების) მეშვეობით ხდება მასობრივი ინფორმაციის გავრცელება, რაც მასობრივი ინფორმაციის ყველა საშუალების მნიშვნელოვანი თვისებაა. საიტები არ შეიძლება ჩაითვალოს მასობრივი ინფორმაციის საშუალებად.

ზემოთთქმულიდან გამომდინარე, დღევანდელი მდგომარეობით, ინტერნეტი ვერ ჩაითვლება მასობრივი ინფორმაციის საშუალებად, თუმცა ბევრი სპეციალისტის აზრით კანონი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების შესახებ შეიძლება გამოყენებული იქნას ინტერნეტის საქმიანობის რეგულირებისათვის.[5-245გვ.]

იმ შემთხვევაში თუ ინტერნეტში რეგისტრირებული იქნება მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები, ისინი ღებულობენ განსაზღვრულ ეკონომიკურ შედეგათებს - რეგისტრირებული ინტერნეტ-გამომცემლობის ავტორები მოიპოვებენ ჟურნალისტის სტატუსს, აქვთ იურიდიული უფლებანი და მოვალეობანი და შესაბამისად ინტერნეტ-საიტებიც ითვლებიან მასობრივი ინფორმაციის გავრცელების საშუალებად. ინტერნეტში რეგისტრირებულმა გამომცემლობამ უნდა დაიცვას განსაზღვრული, ზოგჯერ მისთვის მოულოდნელი წესები, რაც გათვალისწინებულია მოქმედი კანონმდებლობით.

აღსანიშნავია, რომ აშშ-ში 2001 წლის დეკემბერში შეიქმნა სასამართლო პრეცედენტი, რომელიც ინტერნეტ-ჟურნალისტზე ავრცელებს ბრალდებისაგან დაცვის ისეთივე იურიდიულ ზომებს, როგორც აქვს ტრადიციული მასმედიის ჟურნალისტს. ამერიკულმა ინტერნეტ ბიულეტენმა “ნარკონიუსმა”, რომელიც სპეციალიზირებულია ანტინარკოტიკულ პროპაგანდაზე, გაავრცელა ცნობა, რომ მექსიკის ნაციონალური ბანკის პრეზიდენტი მონაწილეობდა ნარკოტიკებით ვაჭრობაში. ბანკმა საიტი - narconews.com დაადასაშაულა ცილისწამებაში. ნიუ-იორკის შტატის უმაღლესმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება, რომელშიც პირველად გაავრცელა ნორმა, დადგენილი “ნიუ-იორკ ტაიმსი - სალივანის წინააღმდეგ” საქმეზე.[6-205გვ.]

ვირტუალურ სფეროში საქმიანობა ემორჩილება იმ საერთაშორისო შეთანხმებებსა და მოვალეობებს, რომლებიც მიღწეულია სახელმწიფოთა შორის აზრისა და სიტყვის თავისუფლების სფეროში. ინტერნეტთან დაკავშირებული ყველა საკითხი შეიძლება დაიყოს ორ ჯგუფად: ქსელის ხელმისაწვდომობის თავისუფლება და მოპოვებული ინფორმაციის შინაარსზე კონტროლი.

პირველი ჯგუფის პრობლემა დაკავშირებულია იმ საკითხთან, რომ სახელმწიფომ არ უნდა გაუწიოს წინააღმდეგობა მოქალაქეთა უფლებას - ისარგებლონ ინტერნეტით.

მეორე ჯგუფის პრობლემა დაკავშირებულია იმასთან, რომ ინტერნეტი რადიკალურად ამარტივებს კონფიდენციალური ინფორმაციის გადაცემას დიდ მანძილზე, თანაც ეს ხდება მომენტალურად, ყოველგვარი საბაჟო დეკლარაციებისა და სასაზღვრო კონტროლის გარეშე. თუ ადრე, ჯაშუშებს, იმისათვის, რომ გადაეცათ საიდუმლო დოკუმენტების ფოტოასლები, საზღვარზე გადასვლისას სჭირდებოდათ ფოტოფირების “დამალვა”, ამჟამად ასეთი ინფორმაციის “ცენტრში” გადაცემისათვის საკმარისია გაგზავნონ იგი ინტერნეტის ქსელით. ეს ართულებს სახელმწიფოს ძალისხმევას დაიცვას თავისი უსაფრთხოება და სახელმწიფო საიდუმლოება. ამიტომ იგი იძულებულია აკონტროლოს ინტერნეტით გავრცელებული მასალა, კერძოდ, მიმართოს ინტერნეტ-მომსახურების პროვაიდერს თხოვნით გადაიღოს ამა თუ იმ ცნობის ელექტრონული მიმოწერის ასლები. მართალია, ამ დროს ირღვევა მოქალაქის მიმოწერის საიდუმლოების უფლება, მაგრამ ცივილიზებულ ქვეყნებში, როგორც წესი, ეს ხდება მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე.

ინტერნეტის ქსელის მეშვეობით გავრცელებული ინფორმაცია უნდა იყოს უსაფრთხო, რაც უზრუნველყოფილია სახელმწიფო სტრუქტურებისა და მოქმედი კანონმდებლობის მიერ. ინფორმაციის უსაფრთხოების სფეროში წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობის ობიექტები იგივეა, რაც სხვა ინფორმაციულ სფეროებში.

ინფორმაციული უსაფრთხოების მიზნით იქმნება ქსელის მიერ გადაცემული ცნობების კონტროლის სისტემა, რომელსაც მართავს სპეცსამსახური. სწორედ ასეთი სისტემა არის “ემელონი”, ორგანიზებული დასავლეთის ხუთი სახელმწიფოს მიერ აშშ-ის ხელმძღვანელობით. ეს სისტემა პრაქტიკულად უზრუნველყოფს გლობალურ საერთაშორისო კონტროლს. ზოგ შემთხვევაში კონტროლი ვრცელდება შიდასახელმწიფოებრივ საუბრებზე, ტელექსებზე, ფაქსებსა და ელექტრონულ ფოსტაზე. უნდა აღინიშნოს, რომ “ცივი ომის” დროს შექმნილი ელექტრონული სისტემებისაგან განსხვავებით, სისტემა “ემელონი” ორიენტირებულია არა იმდენად საომარ მიზნებზე, რამდენადაც სამთავრობო და კომერციული ორგანიზაციების და კერძო პირების ინტერესების მომსახურებაზე.

ამერიკელებს აქვთ სისტემა “კორნივორი”, რომელიც აანალიზებს და კონტროლს უწევს მთელ შემავალ და გამავალ ელექტრონულ ფოსტას. ინფორმაციის დიდი რაოდენობიდან პროგრამა არჩევს ფაილებს, რომელიც მიეკუთვნება კონკრეტულ ადამიანს.

2002 წლის ივლისში ინგლისის პარლამენტმა მიიღო კანონი, რომელმაც სამთავრობო ორგანიზაციებს მისცა უფლება თვალყური ადევნონ მოქალაქეთა ელექტრონულ ფოსტას, მოახდინონ დაშიფრული ცნობების კოდირება. ელექტრონული ფოსტის გაცნობა მოქალაქეებს შეუძლიათ მხოლოდ შესაბამისი ორდერის საფუძველზე.

რუსეთში არსებობს “ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებებზე ზედამხედველობის ტექნიკური საშუალებების უზრუნველყოფის სისტემა”, რომელიც შესაძლებლობას აძლევს უშიშროების ფედერალურ სამსახურს თვალი ადევნოს მისთვის საინტერესო

ინფორმაციებსა და არხებს. დაკვირვება წარმოებს, უპირველეს ყოვლისა, ელექტრო “ატეესებზე”, ფირმა-პროვაიდერებზე, ინტერნეტ-მომსახურებაზე, პეიჯერულ კომპანიებზე და მობილური სატელეფონო კავშირის კომპანიებზე. აღნიშნული სისტემის შექმნასა და დანერგვას რუსეთში ხსნიან ჯაშუშობასა და ტერორიზმთან ბრძოლის გაძლიერების აუცილებლობით.

უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც დასავლეთის ქვეყნებში, ასევე რუსეთში უკანონოდ მოპოვებული ცნობების ფასი არც თუ ისე მნიშვნელოვანია. რუსეთის ფედერაციის უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის 1995 წლის 31 ოქტომბრის დადგენილების თანახმად, მოქალაქეთა კონსტიტუციური უფლებების შეზღუდვასთან დაკავშირებული ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების შედეგები შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც მტკიცებულებანი მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ისინი ჩატარებულნი არიან სისხლის საპროცესო კანონმდებლობის შესაბამისად.[7-11-12გვ.]

ინფორმაციის უსაფრთხოების ნორმატიული რეგულირების მნიშვნელოვანი საშუალებაა ქსელში ცნობების დაშიფვრის ლიმიტირების შესაძლებლობა. ნებისმიერი სახელმწიფოს შეზღუდული რესურსები, რომელიც ცდილობს გააკონტროლოს გავრცელებული ინფორმაცია ქსელის მეშვეობით, მალე ამოიწურება თუ ინფორმაციის ინტერნეტით გადაცემის დროს გამოიყენება შიფრი, რომელიც სპეცსამსახურების მიერ ძნელად ამოსაცნობი ან სავსებით ამოუცნობია. ამიტომ მთელ მსოფლიოში ამა თუ იმ ქვეყნის ხელისუფლება ცდილობს შეზღუდოს ქსელის მეშვეობით გავრცელებული ცნობების დაშიფვრის შესაძლებლობა. ეს ხდება ორი გზით: არარეგისტრირებული შიფრის გამოყენების შეზღუდვით და იმ რთული შიფრების ამოცნობით, რომლებსაც იყენებენ კომპიუტერული პროგრამების შემდგენელები.

ინტერნეტი ხშირად გამოიყენება დანაშაულებრივი მიზნით. ასეთი დანაშაულობანი შეიძლება დავეოთ ორ ჯგუფად: პირველი, დანაშაული, მიმართული ინფორმაციის დამუშავების სისტემისა და ქსელის წინააღმდეგ. ამ ჯგუფში შედის კომპიუტერული დანაშაული, რაც დაკავშირებულია ინფორმაციული რესურსების არასანქციონირებულ მოპოვებასთან, მონაცემების შეცვლასთან ან განადგურებასთან, აგრეთვე ინტერნეტის, როგორც უკანონო საქმიანობის განხორციელების გამოყენებასთან.

მეორე ჯგუფი მოიცავს დანაშაულობებს, რომლებშიც ქსელი გამოყენებულია, როგორც კავშირის არსი. ასეთი დანაშაულობანი, უმთავრესად დაკავშირებულია აზრის გამოხატვასთან (expressions of opinion), კერძოდ მათ მიეკუთვნება:

- ძალადობის, რასობრივი დისკრიმინაციის, პორნოგრაფიის ჩვენება;

- ნაციონალური უსაფრთხოების, არასრულწლოვანთა ინტერესების დარღვევა, ადამიანის პატივისა და ღირსების შელახვა, პირადი ცხოვრების საიდუმლოების, საქმიანი რეპუტაციის, ინტელექტუალური საკუთრების ხელყოფა.[8-102-109გვ.]

დღეს ინტერნეტის კვლევის ძირითად მიმართულებას სამართლებრივი თვალსაზრისით წარმოადგენს ინფორმაციული უსაფრთხოება, რაც გულისხმობს ინტერნეტის დაცვას მავნე და უკანონო ინფორმაციისაგან. მიუხედავად უამრავი პრეცედენტებისა, კომპიუტერული დანაშაულის ცნება მეცნიერებაში ჯერ კიდევ მკვეთრად არ არის ფორმულირებული. ზოგიერთი მეცნიერი მიიჩნევს, რომ კომპიუტერული დანაშაული, როგორც დანაშაულთა განსაკუთრებული ჯგუფი, იურიდიული თვალსაზრისით არ არსებობს. შეიძლება ვილაპარაკოთ მხოლოდ დანაშაულის კომპიუტერულ ასპექტებზე და არა კომპიუტერულ დანაშაულზე. [9-129გვ.]

მეორე თვალსაზრისით ავტორები კომპიუტერულ დანაშაულად მიიჩნევენ ინფორმაციის ავტომატიზირებული დამუშავების სფეროში ჩადენილ კანონსაწინააღმდეგო ქმედებებს. ასეთი დანაშაულის ობიექტია ინფორმაცია, რომელიც კომპიუტერშია დამუშავებული, ხოლო კომპიუტერი ხელყოფის იარაღს წარმოადგენს.[10-44-45გვ.]

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი ითვალისწინებს კომპიუტერულ დანაშაულობათა შემადგენლობას. კოდექსის 284-ე, 285-ე და 286-ე მუხლების თანახმად დასჯადია კომპიუტერულ ინფორმაციაში (მანქანა-მატარებლებზე, ელექტრო-გამომთვლელ მანქანაზე, ანუ ეგმ სისტემაში ან მათ ქსელში ასახულ ინფორმაციაზე) არამართლზომიერი შეღწევა, რასაც შედეგად მოჰყვება ინფორმაციის განადგურება, ბლოკირება, მოდიფიცირება ან გადაღება, ეგმ-ის სისტემის ან მათი ქსელის მუშაობის მოშლა.

ამდენად, დანაშაულებრივი ხელყოფის საგანს ინფორმაცია წარმოადგენს, დანაშაულებრივი ქმედება კი გამოიხატება ინფორმაციის ხელყოფაში, რაც განზრახ უნდა იყოს ჩადენილი. დანაშაული შეიძლება განხორციელებული იქნას სხვადასხვა მიზნითა და მოტივით.

ინტერნეტის დაცვა საზიანო და უკანონო ინფორმაციისაგან ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირების მთავარი პრობლემაა. იგი გულისხმობს:

- ელექტრონული დოკუმენტების დამუშავების საკითხის მოწესრიგებას;
- კიბერნეტიკის საკითხების მოწესრიგებას;
- საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დაცვას;
- ინფორმაციულ უსაფრთხოებას;
- ინტერნეტში სამართალდარღვევების აღმოფხვრას;
- არასრულწლოვანთა ინტერესებისა და სიტყვის თავისუფლების დაცვას;
- პიროვნების შეურაცხმყოფელი ინფორმაციის შეზღუდვას;
- ინფორმაციის მისაწვდომობას, სახელმწიფო საიდუმლოების, კომერციული და სხვა სახის საიდუმლოების დაცვას.[11]

როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაშია მითითებული “კომპიუტერული ინფორმაციის სამართლებრივი ასპექტების კვლევა სულ უფრო პრობლემური ხდება, რადგან მან ინფორმაციული ურთიერთობების ორგანიზაციის სფეროში ხარისხობრივად ახალი ეტაპი დაიწყო. კომპიუტერული ინფორმაცია ინფორმაციისათვის დამახასიათებელ ყველა ნიშანს შეიცავს, მაგრამ თავისებურებანიც გააჩნია”. [12-47გვ.]

ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირება, უპირველეს ყოვლისა, უნდა მოხდეს ეროვნულ დონეზე, ინფორმაციული კანონმდებლობის ნორმებით. შეიძლება გამოყოფილ იქნას ამ კანონმდებლობის ძირითადი მიმართულებანი, რომლებსაც უფრო მჭიდრო კავშირი აქვს ინტერნეტის სფეროში წარმოშობილ ურთიერთობებთან და ტრანსფორმირებულ იქნას ვირტუალურ სივრცეში. ეს მიმართულებებია:

- კანონმდებლობა ინფორმაციის მოძიებისა და მოხმარების უფლების განხორციელების შესახებ (ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება);
- კანონმდებლობა ინფორმაციის შეზღუდული ხელმისაწვდომობის შესახებ;
- კანონმდებლობა ინტელექტუალური საკუთრების შესახებ; (კანონმდებლობა საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ, საპატენტო კანონმდებლობა, კანონმდებლობა ნოუ-ჰაუს შესახებ);
- კანონმდებლობა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების შესახებ;

- კანონმდებლობა დოკუმენტური ინფორმაციის და ინფორმაციული რესურსების შესახებ;

- კანონმდებლობა ინფორმაციული სისტემების, ინფორმაციული ტექნოლოგიებისა და მათი უზრუნველყოფის საშუალებების შექმნისა და გამოყენების შესახებ;

- კანონმდებლობა ინფორმაციულ სფეროში სამართალდარღვევებისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ.

გარდა ამისა, ინტერნეტის “ინტერნაციონალური” ბუნება განაპირობებს მისი საქმიანობის საკანონმდებლო რეგულირების აუცილებლობას საერთაშორისო დონეზე. ამჟამად აქტუალური მუშაობა მიმდინარეობს საერთაშორისო სამართლებრივი აქტების მომზადებისა და მიღებისათვის, რამდენადაც სწორედ ამ დონეზე უნდა იქნას რეგულირებული ძირითადი ჯგუფი ურთიერთობებისა ინტერნეტის ვირტუალურ სივრცეში, რომელსაც არ აქვს გეოგრაფიული საზღვრები.

ინფორმაციული საზოგადოების ფორმირების მწვერვალს საერთაშორისო დონეზე წარმოადგენს ოკინავაში მიღებული ქარტია გლობალური ინფორმაციული საზოგადოების შესახებ, რომელშიც დადგენილია საზოგადოების ერთიან ინფრასტრუქტურებში შესვლის ძირითადი პრინციპები, რომლის ბაზასაც წარმოადგენს ინტერნეტი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Рихтер AVTV Правовые основы журналистикиI MV 2002гI стV 243
2. Капылов BVAV Информационное правоI MV 2003гI стV 210
3. Мелюхин ИVCV Интернет и его правовое регулирование www.internews.ras.ru/zip/28/melukhin.html
4. Купрянов AV Интернет и правоI MV 1999гB стV 60
5. Рихтер AVTV указVпроизVI стV 245
6. Оттавей ДжV Марке AV Законы оскорбления высших должностных лиц государства — оскорбление свободы прессыI MV 2002гV стV 205
7. Карелина MVMV Есть ли у интернета правовые проблемы? MV 1999гV стV 11-12
8. Телекоммуникации и право ё редV ЮVБатуринI MV 2000гV стV 102-109
9. Барурин ЮVMV Проблемы компьютерного праваI MV 1991гV стV 129
10. Вехов BVBV Компьютерные преступленияI способы совершенияI методы расследованияI MV 1996гV стV 44-45
11. Мелюхин ИVCV Интернет и ёё правовое регулирование www.internews.ras.ru/zip/28/melukhin.html.
12. მ. ცაცანაშვილი, ინფორმაციული საზოგადოება და ინფორმაციის სამართლებრივი რეგულირება, თბ. 1999წ, გვ. 47

სტატია მიღებულია: 2004-06-01

გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის
სამეცნიერო შრომათა კრებული

№4

**SCIENTIFIC PROCEEDINGS OF GURAM
TAVARTKILADZE TEACHING UNIVERSITY**

თბილისი-TBILISI
2014

**გურამ თავართქილაძის სასწავლო
უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა
კრებული
№4**

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2014

**გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის
სამეცნიერო შრომათა კრებულის სარედაქციო საბჭო**

სარედაქციო საბჭოს თავმჯდომარე

პროფ. გიორგი მათიაშვილი

სარედაქციო საბჭოს შემადგენლობა:

პროფ. რევაზ ბალანჩივაძე – მთავარი რედაქტორი

პროფ. ამირან თავართქილაძე — პასუხისმგებელი მდივანი

პროფ. გელა ალადაშვილი

პროფ. ჩერეკ ბუსტრა /ნიდერლანდების სამეფო/

პროფ. ინგა დიაკონიძე

პროფ. ვალერი ვაშაკიძე

პროფ. დიკ ვეინანდს /ნიდერლანდების სამეფო/

პროფ. მარინა ვეკუა

პროფ. სერგეი იაკუბოვსკი /ოდესა/

პროფ. გივი ლობჯანიძე

პროფ. ამიდ ნიზჰად /აშშ/

პროფ. რაინჰარდ პაულინგი /გერმანია/

პროფ. თალიკო ჟვანია

პროფ. თემურ ჟღენტი

პროფ. ჟილ რუე /საფრანგეთი./

პროფ. ჩარლზ მორგან სტრომე/აშშ/

პროფ. მაია უკლება — პრორექტორი

პროფ. შენგელი ფიცხელაური

პროფ. ლალი ჩაგელიშვილი

პროფ. ბარბარა ჰაიენსი /აშშ/.

გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული რეფერირდება ტექნიფორმის ქართულ რეფერატულ ჟურნალში (ქრჟ).

ქრჟ ელექტრონული ფორმით გამოდის ქართულ და ინგლისურ ენებზე და განთავსებულია ინტერნეტში ტექნიკური ინსტიტუტის საიტზე www.tech.caucasus.net

© გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტი, 2014

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2014

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 19, ☎: 222 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge

ISBN 978-9941-22-317-4

**SCIENTIFIC PROCEEDINGS OF GURAM
TAVARTKILADZE TEACHING UNIVERSITY
VOLUME
№4**

Publishing House "UNIVERSAL"

Tbilisi 2014

**Scientific Proceeding of Guram Tavartkiladze
Teaching University**

Heard of the Editorial Boards –

Prof. Giorgi Matiashvili

Editorial Board:

Prof. Revaz Balanchivadze – Chief Editor

Prof. Amiran Tavartkiladze – Secretary Editor

Prof. Gela Aladashvili

Prof. Tjerk Busstra – /Netherlands/

Prof. Lali Chagelishvili

Prof. Inga Diakonidze

Prof. Barbara B. Hines /USA/

Prof. Nezhad Hameed /USA/

Prof. Sergei Yakubovskiy /Ukraine/

Prof. Givi Lobjanidze

Prof. Reinhard Pauling /Germany/

Prof. Shengeli Pitskhelauri

Prof. Gilles Rouet /France/

Prof. Charles Morgan Stromme /USA/

Prof. Maia Ukleba

Prof. Valeri Vashakidze

Prof. Marina Vekua

Prof. Taliko Zhvania

Prof. Temur Zhghenti

Prof. Dik Weijnands /Netherlands/

Collection of scientific works of Guram Tavartkiladze Teaching University is reviewed in Georgian reviewed journal of Techninform (GRJ).

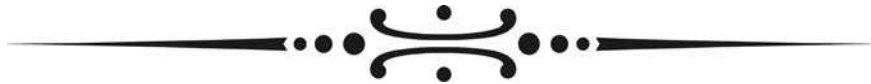
Electronic version of GRJ is issued in Georgian and English Languages and is set on the following site: www.tech.caucasus.net

გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული, როგორც მრავალდარგობრივი ჟურნალი, აერთიანებს ეკონომიკურ, სოციალურ, ჰუმანიტარულ და სამართლის მეცნიერებებს. ამ ჟურნალთან თანამშრომლობა, გარდა ჩვენი უნივერსიტეტის პროფესორებისა, შეუძლიათ სხვა უნივერსიტეტების წარმომადგენლებსაც, მათ შორის, უცხოელ ავტორებსაც.

ჟურნალის მიზანია ხელი შეუწყოს ზემოაღნიშნულ დარგებში, უპირველეს ყოვლისა, უმაღლეს სასწავლებლებში მოღვაწე პროფესორ-მასწავლებლების მეცნიერული კვლევა-ძიების შემდგომ განვითარებას, ორიგინალური კონცეფციებისა და ინოვაციების წარმოჩენას, ამ დარგების წინსვლაში ჩვენს მონაწილეობას, სამეცნიერო საქმიანობაში ახალგაზრდა სპეციალისტების ჩართვას, მათი სამეცნიერო პოტენციალის ამაღლებას.

კრებულის სარედაქციო საბჭოს შემადგენლობაში შედიან ქართველი და უცხოელი მეცნიერები, ზემოაღნიშნული დარგების კვალიფიციური სპეციალისტები. უცხოელ მეცნიერთა მონაწილეობა სარედაქციო საბჭოს შემადგენლობაში ამაღლებს კრებულის ავტორიტეტს, საშუალებას მოგვცემს გავაფართოოთ აკადემიური კონტაქტები და ხელს შეუწყობს სხვადასხვა ქვეყნის მეცნიერთა მოზიდვას კრებულში სათანამშრომლოდ. თავის მხრივ, ეს შესაძლებელს გახდის იმას, რომ მათი სამეცნიერო პროდუქცია, ორიგინალური კონცეფციები და კვლევები გავაცნოთ ქართულ სამეცნიერო ინტელიგენციას, დავგეგმოთ ერთობლივი პროექტები.

საერთაშორისო კონტაქტების გაფართოების მიზნით სასურველად მიგვაჩნია, კრებულში სათანადო ადგილი დავუთმოთ საქართველოში მოქმედი საერთაშორისო ორგანიზაციების კვლევის შედეგებს, მათ მიერ შემოთავაზებული დასკვნებისა და რეკომენდაციების გაშუქებას.

Scientific Proceedings of Guram Tavartkiladze Teaching University are a multi branch journal covers economic, social and humanitarian and law sciences. Professors of other HEI as well as foreign authors can cooperate with our scientific journal.

The purpose of the journal is to foster scientific research development in different scientific fields mentioned above, support the introduction of the innovations, our participation in the development of these fields. It will also support the involvement of the young specialists, raise their scientific potential.

The editorial board of the journal consists of well-known Georgian and foreign scientists, highly qualified specialists. Participation of the foreign authors will support the exchange scientific product between Georgian and foreign scientists that will make it possible to carry out joint scientific projects.

In order to enhance international cooperation, the journal presents and reviews the conclusions and recommendations, the research results carried out by the international organizations acting in Georgia.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

სამართლის მეცნიერებები

თამარ ალფაიძე — მასმედია და სახელმწიფო ხელისუფლება	9
ვენედი ბენიძე — საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ცალკეული ნორმები საქართველოს კონსტიტუციასთან შეუსაბამოა.....	14
გივი ლობჯანიძე, დავით ლობჯანიძე — „ცივი ომი“-ს სამართლებრივი შედეგი	18
დავით სუხიტაშვილი, თეა სუხიტაშვილი — სამოქალაქო პასუხისმგებლობის კატეგორიები და პრინციპები	23
შენგელი ფიცხელაური — კრიმინალისტიკური მეთოდოლოგიის ძირითადი ცნებები	32
სერგო ჭელიძე, ნუგზარ თევდორაძე — „პოლიგრაფი“-ს გამოყენების პრობლემები სისხლის სამართალწარმოებაში	35

ეკონომიკური მეცნიერებები

ბესიკ ალადაშვილი — ეკონომიკა ომების დროს: ისტორიული გამოცდილება და დღევანდელი რეალობა	40
ნოდარ ბაგრატიონი — სავალუტო ბაზრის ფუნქციონირებისა და ვალუტის კონვერტირებადობის ზოგიერთი საკითხი	44
დავით ვეკუა — მცირე ბიზნესის განვითარების შესაძლო პერსპექტივები საქართველოში	49
ამირან (სიმონ) თავართქილაძე — ასოცირების შეთანხმება დაბეგვრის ზოგიერთი საკითხის შესახებ	53
სოფიკო თევდორაძე — საერთაშორისო ბიზნესი გლობალურ სივრცეში	58
ლია თოთლაძე — წინმსწრები, თანამდევნი და ლაგური ინდიკატორები.....	62
მამუკა თორია — შრომის ანაზღაურების დიფერენციაციის პრობლემები საქართველოში	66
დავით კბილაძე — სტატისტიკის როგორც მეცნიერების ჩამოყალიბების ისტორიული ასპექტები და თანამედროვეობა	70
ლელა კოჭლამაზაშვილი, თემურ ყანდაშვილი — საქართველოს ევროკავშირის ბაზარზე გასვლის პერსპექტივები.....	73
მანანა მარიდაშვილი — ფარმაცევტული ბიზნესის მომგებიანობისა და მარკეტინგის ურთიერთკავშირის საკითხი	77
მანანა მარიდაშვილი — ფარმაცევტული პროდუქტის ფასის ფორმირებისა და რეგულაციის ტენდენციები საქართველოსა და დსთ-ს ქვეყნებში.....	84
თალიკო ჟვანია, ანა კობიაშვილი — ელექტრონული სწავლების ზოგიერთი ასპექტი	88
გიორგი სახოკია — აუდიტორული კონტროლი და ეფექტიანობის აუდიტის პერსპექტივები.....	93
მაია სეთური — ბრენდის შექმნის ზოგიერთი ასპექტი.....	100
ჩარლზ მორგან სტრომე — ევროკავშირის სანქციების პოლიტიკა	104
ლაშა ტაბატაძე — საქართველოს აგრარული სექტორი — რეალობა და რეალური პერსპექტივები..	109
ლალი ჩაგელიშვილი-აგლაძე — საქართველოს ლიბერალური საგარეო სავაჭრო პოლიტიკის პარადიგმები	113

სოციალური და ჰუმანიტარული მეცნიერებები

მილდრედ კალანდარიშვილი — უფლის სახელით დათრგუნული სიყვარული.....	117
სოფიკო კვანტალიანი — ციფრული ტექნოლოგიები, როგორც ფოტოჟურნალისტიკის ტრანსფორმირების ფაქტორი	121
ლაურა კუტუბიძე-ზუბაშვილი, ვაჟა ზუბაშვილი — რეკლამის გავლენა ცხოვრების სტილსა და ღირებულებებზე.....	125
მაყვალა (ბაია) კოლუაშვილი — ექსპატრიატები: ამერიკული მოდერნიზმის ევროპული სკოლა	129
ელზა ლომიძე — კომუნიკაცია, როგორც პიროვნული ცოდნის სფერო	134
ხათუნა მემანიშვილი — „მგზავრის წერილების“ სტილი.....	141
თათია მჟავანაძე — ახალი მედიის გამოწვევები	150
ქეთი ნიჟარაძე — არისტოფანეს პარაბასისები, როგორც საზოგადოებასთან ურთიერთობის ინსტრუმენტი	153
თამარ ფანცულაია — ბიზნესის ეთიკური პრობლემები სიგნალიზატორობა	156
ნინო ყუფარაძე — თანამედროვე ფარმაცევტული ბაზრის თავისებურებანი და პაციენტის უფლებების დაცვა (ეთიკური ასპექტები).....	161
დალი ჩიკვილაძე — ნიკო ნიკოლაძის ეპისტოლარული მემკვიდრეობიდან.....	165
დიანა ჭანკოტაძე — როგორ სწავლობენ და ასწავლიან საფრანგეთში პროფესიას „ჟურნალისტიკა“	169

CONTENTS

SCIENCES OF LAW

Tamar Alphaidze - Mass Media and State Government.....	9
Venedi Benidze - Particular Norms of Georgia's Criminal Law Process Code are Irrelevant with Georgian Constitution	14
Lobzhanidze – Legal Result of “Cold War”.....	18
Davit Sukhitashvili, Tea Sukhitashvili - Categories and Principles of Civil Liability	23
Shengeli Pitskhelauri - Basic Concepts of Criminological Methodology	32
Sergo Chelidze, Nugzar Tevdoradze - ‘Polygraph’ Application Issues in Criminal Justice	35

SCIENCE OF ECONOMICS

Besik Aladashvili - Economy during The wars; Historical experience and Modern Reality	40
Nodar bagrationi - functioning of the foreign exchange market and some questions of currency convertibility	44
David Vekua - Possible Perspectives of Small Business Development in Georgia.....	49
Amiran /Simon/ Tavartkiladze – Association Agreement on Taxation.....	53
Sofiko Tevdoradze - Internacional Business in Global Space	58
Lia Totladze - Leading, Councident and lagged Indicators.....	62
Mamuka Toria - Labor Remuneration Differentiation Problems in Georgia	66
David Kbiladze - Historical Aspects of the Development of Statistics as a Science and Contemporanety	70
Lela Kochlamazashvili, Temur Kandashvili - Perspectives of Georgia in the market of European Union.....	73
Manana Maridashvili - On Interconnection of Pharmaceutical Business Profitability and Marketing.....	77
Manana Maridashvili - Pharmaceutical Product Price Formation and Regulation Trends in Georgia and CIS Countries.....	84
Taliko Zhvania, Ana Kobiashvili – Certain Aspects of Electronic Teaching.....	88
George Sakhokia - Auditing Control and Efficiency Audit Perspectives	93
Maia Seturi - Some aspects of brand creation.....	100
Charlz Morgan Stromme - Eu Sanctions Policies	104
Lasha Tabatadze - Georgian Agrarian Sector - Reality and Real Prospective	109
Lali Chagelishvili – Agladze - The Liberal Foreign Trade Politic's Paradigms of Georgia.....	113

HUMANITY AND SOCIAL SCIENCES

Mildred Kalandarishvili - Love suppressed in the name of God	117
Sopho Kvantaliani - Digital Technologies as a transforming factor of photojournalism.....	121
Laura Kutubidze-Zubashvili, Vaja Zubashvili - Unfluence of advertising of lifestyle and Value.....	125
Mayvala /Baia/ Koguashvili - The expatriates: European school of American Modernism.....	129
Elza Iomidze - Communication as the Field of personal Knowledge	134
Khatuna Memanishvili - Style of “Notes of a Journey”	141
Tatia Mjavanadze - Challenges to New Media	150
Kate Nizharadze - Parabasis by Arisrofanos as an instrument for public relation	153
Tamar Pantsulaia - Business Etical Problems.....	156
Nino Kuparadze - The Main Peculiarities of Modern Pharmaceutial Market and Defence of Human Rights	161
Dali Chikviladze - From Niko Nikoladze's Epistolary Heritage.....	165
Diana Chankotadze - The ways of Teaching the Profession of Journalism in France.....	169

სამართლის მეცნიერებები

თამარ ალფაიძე

მასმედია და სახელმწიფო ხელისუფლება

მეცნიერული და პრაქტიკული თვალსაზრისით გარკვეულ ინტერესს ინვესს საკითხი იმის შესახებ, თუ რატომ ასოცირდება მასმედია „მეოთხე ხელისუფლებასთან“.

თანამედროვე, სწრაფად განვითარებად საზოგადოებაში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების როლი თითქმის შეუფასებელია. მასმედიის განვითარების დინამიკურმა პროცესმა არნახულ მასშტაბებს მიაღწია. მედია სულ უფრო და უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს თითოეული ადამიანისა და მთლიანად საზოგადოების განვითარებაში, აქტიურ გავლენას ახდენს სოციალურ პროცესებზე და სახელმწიფო სისტემის დემოკრატიზაციაზე. მედიის მიზანდასახულმა განვითარებამ ახალი უნიკალური შესაძლებლობები შექმნა ინფორმაციული საზოგადოების ფორმირების, ადამიანთა განათლებისა და ჯანსაღი საზოგადოების ჩამოყალიბების სფეროში. მძლავრად მოქმედმა მედია-ინსტიტუტებმა თავის გავლენას დაუმორჩილეს ისტორიაში ადამიანთა უპრეცედენტო რიცხვი. დღითი დღე იზრდება მასმედიის ეფექტურობა, მისი ზემოქმედება თითოეულ ადამიანზე და მთლიანად სოციუმზე.

ეს რეალობაა. მართებულად მიუთითებს რიჩარდ ჰარისი, რომ მედია „ეს არის არა მარტო „მაგიური ფანჯარა“, რომლის მეშვეობითაც ჩვენ ვუყურებთ სამყაროს, არამედ „კარები“, რომლის მეშვეობითაც იდეები აღწევს ჩვენს აზროვნებაში“.¹

იმ განსაკუთრებული როლის გამო, რომელიც მასმედიას აქვს სოციალურ და პოლიტიკურ პროცესებში, მეცნიერ-მკვლევართა ერთი ნაწილი (უ.როსტოუ, დ.ბელი, გ.ბეგერსტამი) მიიჩნევს, რომ მასმედია არის „მეოთხე ხელისუფლება“, რომელიც გავლენას ახდენს ხელისუფლების ყველა შტოზე.²

რას ეფუძნება ასეთი მოსაზრება, რატომ არის მასმედია სახელმწიფო ხელისუფლება, თანაც „მეოთხე“ და არა „პირველი, მეორე ან მესამე“ ?

ტერმინი „ხელისუფლება“ მრავალაზრობრივი მნიშვნელობისაა. იგი მიეკუთვნება პოლიტიკური თეორიის ფუძემდებლურ ცნებათა რიცხვს და ასახავს მსოფლიოს ნებისმიერი სახელმწიფოს ფუნქციონირების არსს. ფართო გაგებით, ხელისუფლება გულისხმობს მოვლენათა განვითარებაზე ზემოქმედების უნარს და საშუალებას. ეს ზემოქმედება შეიძლება იყოს დადებითი, პოზიტიური ან უარყოფითი, ნეგატიური. როგორც რთული, მრავალმხრივი მოვლენა „ხელისუფლება“ განსხვავებულ ორგანიზაციულ ფორმებსა და მეთოდებში, ურთიერთობათა სისტემასა და მიზნებში ვლინდება. ამიტომ პოლიტიკურ და იურიდიულ ლიტერატურაში არ არის ამ ტერმინის ერთგვაროვანი გაგება. საზოგადოებაში არსებობს პირადი და სოციალური ხელისუფლების სხვადასხვა სახე.

საზოგადოების განვითარების გარკვეულ ეტაპზე, კერძოდ სახელმწიფოდ ორგანიზებულ საზოგადოებაში სოციალური ხელისუფლების სახესხვაობად ჩამოყალიბდა სახელმწიფო ხელისუფლება, რომელშიც იგულისხმება პოლიტიკური ბატონობა და სახელმწიფო ორგანოთა სისტემა, რომელთა მეშვეობით ხორციელდება საზოგადოებისადმი სახელმწიფოებრივი ხელმძღვანელობა. სახელმწიფო ხელისუფლება განსახიერებულია სახელმწიფო-სამართლებრივი ინსტიტუტებში, ემყარება სახელმწიფო ნებას და კონცენტრირებულია ძალას, უნარი აქვს განახორციელოს იძულებითი ღონისძიებანი მიღებულ გადაწყვეტილებათა აღსასრულებლად. იძულება სახელმწიფო ხელისუფლებისათვის დამახასიათებელი აბსტრაქტული და ტიპური თვისებაა, რომელსაც ლეგიტიმურ ხასიათს აძლევს ქვეყანაში მოქმედი სამართლებრივი სისტემა.

ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფო ხელისუფლება წმინდა პოლიტიკური მოვლენაა, სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანესი ნიშანია, განსაზღვრავს სახელმწიფოს თავისებურებას, მის მექანიზმს, დემოკრატიულობის ხარისხს.

სახელმწიფო ხელისუფლება, რომელიც მხოლოდ ძალადობას ემყარება წარმოშობს საზოგადოებაში მზარდ წინააღმდეგობას. პირიქით, დემოკრატიულ საზოგადოებაში სახელმწიფო ხელისუფლება უდიდესი შემოქმედებითი ძალაა, რომელიც დარწმუნების, სტიმულირებისა და იძულების მეთოდებით უზრუნველყოფს გადაჭრას სოციალური წინააღმდეგობანი, დაუქვემდებაროს ადამიანები ერთიან სახელმწიფო ნებას. დემოკრატიულ საზოგადოებაში სახელმწიფო ხელისუფლება მისი დიდი სოციალური მნიშვნელობიდან გამომდინარე უნდა უზრუნველყოფდეს საზოგადოების ჰარმონიულ განვითარებას და არ

¹ Ричард Харрис, «Психология Массовых Коммуникаций» М. 2002 г. с. 19

² Доль Р. Введение в теорию демократии, М. 1992

უნდა იქცეს სოციალური პროგრესის მუხრუჭად.

საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი მმართველობის ფუნქციას ხელისუფლება ახორციელებს სხვა სოციალური ინსტიტუტებისაგან დამოუკიდებლად, რამდენადაც იგი უმაღლესია საზოგადოების პოლიტიკურ სისტემაში.

სახელმწიფო ხელისუფლება ერთიანი და განუყოფელია, ამასთანავე ფუნქციონალური დანიშნულების შესაბამისად დანაწილებულია სამ განშტოებად: საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებად.

ერთიანი სახელმწიფო ხელისუფლების სამ განშტოებად დაყოფის იდეა ჯერ კიდევ ანტიკურ პერიოდში წარმოიშვა და მომდევნო საუკუნეებში განვითარდა. იგი ბურჟუაზიული კონსტიტუციონალიზმის ერთ-ერთ ძირითად პრინციპად იქცა. თითქმის დასრულებული სახით ხელისუფლების დანაწილების დოქტრინა ჩამოყალიბდა XVII-XVIII საუკუნეების დიდი განმანათლებლების ჯონ ლოკისა და შარლ ლუი მონტესკიეს ნაწარმოებებში.¹

ხელისუფლების დანაწილების მოძღვრების ჩამოყალიბებაში განსაკუთრებულია ფრანგი ფილოსოფოს-განმანათლებლის შარლ-ლუი მონტესკიეს შემოქმედება. მონტესკიეს მიხედვით, პოლიტიკურ ხელისუფლებას განაპირობებს მხოლოდ ხელისუფლების გონივრული დანაწილება – საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებად. მართალია, მონტესკიე ხელისუფლების ერთმანეთისაგან გამიჯვნაზე ამახვილებს ყურადღებას, მაგრამ იმავდროულად მიაჩნია, რომ სამივე მათგანი აღჭურვილი უნდა იყოს ურთიერთკონტროლისა და ურთიერთობის შესაძლებლობით.

ხელისუფლების სისტემის თეორიულად სასურველი მდგომარეობა ხელისუფლების ჰარმონიაა, სახელმწიფო ხელისუფლების გონივრული ფლობაა, რაც ხელისუფლების რაციონალურმა დანაწილებამ უნდა უზრუნველყოს. ამ პრინციპებზე შექმნილი ორიგინალური მოდელი პირველად მე-XVIII საუკუნეში გაჩნდა,² ხოლო კლასიკური სახე ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუციაში, სასამართლო პრაქტიკასა და ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში შეიძინა.

სახელმწიფო ხელისუფლების თითოეული განშტოება თვალყურს უნდა ადევნებდეს როგორ იცავს დანარჩენი ორი ადამიანის უფლებებს და სახელმწიფო ორგანოების ფუნქციონირებას, რაც აუცილებელია პოლიტიკური თავისუფლებისა და ხელისუფლების ბოროტად გამოყენების ასაცილებლად.

„სხვაგვარად აზრი ეკარგება ისეთი სოციალური ინსტიტუტის შენარჩუნებას, როგორც სახელმწიფოა. საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება თავიანთი უამრავი ატრიბუტით — კონკურენცია, ურთიერთკონტროლი და ურთიერთმეზღუდვა საჭიროა იმისთვის, რომ არ მოხდეს მორიგება ერის ინტერესების საზიანოდ“.³

სახელმწიფო ხელისუფლების დანაწილების კონცეფცია განმტკიცებულია საქართველოს კონსტიტუციაში, რომელიც ადგენს, რომ „საქართველოში სახელმწიფო ხელისუფლების წყაროა ხალხი... სახელმწიფო ხელისუფლება ხორციელდება ხელისუფლების დანაწილების პრინციპზე დაყრდნობით“ (მუხლი 5)

სახელმწიფო ხელისუფლების სამართლებრივი დანაწილება დამოუკიდებელ საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებად სახელმწიფოებრიობის სამართლებრივი ბუნებიდან გამომდინარეობს. სწორედ ხელისუფლების ეს სამი განშტოება ამონურავენ სახელმწიფოს დანიშნულებას – უზრუნველყოს თავისუფლების, უშიშროების, საკუთრების საჯარო-სახელისუფლო დაცვა.

ხელისუფლების დანაწილების დოქტრინის თანახმად საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება უნდა მოქმედებდნენ თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში და უფლება არა აქვთ ჩაერიონ ერთმანეთის საქმიანობაში. ამასთანავე ამ ორგანოთა კომპეტენცია ისეთია, რომ მათ არ შეუძლიათ იმოქმედონ იზოლირებულად. სახელმწიფო ხელისუფლება ხორციელდება მისი სამივე შტოს ერთობლიობით: საკანონმდებლო ხელისუფლება ვერ მოიტანს სასურველ შედეგს აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლების განხორციელების გარეშე. მართლმსაჯულების განხორციელება შეუძლებელია საკანონმდებლო ხელისუფლების გარეშე.

ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის დიდ მნიშვნელობაზე მიუთითებს 1789 წლის ადამიანის და მოქალაქის უფლებათა დეკლარაცია, რომელიც აღიარებს, რომ „საზოგადოებას, სადაც არ არის უზრუნველყოფილი უფლებათა გარანტია და არ არის ხელისუფლების დანაწილება, არა აქვს კონსტიტუცია“.

სახელმწიფო ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის ზოგადი დახასიათებაც კი ნათელყოფს მის სამართლებრივ ბუნებას და არსს. ხელისუფლების დანაწილების მეცნიერულად დასაბუთებულ და პრაქტიკით განმტკიცებულ დოქტრინაში ერთგვარი დისონანსი შეიტანა „მეოთხე ხელისუფლების“ კონცეფციამ, რომელმაც უგულვებელყო ხელისუფლების დანაწილების კლასიკური მოდელი. აღნიშნული კონცეფცია ცდილობს დაასაბუთოს, რომ საზოგადოების განვითარების კვალდაკვალ წარმოიშვა და დამკვიდრდა „მეოთხე ხელისუფლება“, რომელსაც ხელისუფლების სამ განშტოებასთან ერთად აქვს არსებობის რეალური საფუძველი. ეს არის ბეჭდვითი და ელექტრონული მედია.

მედის მიჩნევა „მეოთხე ხელისუფლებად“ გულისხმობს მის გათანაბრებას სახელმწიფო ხელისუფლების სამ განშტოებასთან. ეს რეალობა თუ შეცდომა?

¹ დიდ ბრიტანეთში მეფისადმი ტრადიციულად დიდი პატივის გამო სახელმწიფო განშტოებასაც თავისებური სახელწოდებები აქვს: King in Brench (მეფე სასამართლოში, სასამართლო ხელისუფლება), King in Courech (მეფე საბჭოში — აღმასრულებელი ხელისუფლება), King in Parliament (მეფე პარლამენტში — საკანონმდებლო ხელისუფლება)

² S.l.monteskie, kanonTa goni (frangulad `De L'esprit des lios`), Tb. 1994, gv. 182

³ ს.ჯორბენაძე, რ.კნიპერი, ლ.ჭანტურია - სამართლის რეფორმა საქართველოში, თბ. 1994, გვ.32

ჩემი აზრით ეს შეცდომაა, რადგან ასეთ კონცეფციას არ აქვს არც თეორიული და არც პრაქტიკული საფუძველი. მედია არ არის და არც შეიძლება იყოს „მეოთხე ხელისუფლება“, სახელმწიფო ხელისუფლების მეოთხე განმტოება.

მართალია, მედია ყოველთვის გამოიყენებოდა და გამოიყენება პოლიტიკური ხელისუფლების მოსაპოვებლად და შესანარჩუნებლად, მაგრამ მას არ გააჩნია არცერთი თვისება, რაც დამახასიათებელია სახელმწიფო ხელისუფლებისათვის. სადავო არ არის ის ფაქტი, რომ მასმედია ახორციელებს სახელმწიფო და საზოგადოებრივ პროცესებზე სამოქალაქო კონტროლს, თუმცა ასეთ კონტროლს არცერთ შემთხვევაში არა აქვს სავალდებულო ძალა. მედიის მიერ ამა თუ იმ ფორმით გავრცელებული ინფორმაცია, ჟურნალისტური პუბლიკაციები თუ ტელეგადაცემები უპირატესად პროპაგანდისტული ხასიათისაა, სახელმწიფო ხელისუფლების საქმიანობა კი იმპერატიული და სავალდებულოა. საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ორგანოების ყველა გადაწყვეტილება სავალდებულო ძალისაა, რომელთა განხორციელებისათვის სახელმწიფოს გააჩნია სამართლებრივ საშუალებათა ფართო სპექტრი. მედია მასალას, რა ფორმითაც არ უნდა იყოს იგი დაფიქსირებული არც ერთ შემთხვევაში არ ჰქონია და არ აქვს ფიზიკური თუ იურიდიული პირებისათვის სავალდებულო მნიშვნელობა.

არც ერთ ქვეყანაში მედია არასოდეს არ ყოფილა და არც არის პოლიტიკური სუბიექტი, ხელისუფლების მოპოვებისა და შენარჩუნების უშუალო მონაწილე, მაგალითად ისეთი, როგორცაა პოლიტიკური პარტია. თუ მასმედიას მივიჩნევთ „მეოთხე ხელისუფლებად“ გარდაუვალი გახდენა ბრძოლა მასზე გავლენისათვის მათივე მეშვეობით.

აღსანიშნავია, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების თითოეულ განმტოებას აქვს შესაბამისი სახელწოდება - საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება, რაც შეეხება ე.წ. „მეოთხე ხელისუფლებას“ მას არ აქვს და არც შეიძლება ჰქონდეს ანალოგიური სახელწოდება.

არსებითი მნიშვნელობა აქვს იმ გარემოებასაც, რომ სახელმწიფო ხელისუფლება არ შეიძლება იყოს თავისუფალი ყიდვა-გაყიდვის ობიექტი ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით. კაცობრიობის ისტორია არ იცნობს საკანონმდებლო, აღმასრულებელი თუ სასამართლო ორგანოების თავისუფალი ყიდვა-გაყიდვის არც ერთ შემთხვევას. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ყიდვა-გაყიდვამ, რაც ასე ამკარად და ხშირად ხდება თანამედროვე პერიოდში, დაამსხვრია მითი „მეოთხე ხელისუფლების“ შესახებ.¹

ამ პროცესს დასაბამი მიეცა აშშ-ში, როდესაც პრეზიდენტმა რონალდ რეიგანმა მიიღო გადაწყვეტილება მასმედიის ყიდვა-გაყიდვის ლიბერალიზაციის შესახებ. ამ გადაწყვეტილების საფუძველზე დაიწყო ტელეარხების გაყიდვის „აუქციონები“. უმსხვილეს კორპორაციებს მიეცათ თავისუფალი მოქმედების შესაძლებლობა საგაზეთო ქსელების, საკაბელო ტელევიზიების, რადიოსიხშირეების შეძენის საქმეში, რის შედეგადაც რადიოსადგურებისა და ტელევიზიების უმეტესი ნაწილი ერთი მუჭა მედიამაგნატების ხელში აღმოჩნდა, რომლებიც თვითონ წყვეტენ, რას უნდა უცქიროს, მოუსმინოს და რა უნდა იცოდეს საზოგადოებამ. ანალოგიური პროცესი მიმდინარეობს მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში.

საქართველოში ყიდვა-გაყიდვის ობიექტი გახდა სატელევიზიო ანძაც.²

„მეოთხე ხელისუფლების“ სტატუსის ფონზე გაჩნდა მასმედიის მიდრეკილება - აქტიურად ჩაერთოს სახელმწიფო ხელისუფლო ფუნქციებში, არამარტო შედასახელმწიფოებრივ პროცესებში, არამედ საგარეო პოლიტიკურ მოვლენებში. ზოგიერთ კრიზისულ სიტუაციაში მასმედიას შეუძლია იცოდეს უფრო მეტი, ვიდრე მთავრობამ და საზოგადოებას მიაწოდოს ინფორმაციული ნაკადი. ჟურნალისტიკა არ ქმნის პოლიტიკას, მაგრამ შეუძლია მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოახდინოს მასზე. საინფორმაციო ინსტიტუტების მეშვეობით მიმდინარეობს ბრძოლა პოლიტიკური ხელისუფლებისათვის. საარჩევნო კამპანიის დროს წონადი ხდება მასმედიის აზრი საზოგადოებაში, იქმნება სამკუთხედი: მთავრობა - მასმედია - საზოგადოება.

მასმედია აქტიურად ერევა სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობაში. ჟურნალისტების მიერ სასამართლო საქმეების გაცნობა, სასამართლო პროცესის გაშუქება სპეციფიკურია იმ თვალსაზრისით, რომ არ დაირღვეს ისეთი კონსტიტუციური პრინციპები, როგორცაა სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობა, სამართლის უზენაესობა და კანონის წინაშე ყველას თანასწორობა, სამართალწარმოების დემოკრატიულობა და საჯაროობა, უდანაშაულობის პრეზუმფცია, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა.

მართლმსაჯულების ფუნდამენტურ პრინციპს წარმოადგენს ის, რომ „არავის არა აქვს უფლება ჩაერიოს მართლმსაჯულების განხორციელებაში და ზეგავლენა მოახდინოს მოსამართლეზე ან მსაჯულზე“. ეს არამარტო ფუნდამენტური, არამედ იმპერატიული პრინციპიცაა, რომლის დარღვევა არც ერთ შემთხვევაში არ შეიძლება.

ჩაითვლება თუ არა ამ პრინციპის დარღვევად ე.წ. „ჟურნალისტური გამოძიება“, რომელსაც ჟურნალისტები წინასწარი გამოძიებისა და სასამართლო განხილვისაგან დამოუკიდებლად აწარმოებენ? სწორია თუ არა ფრაზა „ჟურნალისტური გამოძიება“, რომელიც დამკვიდრდა საზოგადოებრივ ცხოვრებასა და მაუნყებლობის საშუალებებში? რა თქმა უნდა - არა. „გამოძიება“ სპეციალური იურიდიულ-პროცესუალური ტერმინია და ამ საქმეს აწარმოებს საამისო კომპეტენციით აღჭურვილი პირი, რომელსაც სათანა-

¹ Дж. Кизза, «Миф о четвертой власти», «Литературная Газета», 2003. #17

² 2011 წლის 1 აგვისტოს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრომ 275 მეტრიანი თბილისის სატელევიზიო ანძა აუქციონზე 110 000 ლარად 4 წლიანი მართვის უფლებით „გოლდენ კომს“ გადასცა, რომელმაც 4 წლის განმავლობაში 12 მილიონი დოლარის ინვესტიცია უნდა განახორციელოს

დო სამართლებრივი ცოდნა და კვალიფიკაცია აქვს. წინასწარი გამოძიების შედეგი მართლმსაჯულების სწორად განხორციელების აუცილებელი პირობაა. მას ისეთივე სავალდებულო ძალა აქვს, როგორც სასამართლოს განაჩენსა და გადაწყვეტილებას, ჟურნალისტურ გამოძიებას კი არავითარი იურიდიული ძალა არ გააჩნია და ის არც მტკიცების საშუალებას არ წარმოადგენს.

ჟურნალისტიკა თავისუფალი პროფესიაა და ყველა ჟურნალისტი ისევე როგორც ყველა მოქალაქეს უფლება აქვს მოიძიოს და გაანალიზოს ამა თუ იმ საქმის ირგვლივ არსებული ობიექტური გარემოებანი. მაგრამ ეს იქნება არა გამოძიება (იურიდიულ-პროცესუალური პროცედურა), არამედ გამოკვლევა, რომელსაც არავისთვის და არავითარი სავალდებულო ძალა არ აქვს.

ამჟამად, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში აქტიურად მონაწილეობენ არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც პრობლემურ საკითხებზე აწარმოებენ გამოკვლევებს. ხშირად მათ დასკვნებსა და არგუმენტებს დიდი მნიშვნელობა აქვთ, თუმცა თავიანთ საქმიანობას არ მიიჩნევენ გამოძიებად. სიტყვაუხვი ქართული ენა იძლევა იმის საშუალებას, რომ მოვლენებს შესატყვისი სახელი დაერქვას. კერძოდ, საგამოძიებო ორგანიზაციების საქმიანობას - „გამოძიება“, მასმედიისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების საქმიანობას - „გამოკვლევა“.

ზოგიერთი მკვლევარი ჟურნალისტურ გამოძიებას ორიგინალურს უწოდებს. „ორიგინალური ჟურნალისტური გამოძიება გულისხმობს რეპორტიორებს, რომლებიც თავად იძიებენ, ააშკარავენ ისეთ ქმედებებს, რომლებიც მანამდე უცნობი იყო საზოგადოებისათვის“.¹

ასეთი მოსაზრების მომხრეებს ავინყდებათ რომ რაც არ უნდა ორიგინალური იყოს რეპორტიორების მიერ ჩატარებული სამუშაო, ის არ შეიძლება ჩაითვალოს გამოძიებად, ვინაიდან კანონით მათ არ აქვთ ამის უფლება. ეს არის ჟურნალისტური გამოკვლევა, რომლის მნიშვნელობა ხშირ შემთხვევაში ფასდაუდებელია რამდენადაც ბევრი უარყოფითი მოვლენა და დარღვევა გამოუვლინებიან.

ჟურნალისტებისა და იურისტების ერთობლივი თანამშრომლობა მართლმსაჯულების განხორციელების სფეროში ეფექტური და შედეგიანია, თუმცა მათი პროფესიული კომპეტენციის უგულვებელყოფა და ერთმანეთში აღრევა, არამართლზომიერია. გამოძიება და დამნაშავის დასჯა სახელმწიფოს სამართალდამცავი ორგანოების კომპეტენციაა და არა მასმედიის.

სად არის ზღვარი პროფესიონალი იურისტისა და ჟურნალისტის საქმიანობას შორის? რა მოსდევს მათი ფუნქციების აღრევას - სიკეთე თუ ზიანი? როცა ჟურნალისტი ტელეკრანიდან ან პრესის ფურცლებზე წინასწარ, სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანამდე აცხადებს პირს დამნაშავედ, ირღვევა კონსტიტუციური ნორმა უდანაშაულობის პრეზუმფციის შესახებ და შესაბამისად ირღვევა ადამიანის უფლებებიც.

ჟურნალისტებს ბევრჯერ ფასდაუდებელი სამსახური გაუწევიათ მართლმსაჯულებისათვის, თუმცა მომხდარა პირიქითაც: სიტყვის თავისუფლების პრინციპის უპასუხისმგებლოდ გამოყენებას მნიშვნელოვანი ზიანი მოუტანია როგორც სახელმწიფოს, ასევე ცალკეული მოქალაქეებისათვის.

ჟურნალისტური გამოკვლევების აუცილებლობა, არგუმენტირებული და ობიექტური კრიტიკა სასამართლო ორგანოების მიმართ არაერთხელ გამხდარა სასამართლო შეცდომების საფუძველი. სოციალური პრაქტიკა მრავალ ასეთ მაგალითს იცნობს. მსოფლიოში გახმაურებულია ფაქტი არნახული უსამართლობის შესახებ: გაერთიანებულ სამეფოში მოქალაქეს გამოუტანეს განაჩენი მკვლელობისათვის, რომელიც მას არ ჩაუდენია. მსჯავრდებულმა 27 წელი დაჰყო ციხეში. განაჩენი გადაისინჯა მხოლოდ 2002 წლის მარტში ადგილობრივი გაზეთის რედაქტორის მიერ წარმოებული დაულალავი მცდელობის შედეგად.²

შეცდომების ძიება და მასზე რეაგირება სიფხიზლეს მატებს და სტიმულს აძლევს ჟურნალისტს განახორციელოს საჯარო ზედამხედველობა საზოგადოებრივი ინტერესებისათვის. ჟურნალისტის მოვალეობაა თავის პუბლიკაციებში მინიმუმამდე შეამციროს შეცდომების დაშვების შესაძლებლობა, ობიექტური და კომპეტენტური ინფორმაცია სასამართლოს საქმიანობის შესახებ საიმედო წყაროს უნდა ეყრდნობოდეს.

იურიდიული რეალობა უაღრესად სფეციფიკურია. ამიტომ ჟურნალისტს, რომლებიც აღნიშნულ სფეროს აშუქებს, უნდა ჰქონდეთ სათანადო სამართლებრივი ცოდნა და სამართლებრივი კულტურა.

მასმედია არ საჭიროებს ხელოვნურ განდიდებას. მას ისედაც დიდი როლი აკისრია საზოგადოების დემოკრატიზაციის, მისი ჰარმონიული განვითარების, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის საქმეში. თუ მისი ესოდენ დიდი როლის გამო მასმედიას უნდა მიენიჭოს ხელისუფლების სტატუსი, ეს იქნება არა სახელმწიფო ხელისუფლების განშტოება, ე.წ. „მეოთხე ხელისუფლება“, არამედ სოციალური ხელისუფლების სახესხვაობა.

¹ ბილ კოვაჩი, ტომ როზენსტილი, „ჟურნალისტიკის ელემენტები“, თბ. 2006, გვ.29

² თ. ალფაიძე, მედია სამართალი, თბ. 2008, გვ.85

თამარ ალფაიძე

მასმედია და სახელმწიფო ხელისუფლება

რეზიუმე

საზოგადოებაში მასმედიის განსაკუთრებული როლის გამო, მეცნიერ-მკვლევართა ნაწილი მიიჩნევს, რომ იგი არის “მეოთხე ხელისუფლება”, სახელმწიფო ხელისუფლების მეოთხე განშტოება, რაც ჩემი აზრით არ ასახავს რეალობას. სახელმწიფო ხელისუფლება წმინდა პოლიტიკური მოვლენაა, რომელიც ხელისუფლების განაწილების კლასიკური მოდელის შესაბამისად განიყოფება სამ განშტოებად: საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებად. მასმედია ვერ ჩაითვლება სახელმწიფო ხელისუფლების მეოთხე განშტოებად, ვინაიდან იგი არ არის პოლიტიკური სუბიექტი, ხელისუფლების მოპოვებისა და შენარჩუნების უშუალო მონაწილე. მედიის მიერ ამა თუ იმ ფორმით გავრცელებული ინფორმაცია, ჟურნალისტური პუბლიკაციები და ტელეგადაცემები უპირატესად პროპაგანდისტული ხასიათისაა, მაშინ როდესაც სახელმწიფო ხელისუფლების საქმიანობა იმპერატიულია და მისი ორგანოების ყველა გადაწყვეტილებას სავალდებულო ძალა აქვს. არსებითი მნიშვნელობა აქვს იმასაც, რომ სახელმწიფო ხელისუფლება არ შეიძლება იყოს თავისუფალი ყიდვა-გაყიდვის ობიექტი. მასმედიის საშუალებების ყიდვა-გაყიდვამ, რამაც მასობრივი ხასიათი მიიღო დაადასტურა, რომ იგი არ არის და არც შეიძლება იყოს სახელმწიფო ხელისუფლების “მეოთხე განშტოება”. თუ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მასმედიის დიდი როლის გამო აუცილებელია მას მიენიჭოს ხელისუფლების სტატუსი, ეს იქნება სოციალური ხელისუფლების სახესხვაობა და არა სახელმწიფო ხელისუფლების მეოთხე განშტოება.

Tamar Alpaidze

MASS MEDIA AND STATE GOVERNMENT

Summary

Due to special role of Mass media in the society, many academics and researchers believe that by nature it is the "Fourth Branch of Government" which in my opinion does not reflect current reality. State governance is a purely political phenomenon, which in accordance with the classical model of power distribution is divided into three respective branches: Executive, legislative and judicial. The media cannot be considered as a fourth branch of the state government, since it is not a political unit and lacks relevant authority. Information distributed by the media like journalistic publications and TV programs are mainly propaganda by its nature, while state government and all its agencies have the power to take binding decisions. It is essential that the state government may not be subject to regular market transactions, while it is widely accepted that mass media can be bought/sold, therefore it cannot be considered as "fourth branch of government". If a significant role in the social life requires media to be given the status of the governmental authority, it will be a variety of social governance and not the classic fourth branch of state government.

თამარ ალფანიძე

შესავალი
სამართალმცოდნეობაში

თბილისი

2008

UDC (უაკ) 34 (075.8)
ა-534

რედაქტორი:

პაატა ცნობილაძე, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი

რეცენზენტები:

ლევან იზორია, სამართლის დოქტორი

გიორგი თევდორაშვილი, სამართლის დოქტორი

ISBN 978-9941-0-0816-0

© თამარ ალფაიძე, შესავალი სამართალმცოდნეობაში. 2008

შინაარსი

წინასიტყვაობა.....	9
შესავალი – სასწავლო დისციპლინის „შესავალი სამართალმცოდნეობაში“ ზოგადი დახასიათება.....	12
პირველი ნაწილი – სახელმწიფოთმცოდნეობა (სახელმწიფოს თეორია).....	25
თავი I. სახელმწიფოს არსი და მისი განვითარების კანონზომიერებანი	26
§ 1. ძირითადი თეორიები სახელმწიფოს წარმოშობის შესახებ.....	26
§ 2. სახელმწიფოს ცნება, მისი ძირითადი ნიშნები.....	32
§ 3. სახელმწიფო და სამართალი საზოგადოების პოლიტიკურ სისტემაში	39
თავი II. სახელმწიფოს მიზანი და დანიშნულება. სახელმწიფოს ფუნქციები ...	44
§ 1. სახელმწიფოს მიზნისა და ფუნქციების თანაფარდობა.....	44
§ 2. სახელმწიფოს ფუნქციების კლასიფიკაცია.....	45
§ 3. სახელმწიფოს ფუნქციების განხორციელების ფორმები და მეთოდები	48
თავი III. სახელმწიფოს მექანიზმი (აპარატი)	53
§ 1. ხელისუფლების დანაწილება, როგორც სახელმწიფოს მექანიზმის ორგანიზაციის სამართლებრივი ფორმა.....	53
§ 2. სახელმწიფოს მექანიზმის (აპარატის) ცნება.....	56
§ 3. სახელმწიფო ორგანოთა სახეები.....	59
თავი IV. სახელმწიფოს ფორმა.....	64
§ 1. სახელმწიფოს ფორმის ცნება.....	64
§ 2. სახელმწიფო მმართველობის ფორმა	66
§ 3. სახელმწიფოს ტერიტორიული ორგანიზაციის ფორმა (სახელმწიფოს წყობილების ფორმა)	75
§ 4. სახელმწიფო-სამართლებრივი (პოლიტიკური) რეჟიმი.....	79
§ 5. სახელმწიფოს ფორმათა მრავალფეროვნების მიზეზები.....	81
თავი V. სახელმწიფოსა და სამართლებრივი სისტემების ტიპოლოგია	82
§ 1. სახელმწიფოსა და სამართლებრივი სისტემების ტიპოლოგიის ცნება	82
§ 2. ძველი აღმოსავლეთის სახელმწიფოები	86
§ 3. მონათმფლობელური სახელმწიფო და სამართალი	87
§ 4. ფეოდალური სახელმწიფო და სამართალი.....	90
§ 5. კაპიტალისტური (ბურჟუაზიული) სახელმწიფო და სამართალი.....	94
§ 6. სოციალისტური სახელმწიფო და სამართალი.....	99
§ 7. გარდამავალი ტიპის სახელმწიფო და სამართალი.....	101

თავი VI. სამოქალაქო საზოგადოება. სამართლებრივი და სოციალური სახელმწიფო 108

 § 1. სამოქალაქო საზოგადოება 108

 § 2. სამართლებრივი სახელმწიფო 111

 § 3. სოციალური სახელმწიფო..... 115

მეორე ნაწილი – სამართალმცოდნეობა (სამართლის თეორია) 121

თავი VII. სამართლის ცნება, არსი და სოციალური დანიშნულება 122

 § 1. სამართლის ცნება, ძირითადი ნიშნები..... 122

 § 2. ძირითადი თეორიები სამართლის არსის შესახებ 131

 § 3. სამართალი და კანონი 146

 § 4. სამართლის პრინციპები..... 151

 § 5. სამართლის ფუნქციები და სოციალური დანიშნულება 157

თავი VIII. სამართალი სოციალურ ნორმათა სისტემაში 163

 § 1. სამართალი და მორალი (ზნეობა) 165

 § 2. სამართალი და ჩვეულება..... 169

 § 3. სამართალი და პოლიტიკა 173

 § 4. სამართალი და რელიგია 177

თავი IX. სამართლის ნორმები 186

 § 1. სამართლის ნორმის ცნება..... 186

 § 2. სამართლის ნორმის სახეები..... 190

 § 3. სამართლის ნორმის სტრუქტურა 195

 § 4. ნორმატიულ სამართლებრივ აქტში სამართლის ნორმის
 გადმოცემის ხერხები..... 200

თავი X. სამართლის წყაროები (წმრამები)..... 203

 1. სამართლის წყაროს ცნება..... 203

 § 2. ჩვეულებითი სამართალი, როგორც სამართლის წყარო 206

 § 3. პრეცედენტი როგორც სამართლის წყარო (სამოსამართლო სამართალი)..... 208

 § 4. იურისტების სამართალი..... 212

 § 5. ნორმატიული ხელშეკრულება 214

 § 6. პოზიტიური კანონმდებლობა..... 215

თავი XI. სამართალშემოქმედება და მისი შედეგი 218

 § 1. სამართალშემოქმედების ცნება..... 218

 § 2. სამართალშემოქმედების ფორმები 220

 § 3. საკანონმდებლო პროცესი..... 222

 § 4. იურიდიული ტექნიკა 226

თავი XII. ნორმატიული სამართლებრივი აქტები	238
§ 1. ნორმატიული სამართლებრივი აქტის ცნება	238
§ 2. ნორმატიული სამართლებრივი აქტის სახეები	242
§ 3. კანონი როგორც სამართლის უმნიშვნელოვანესი წყარო	244
§ 4. კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები	249
თავი XIII. ნორმატიული აქტის მოქმედების ფარგლები (ნორმატიული აქტის მოქმედება დროში, სივრცეში და პირთა წრის მიმართ)	253
§ 1. ნორმატიული აქტის მოქმედება დროში, აქტის (კანონის) უკუქაღალა	253
§ 2. ნორმატიული აქტის მოქმედება სივრცეში	257
§ 3. ნორმატიული აქტის მოქმედება პირთა წრის მიმართ	258
თავი XIV. ნორმატიული აქტების სისტემატიზაცია	262
§ 1. კოდიფიკაცია	263
§ 2. ინკორპორაცია	264
§ 3. კონსოლიდაცია	266
თავი XV. მართლშეგნება, სამართლებრივი კულტურა და სამართლებრივი აღზრდა	270
§ 1. მართლშეგნების ცნება	270
§ 2. მართლშეგნების სტრუქტურა	273
§ 3. სამართლებრივი კულტურა	275
§ 4. სამართალი – ცივილიზაციის და კულტურის მოვლენა	279
§ 5. სამართლებრივი აღზრდა	284
თავი XVI. სამართლებრივი ურთიერთობა	287
§ 1. სამართლებრივი ურთიერთობის ცნება	287
§ 2. სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტი	292
§ 3. სამართლებრივი ურთიერთობის ობიექტი	298
§ 4. სამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსი (უფლება-მოვალეობანი)	302
§ 5. სამართლებრივი ურთიერთობის სახეები	305
§ 6. იურიდიული ფაქტები, ფაქტობრივი შემადგენლობა	306
თავი XVII. სამართლის მოქმედება და მისი რეალიზაციის ფორმები	310
§ 1. სამართლის მოქმედების ცნება	310
§ 2. სამართლის რეალიზაციის ფორმები	311
§ 3. სამართლის შეფარდება, როგორც სამართლის რეალიზაციის სპეციფიკური ფორმა	314
§ 4. სამართლის შეფარდების სტადიები	316
§ 5. სამართლის შეფარდების აქტები	322
§ 6. ანალოგია სამართალში	326

თავი XVIII. სამართლის ნორმათა განმარტება	330
§ 1. სამართლის ნორმათა განმარტების ცნება.....	330
§ 2. სამართლის ნორმის განმარტების მეთოდები და ხერხები.....	334
§ 3. ახსნა-განმარტების სახეები	341
§ 4. სამართლის ნორმათა განმარტების შედეგი.....	344
თავი XIX. სამართლის სისტემა და კანონმდებლობის სისტემა.....	347
§ 1. სამართლის სისტემის ცნება, სამართლის სისტემის ძირითადი ნიშნები.....	347
§ 2. სამართლის სისტემის სტრუქტურული ელემენტები.....	350
§ 3. სამართლის სისტემის დარგებად და ინსტიტუტებად დაყოფის კრიტერიუმები.....	357
§ 4. სამართლის სისტემის და კანონმდებლობის სისტემის თანაფარდობა	362
თავი XX. მართლზომიერი ქცევა, სამართალდარღვევა და იურიდიული პასუხისმგებლობა	368
§ 1. მართლზომიერი ქცევა	368
§ 2. სამართალდარღვევა (არამართლზომიერი ქცევა).....	373
§ 3. სამართალდარღვევის სახეები	376
§ 4. იურიდიული პასუხისმგებლობა	380
თავი XXI. კანონიერება და მართლწესრიგი	388
§ 1. კანონიერების ცნება.....	388
§ 2. კანონიერების მოთხოვნები	392
§ 3. კანონიერების გარანტიები	396
§ 4. მართლწესრიგი.....	401
თავი XXII. სამართლებრივი რეგულირება და მისი მიქანიზმი.....	405
§ 1. სამართლებრივი რეგულირების მექანიზმის ცნება; სამართლებრივი რეგულირების სტადიები	405
§ 2. სამართლებრივი რეგულირების საგანი.....	410
§ 3. სამართლებრივი რეგულირების ტიპები და მეთოდები	412
თავი XXIII. თანამედროვეობის სამართლებრივი სისტემები (ოჯახები).....	417
§ 1. სამართლებრივი სისტემების ცნება. სისტემების კლასიფიკაცია	417
§ 2. რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი)	420
§ 3. ანგლო-ამერიკული სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი).....	424
§ 4. მუსლიმური სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი).....	431
§ 5. სოციალისტური სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი)	437
§ 6. ჩვეულებითი სამართლის სისტემა (ოჯახი).....	438

მესამე ნაწილი – კაზუსები (სასწავლო-პრაქტიკული მაგალითები)
 ძველი რომაელი იურისტების სენტენციები
 რომის სამართლის ძირითადი ფორმულები და ტერმინები..... 443

ძველი რომაელი იურისტების სენტენციები..... 462
 რომის სამართლის ძირითადი ფორმულები და ტერმინები 467
 რეზიუმე 469
 შენიშვნები..... 471

სწავლასთან დაკავშირებული მასალები

„სახელმწიფო კანონების ისტორია კაცობრიობის ჭკუა-გონების ისტორიაა, ბრძოლისა და არმიების ისტორიის აღწერა კი ისტორიაა კაცობრიობის უგუნურებისა“

შტუიცნერი

„სამართალი დასაბამს ღებულობს სამართლიანობისაგან, როგორც დედისაგან. მაშასადამე, სამართლის წინ იყო სამართლიანობა“

დივესტები

წინასიტყვაობა

იურიდიული პროფესიის შემოქმედი აკადემიური განათლებაა. სწავლული იურისტები – მოსამართლეები, პროკურორები, გამომძიებლები, ადვოკატები, იურისკონსულტები და სხვები ქმნიან რიცხვობრივად მნიშვნელოვან ჯგუფებს, რომლებიც არსებით გავლენას ახდენენ სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების მსვლელობაზე.

გერმანელი მეცნიერი ვ. ბერგემანი განსაზღვრავს რა ცნება იურისტს, მიუთითებს, რომ ისინი არიან სპეციალისტები, რომელთა საქმიანობის სფეროში შედის „სოციალური კონფლიქტების რაციონალურად გადაჭრის ტექნოლოგიები“.

„იურისტის“ კვალიფიკაციის მქონე სპეციალისტი უნდა გამოირჩეოდეს ისეთი თვისებებით, როგორცაა სამოქალაქო მონიფულობა, პროფესიული ეთიკა, სამართლებრივი და ფსიქოლოგიური კულტურა, კანონისადმი პატივისცემა, მაღალი ზნეობრივი შეგნება, პასუხისმგებლობის გრძნობა, პრინციპულობა და დამოუკიდებლობა, უნარი სიტყვით მიმართოს აუდიტორიას, დაასაბუთოს და ადეკვატურად ჩამოაყალიბოს გადაწყვეტილება, გამოვიდეს საჯაროდ რთულ სოციალურ სიტუაციებში.

იურისტის ასეთი პიროვნული თვისებები და „სოციალური კონფლიქტების რაციონალურად გადაჭრის უნარი“ შეუძლებელია აკადემიური განათლების გარეშე.

ინტერესი იურიდიული პროფესიისა და იურიდიული მეცნიერების შესწავლისადმი უძველესი დროიდან მომდინარეობს. როგორც მთელ მსოფლიოში, ასევე საქართველოში იურიდიულ მეცნიერებას მდიდარი ტრადიციები აქვს. ქართული იურიდიული აზრი ქართული

სახელმწიფოებრიობის კვალდაკვალ ვითარდებოდა და ყოველთვის პროგრესული იდეებით გამოირჩეოდა.

სწავლული იურისტების მომზადების ტენდენცია სახელმწიფოს პრიორიტეტული საქმიანობაა, ვინაიდან იურისტების მოღვაწეობის გარეშე შეუძლებელია სახელმწიფოსა და საზოგადოების სამართლებრივი საფუძვლების განმტკიცება, სახელმწიფო სტრუქტურების ფუნქციონირება, პიროვნების თავისუფლება, მისი კანონიერი ინტერესების დაცვა. ფართო დიაპაზონის განათლებული იურისტების საქმიანობა ცივილიზებული, სამოქალაქო საზოგადოებისა და სამართლებრივი სახელმწიფოს წარმატების ერთ-ერთი მტკიცე გარანტიაა. ამ დიდმნიშვნელოვან სახელმწიფოებრივ საქმეში გადამწყვეტი ფაქტორია საუნივერსიტეტო განათლება. სწორედ უმაღლესი სასწავლებელია ის კერა, რომელიც მომავალ იურისტს აძლევს მეცნიერულად დასაბუთებულ ცოდნას სახელმწიფო-სამართლებრივ მოვლენებზე, საძირკველს უყრის სტუდენტის ზოგად, ანალიტიკურ აზროვნებას, მართლშეგნებასა და იურიდიულ კულტურას.

რთული სამართლებრივი პრობლემების შესწავლისათვის სტუდენტებს აუცილებლობით ესაჭიროებათ სათანადო სამეცნიერო ლიტერატურა, უპირველეს ყოვლისა კი სპეციალური სახელმძღვანელოები, რომლებმაც უნდა უზრუნველჰყონ სწავლების მაღალი დონე.

წარმოდგენილი სახელმძღვანელო „შესავალი სამართალმცოდნეობაში“ განკუთვნილია იურიდიული ფაკულტეტებისა და სამართლის სკოლების სტუდენტებისათვის, აგრეთვე იმ პირებისთვის, რომელთაც სურთ გაიღრმავონ ცოდნა იურისპრუდენციის სფეროში.

სახელმძღვანელოში თანმიმდევრულად არის გაშუქებული სახელმწიფო-სამართლებრივი მოვლენების არსი, მათი წარმოშობისა და განვითარების ძირითადი და ზოგადი კანონზომიერებანი, ახსნილია იურისპრუდენციის ფუძემდებლური ცნებები და კატეგორიები.

„შესავალი სამართალმცოდნეობაში“ იურიდიულ მეცნიერებათა სისტემაში წამყვანი სასწავლო დისციპლინაა, ვინაიდან იგი სტუდენტს აძლევს პირველ დაწყებით ცოდნას სახელმწიფო სამართლებრივ მოვლენებზე, რის გარეშეც დარგობრივი იურიდიული მეცნიერების შესწავლა შეუძლებელია. კერძოდ, სახელმძღვანელოში ახსნილი და მეცნიერულად დასაბუთებულია ისეთი ზოგადი საკითხები, როგორცაა სახელმწიფოსა და სამართლის არსი, სამართლის ნორმა

და მისი გამოვლენის ფორმები, კანონი და მისი ადგილი ნორმატიული სამართლებრივი აქტების სისტემაში, სამართლის რეალიზაციის ფორმები, სამართლებრივი ურთიერთობა და ა.შ. სახელმძღვანელოს მიზანია დაეხმაროს სტუდენტებს იურიდიული მეცნიერების საფუძვლების დაუფლებაში, გამოუმუშავოს მათ ცოდნის ათვისების უნარ-ჩვევები და იურიდიული აზროვნების სტილი.

„შესავლისამართალმცოდნეობაში“ იურისპრუდენციისერთგვარი კარიბჭეა, რომლის გავლისა და ათვისების გარეშე შეუძლებელია იურიდიული სამყაროს აღქმა და გაცნობიერება. სახელმძღვანელო ორიენტირებულია იურიდიული განათლების თანამედროვე სტილის დაუფლებაზე, მომავალი იურისტების ცოდნის თვალსაწიერის გაფართოებაზე. სახელმძღვანელოში გაანალიზებულია სხვადასხვა მეცნიერული კონცეფცია, ასახულია აკადემიური სამართლებრივი აზრის ძირითადი მიღწევები, გამოკვეთილია სამართლის უდავო პრიორიტეტი სახელმწიფოსთან მიმართებაში, სამართლის უპირველესი დანიშნულება – უზრუნველყოს პიროვნების თავისუფლება მისი უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დაცვა.

სახელმძღვანელოში გამოყენებულია სათანადო ნომრატიული აქტები, ქართველი სწავლული იურისტების შრომები, მდიდარი უცხოენოვანი ლიტერატურა. თეორიული დებულებანი ილუსტრირებულია შესაბამისი სქემებით, რომლებიც თვალსაჩინოდ წარმოაჩენენ შესასწავლ მასალას, რაც მნიშვნელოვნად გაუადვილებს სტუდენტს თეორიული ცნებებისა და კატეგორიების ათვისებასა და დამახსოვრებას. ამავე მიზნით, სახელმძღვანელოში მოთავსებულია კაზუსები, რომლებიც თეორიულ დებულებებსა და რეალურ ცხოვრებას შორის ერთგვარი დამაკავშირებელი რგოლია. ასევე ჩართულია ძველი რომაელი იურისტების ცნობილი სენტენციები, რომის სამართლის ძირითადი ფორმულები და ტერმინები, რომელთა ცოდნა ფართო დიაპაზონის იურიდიული განათლების მნიშვნელოვანი ატრიბუტია.

ავტორი მადლიერების გრძნობით მიიღებს ყველა კრიტიკულ შენიშვნას, თუ ისინი ხელს შეუწყობენ სახელმძღვანელოს სრულყოფას.

თამარ ალფაიძე,
სამართლის დოქტორი

თამარ ალფანიძე

სამართალმცოდნეობის შესავალი

მეორე გამოცემა

თბილისი

2015

UDC (უაკ) 34 (075.8)
ა-534

რეცენზენტები:

მალხაზ ბეგიაშვილი, სამართლის დოქტორი
გიორგი თევდორაშვილი, სამართლის დოქტორი
ლევან იზორია, სამართლის დოქტორი
გიორგი კვერენჩილაძე, სამართლის დოქტორი
გიორგი ლორია, სამართლის დოქტორი
გია მეფარიშვილი, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი
მინდია უგრეხელიძე, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი
პაატა ცნობილაძე, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი
კახი ყურაშვილი, სამართლის დოქტორი

ISBN 978-9941-0-8077-7

© თამარ ალფაიძე, შესავალი სამართალმცოდნეობაში. 2008
© თამარ ალფაიძე, სამართალმცოდნეობის შესავალი. 2015

შ ი ნ ა ა რ ს ი

წინასიტყვაობა	9
შესავალი – სასწავლო დისციპლინა – „სამართალმცოდნეობის შესავალი“ ზოგადი დახასიათება	12
პირველი ნაწილი – სახელმწიფოთმცოდნეობა (სახელმწიფოს თეორია)	
თავი I. სახელმწიფოს არსი და მისი განვითარების კანონზომიერებანი	
§ 1. ძირითადი თეორიები სახელმწიფოს წარმოშობის შესახებ	26
§ 2. სახელმწიფოს ცნება, მისი ძირითადი ნიშნები	32
§ 3. სახელმწიფო და სამართალი საზოგადოების პოლიტიკურ სისტემაში	39
თავი II. სახელმწიფოს მიზანი და დანიშნულება. სახელმწიფოს ფუნქციები	
§ 1. სახელმწიფოს მიზნისა და ფუნქციების თანაფარდობა	44
§ 2. სახელმწიფოს ფუნქციების კლასიფიკაცია	45
§ 3. სახელმწიფოს ფუნქციების განხორციელების ფორმები და მეთოდები	48
თავი III. სახელმწიფოს მექანიზმი (აპარატი)	
§ 1. ხელისუფლების დანაწილება, როგორც სახელმწიფოს მექანიზმის ორგანიზაციის სამართლებრივი ფორმა	53
§ 2. სახელმწიფოს მექანიზმის (აპარატის) ცნება	56
§ 3. სახელმწიფო ორგანოთა სახეები	58
თავი IV. სახელმწიფოს ფორმა	
§ 1. სახელმწიფოს ფორმის ცნება	64
§ 2. სახელმწიფო მმართველობის ფორმა	66
§ 3. სახელმწიფოს ტერიტორიული ორგანიზაციის ფორმა (სახელმწიფოს წყობილების ფორმა)	74
§ 4. სახელმწიფო-სამართლებრივი (პოლიტიკური) რეჟიმი	79
§ 5. სახელმწიფოს ფორმათა მრავალფეროვნების მიზეზები	81

თავი V. სახელმწიფოსა და სამართლებრივი სისტემების ტიპოლოგია	
§ 1. სახელმწიფოსა და სამართლებრივი სისტემების ტიპოლოგიის ცნება	82
§ 2. ძველი აღმოსავლეთის სახელმწიფოები	85
§ 3. მონათმფლობელური სახელმწიფო და სამართალი	87
§ 4. ფეოდალური სახელმწიფო და სამართალი	89
§ 5. კაპიტალისტური (ბურჟუაზიული) სახელმწიფო და სამართალი	93
§ 6. სოციალისტური სახელმწიფო და სამართალი	98
§ 7. გარდამავალი ტიპის სახელმწიფო და სამართალი	100

თავი VI. სამოქალაქო საზოგადოება.

სამართლებრივი და სოციალური სახელმწიფო

§ 1. სამოქალაქო საზოგადოება	106
§ 2. სამართლებრივი სახელმწიფო	109
§ 3. სოციალური სახელმწიფო	113

მეორე ნაწილი – სამართალმცოდნეობა
(სამართლის თეორია)

თავი VII. სამართლის ცნება, არსი და სოციალური დანიშნულება

§ 1. სამართლის ცნება, ძირითადი ნიშნები	119
§ 2. ძირითადი თეორიები სამართლის არსის შესახებ	128
§ 3. სამართალი და კანონი	142
§ 4. სამართლის პრინციპები	147
§ 5. სამართლის ფუნქციები და სოციალური დანიშნულება	153

თავი VIII. სამართალი სოციალურ ნორმათა სისტემაში

§ 1. სამართალი და მორალი (ზნეობა)	161
§ 2. სამართალი და ჩვეულება	165
§ 3. სამართალი და პოლიტიკა	168
§ 4. სამართალი და რელიგია	172

თავი IX. სამართლის ნორმები

§ 1. სამართლის ნორმის ცნება	180
§ 2. სამართლის ნორმის სახეები	184
§ 3. სამართლის ნორმის სტრუქტურა	189
§ 4. ნორმატიულ სამართლებრივ აქტში სამართლის ნორმის გადმოცემის ხერხები	194

თავი X. სამართლის წყაროები (ფორმები)	
§ 1. სამართლის წყაროს ცნება	197
§ 2. ჩვეულებითი სამართალი, როგორც სამართლის წყარო	200
§ 3. პრეცედენტი როგორც სამართლის წყარო (სამოსამართლო სამართალი)	202
§ 4. იურისტების სამართალი	206
§ 5. ნორმატიული ხელშეკრულება	207
§ 6. პოზიტიური კანონმდებლობა	209
თავი XI. სამართალშემოქმედება და მისი შედეგი	
§ 1. სამართალშემოქმედების ცნება	211
§ 2. სამართალშემოქმედების ფორმები	213
§ 3. საკანონმდებლო პროცესი	215
§ 4. იურიდიული ტექნიკა	219
თავი XII. ნორმატიული სამართლებრივი აქტები	
§ 1. ნორმატიული სამართლებრივი აქტის ცნება	230
§ 2. ნორმატიული სამართლებრივი აქტის სახეები	234
§ 3. კანონი როგორც სამართლის უმნიშვნელოვანესი წყარო	235
§ 4. კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები	240
თავი XIII. ნორმატიული აქტის მოქმედების ფარგლები (ნორმატიული აქტის მოქმედება დროში, სივრცეში და პირთა წრის მიმართ)	
§ 1. ნორმატიული აქტის მოქმედება დროში, აქტის (კანონის) უკუძალა	244
§ 2. ნორმატიული აქტის მოქმედება სივრცეში	248
§ 3. ნორმატიული აქტის მოქმედება პირთა წრის მიმართ	249
თავი XIV. ნორმატიული აქტების სისტემატიზაცია	
§ 1. კოდიფიკაცია	253
§ 2. ინკორპორაცია	254
§ 3. კონსოლიდაცია	256
თავი XV. მართლშეგნება, სამართლებრივი კულტურა და სამართლებრივი აღზრდა	
§ 1. მართლშეგნების ცნება	259
§ 2. მართლშეგნების სტრუქტურა	262
§ 3. სამართლებრივი კულტურა	264
§ 4. სამართალი – ცივილიზაციის და კულტურის მოვლენა	267
§ 5. სამართლებრივი აღზრდა	272

თავი XVI. სამართლებრივი ურთიერთობა	
§ 1. სამართლებრივი ურთიერთობის ცნება	275
§ 2. სამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტი	280
§ 3. სამართლებრივი ურთიერთობის ობიექტი	285
§ 4. სამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსი (უფლება-მოვალეობანი)	288
§ 5. სამართლებრივი ურთიერთობის სახეები	292
§ 6. იურიდიული ფაქტები, ფაქტობრივი შემადგენლობა	293
თავი XVII. სამართლის მოქმედება და მისი რეალიზაციის ფორმები	
§ 1. სამართლის მოქმედების ცნება	297
§ 2. სამართლის რეალიზაციის ფორმები	298
§ 3. სამართლის შეფარდება როგორც სამართლის რეალიზაციის სპეციფიკური ფორმა	301
§ 4. სამართლის შეფარდების სტადიები	303
§ 5. სამართლის შეფარდების აქტები	308
§ 6. ანალოგია სამართალში	312
თავი XVIII. სამართლის ნორმათა განმარტება	
§ 1. სამართლის ნორმათა განმარტების ცნება	316
§ 2. სამართლის ნორმის განმარტების მეთოდები და ხერხები	319
§ 3. ახსნა-განმარტების სახეები	326
§ 4. სამართლის ნორმათა განმარტების შედეგი	329
თავი XIX. სამართლის სისტემა და კანონმდებლობის სისტემა	
§ 1. სამართლის სისტემის ცნება, სამართლის სისტემის ძირითადი ნიშნები	332
§ 2. სამართლის სისტემის სტრუქტურული ელემენტები	335
§ 3. სამართლის სისტემის დარგებად და ინსტიტუტებად დაყოფის კრიტერიუმები	341
§ 4. სამართლის სისტემის და კანონმდებლობის სისტემის თანაფარდობა	345
თავი XX. მართლზომიერი ძცევა, სამართალდარღვევა და იურიდიული პასუხისმგებლობა	
§ 1. მართლზომიერი ქცევა	351
§ 2. სამართალდარღვევა (არამართლზომიერი ქცევა)	356
§ 3. სამართალდარღვევის სახეები	359
§ 4. იურიდიული პასუხისმგებლობა	363
თავი XXI. კანონიერება და მართლწესრიგი	
§ 1. კანონიერების ცნება	370
§ 2. კანონიერების მოთხოვნები	374
§ 3. კანონიერების გარანტიები	378
§ 4. მართლწესრიგი	383

თავი XXII. სამართლებრივი რეგულირება და მისი მექანიზმი

§ 1. სამართლებრივი რეგულირების მექანიზმის ცნება; სამართლებრივი რეგულირების სტადიები	387
§ 2. სამართლებრივი რეგულირების საგანი	392
§ 3. სამართლებრივი რეგულირების ტიპები და მეთოდები	394

თავი XXIII. თანამედროვეობის სამართლებრივი სისტემები (ოჯახები)

§ 1. სამართლებრივი სისტემების ცნება. სისტემების კლასიფიკაცია	398
§ 2. რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი)	401
§ 3. ანგლო-ამერიკული სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი)	405
§ 4. მუსლიმური სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი)	411
§ 5. სოციალისტური სამართლებრივი სისტემა (ოჯახი)	416
§ 6. ჩვეულებითი სამართლის სისტემა (ოჯახი)	418

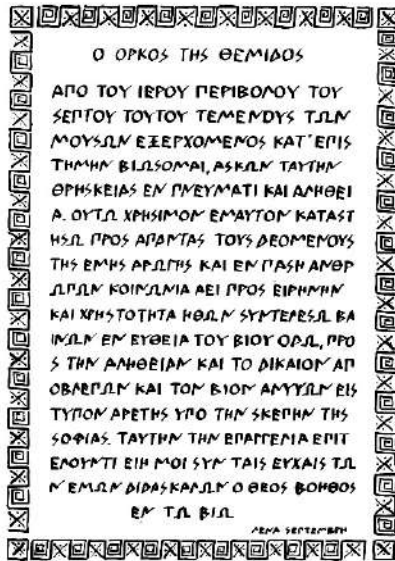
მესამე ნაწილი

კაზუსები (სასწავლო-პრაქტიკული მაგალითები)	425
ქველი რომაელი იურისტების სენტენციები	440
რომის სამართლის ძირითადი ფორმულები და ტერმინები	444
რეპიუმე	446
შენიშვნები	448

იურიდიული არტეფაქტი

იურისტების ძველბერძნული ფიცი

“ვიღებ რა კეთილი ნებით იურისტის დიპლომს, ვკისრულობ ვალდებულებას და საზეიმოდ ვდებ ფიცს რექტორისა და იურიდიული ფაკულტეტის დეკანის წინაშე: ვტოვებ რა მეცნიერებისა და სიბრძნის ტაძრის კედლებს, ჩემს საქმიანობასა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში არ ვუღალატებ ზოგადსაკაცობრიო და პროფესიული ეთიკის პრინციპებს, ყოველთვის და ყველგან დავიცავ კანონის სულს და სიტყვებს, სარგებლობას მოვუტან ყველას, ვისაც დასჭირდება ჩემი დახმარება და ერთგულად დავიცავ ჩემს მოვალეობას, ხელს შევეუწყობ მშვიდობის დამყარებას საზოგადოებაში, ავირჩევ წესიერებისა და სამართლიანობის, ჭეშმარიტებისა და სიკეთის გზას. ჩემი ცხოვრების მეგზური იქნება სიბრძნე და გონიერება. ვდებ რა ფიცს და ვიღებ პედაგოგების დალოცვას, დაე, ღმერთი იყოს ჩემი შემწე პროფესიულ საქმიანობაში*“

* კიპრელმა მეტუნე ავგუსტინმა ეს ძველბერძნული ფიცი პათოსით წარმოადგინა თიხისა და თაბაშირის ფირფიტებზე მართლმსაჯულების ქალღმერთის თემიდას გამოსახულებასთან ერთად

„სახელმწიფო კანონების ისტორია კაცობრიობის
ჭკუა-გონების ისტორიაა, ბრძოლისა და არმიების
ისტორიის აღწერა კი ისტორიაა კაცობრიობის უფუნურებისა“

შტუიცნერი

„სამართალი დასაბამს ლეზულობს
სამართლიანობისაგან, როგორც დედისაგან.
მაშასადამე, სამართლის წინ იყო
სამართლიანობა“

დიგესტები

წინასიტყვაობა

იურიდიული პროფესიის შემოქმედი აკადემიური განათლებაა. სწავლული იურისტები – მოსამართლეები, პროკურორები, გამომძიებლები, ადვოკატები, იურისკონსულები და სხვები ქმნიან რიცხვობრივად მნიშვნელოვან ჯგუფებს, რომლებიც არსებით გავლენას ახდენენ სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების მსვლელობაზე.

გერმანელი მეცნიერი ვ. ბერგემანი განსაზღვრავს რა ცნება იურისტს, მიუთითებს, რომ ისინი არიან სპეციალისტები, რომელთა საქმიანობის სფეროში შედის „სოციალური კონფლიქტების რაციონალურად გადაჭრის ტექნოლოგიები“.

„იურისტის“ კვალიფიკაციის მქონე სპეციალისტი უნდა გამოიჩინოდეს ისეთი თვისებებით, როგორცაა სამოქალაქო მონიფულობა, პროფესიული ეთიკა, სამართლებრივი და ფსიქოლოგიური კულტურა, კანონისადმი პატივისცემა, მაღალი ზნეობრივი შეგნება, პასუხისმგებლობის გრძნობა, პრინციპულობა და დამოუკიდებლობა, უნარი სიტყვით მიმართოს აუდიტორიას, დაასაბუთოს და ადეკვატურად ჩამოაყალიბოს გადანწყვეტილება, გამოვიდეს საჯაროდ რთულ სოციალურ სიტუაციებში.

იურისტის ასეთი პიროვნული თვისებები და „სოციალური კონფლიქტების რაციონალურად გადაჭრის უნარი“ შეუძლებელია აკადემიური განათლების გარეშე.

ინტერესი იურიდიული პროფესიისა და იურიდიული მეცნიერების

შესწავლისადმი უძველესი დროიდან მომდინარეობს. როგორც მთელ მსოფლიოში, ასევე საქართველოში იურიდიულ მეცნიერებას მდიდარი ტრადიციები აქვს. ქართული იურიდიული აზრი ქართული სახელმწიფოებრიობის კვალდაკვალ ვითარდებოდა და ყოველთვის პროგრესული იდეებით გამოირჩეოდა.

სწავლული იურისტების მომზადების ტენდენცია სახელმწიფოს პრიორიტეტული საქმიანობაა, ვინაიდან იურისტების მოღვაწეობის გარეშე შეუძლებელია სახელმწიფოსა და საზოგადოების სამართლებრივი საფუძვლების განმტკიცება, სახელმწიფო სტრუქტურების ფუნქციონირება, პიროვნების თავისუფლება, მისი კანონიერი ინტერესების დაცვა. ფართო დიაპაზონის განათლებული იურისტების საქმიანობა ცივილიზებული, სამოქალაქო საზოგადოებისა და სამართლებრივი სახელმწიფოს წარმატების ერთ-ერთი მტკიცე გარანტიაა. ამ დიდმნიშვნელოვან სახელმწიფოებრივ საქმეში გადამწყვეტი ფაქტორია საუნივერსიტეტო განათლება. სწორედ უმაღლესი სასწავლებელია ის კერა, რომელიც მომავალ იურისტს აძლევს მეცნიერულად დასაბუთებულ ცოდნას სახელმწიფო-სამართლებრივ მოვლენებზე, საძირკველს უყრის სტუდენტის ზოგად, ანალიტიკურ აზროვნებას, მართლმეგნებასა და იურიდიულ კულტურას.

რთული სამართლებრივი პრობლემების შესწავლისათვის სტუდენტებს აუცილებლობით ესაჭიროებათ სათანადო სამეცნიერო ლიტერატურა, უპირველეს ყოვლისა კი სპეციალური სახელმძღვანელოები, რომლებმაც უნდა უზრუნველყონ სწავლების მაღალი დონე.

წარმოდგენილი სახელმძღვანელო „სამართალმცოდნეობის შესავალი“ განკუთვნილია იურიდიული ფაკულტეტებისა და სამართლის სკოლების სტუდენტებისათვის, აგრეთვე იმ პირებისთვის, რომელთაც სურთ გაიღრმავონ ცოდნა იურისპრუდენციის სფეროში.

სახელმძღვანელოში თანმიმდევრულად არის გაშუქებული სახელმწიფო-სამართლებრივი მოვლენების არსი, მათი წარმოშობისა და განვითარების ძირითადი და ზოგადი კანონზომიერებანი, ახსნილია იურისპრუდენციის ფუძემდებლური ცნებები და კატეგორიები.

„სამართალმცოდნეობის შესავალი“ იურიდიულ მეცნიერებათა სისტემაში წამყვანი სასწავლო დისციპლინაა, ვინაიდან იგი სტუდენტს აძლევს პირველ დაწყებით ცოდნას სახელმწიფო სამართლებრივ მოვლენებზე, რის გარეშეც დარგობრივი იურიდიული მეცნიერების შესწავლა შეუძლებელია. კერძოდ, სახელმძღვანელოში ახსნილი და მეცნიერულად დასაბუთებულია ისეთი ზოგადი საკითხები, როგორიცაა სახელმწიფოსა და სამართლის არსი, სამართლის ნორმა და მისი გამოვლენის ფორმები,

კანონი და მისი ადგილი ნორმატიული სამართლებრივი აქტების სისტემაში, სამართლის რეალიზაციის ფორმები, სამართლებრივი ურთიერთობა და ა.შ. სახელმძღვანელოს მიზანია დაეხმაროს სტუდენტებს იურიდიული მეცნიერების საფუძვლების დაუფლებაში, გამოუმუშავოს მათ ცოდნის ათვისების უნარ-ჩვევები და იურიდიული აზროვნების სტილი.

„სამართალმცოდნეობის შესავალი“ იურისპრუდენციის ერთგვარი კარიბჭეა, რომლის გავლისა და ათვისების გარეშე შეუძლებელია იურიდიული სამყაროს აღქმა და გაცნობიერება. სახელმძღვანელო ორიენტირებულია იურიდიული განათლების თანამედროვე სტილის დაუფლებაზე, მომავალი იურისტების ცოდნის თვალსაწიერის გაფართოებაზე. სახელმძღვანელოში გაანალიზებულია სხვადასხვა მეცნიერული კონცეფცია, ასახულია აკადემიური სამართლებრივი აზრის ძირითადი მიღწევები, გამოკვეთილია სამართლის უდავო პრიორიტეტი სახელმწიფოსთან მიმართებაში, სამართლის უპირველესი დანიშნულება – უზრუნველყოს პიროვნების თავისუფლება, მისი უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დაცვა.

სახელმძღვანელოში გამოყენებულია სათანადო ნორმატიული აქტები, ქართველი სწავლული იურისტების შრომები, მდიდარი უცხოენოვანი ლიტერატურა. თეორიული დებულებანი ილუსტრირებულია შესაბამისი სქემებით, რომლებიც თვალსაჩინოდ წარმოაჩენენ შესასწავლ მასალას, რაც მნიშვნელოვნად გაუადვილებს სტუდენტს თეორიული ცნებებისა და კატეგორიების ათვისებასა და დამახსოვრებას. ამავე მიზნით, სახელმძღვანელოში მოთავსებულია კაზუსები, რომლებიც თეორიულ დებულებებსა და რეალურ ცხოვრებას შორის ერთგვარი დამაკავშირებელი რგოლია. ასევე ჩართულია ძველი რომაელი იურისტების ცნობილი სენტენციები, რომის სამართლის ძირითადი ფორმულები და ტერმინები, რომელთა ცოდნა ფართო დიაპაზონის იურიდიული განათლების მნიშვნელოვანი ატრიბუტია.

თამარ ალფანიძე,
სამართლის დოქტორი,
პროფესორი

ლ. გალდავა

ადამიანის ინფორმაციული უფლებები და თავისუფლებები — სამართლებრივი რეგულირების განსაკუთრებული ობიექტი

საზოგადოების განვითარების თანამედროვე ეტაპს ახასიათებს ინფორმაციული სფეროს მზარდი აქტივობა. ამჟამად ინფორმაცია მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს საზოგადოების სოციალურ-პოლიტიკურ და ეკონომიკური გარდაქმნის პროცესს, მიზანმიმართულს ხდის სოციალური პროგრესულ განვითარებას, მოიცავს მთლიანად საზოგადოებას და მის თითოეულ წევრს. ცივილიზებულ საზოგადოებაში ადამიანისა და მოქალაქის ფუნდამენტურ უფლებათა და თავისუფლებათა საკმაოდ მნიშვნელოვანი ნაწილი უშუალოდ არის დაკავშირებული ინფორმაციასთან, წარმოადგენს ინფორმაციულ უფლებებსა და თავისუფლებებს.

როგორც ბიოსოციალურ არსებას, ადამიანს გააჩნია ბუნებრივი, დაბადებიდანვე თანდაყოლილი უფლებები და თავისუფლებები. ცივილიზებული სახელმწიფო აღიარებს ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებებს როგორც წარუვალ და უზენაეს ღირებულებებს. მათი რეალიზაცია და დაცვა სახელმწიფოს იურიდიული მოვალეობაა, თუმცა ძირითადი უფლებების სფეროში სახელმწიფო უშუალოდ ვერ ჩაერევა (Bruno Schmidt-Bleibtreu, Franz Klein, 115).

ადამიანის ძირითადი უფლებების საფუძველი ბუნებითი სამართალია. ცნება „ძირითადი უფლებები“ არის უძველესი, ურთულესი და უმნიშვნელოვანესი. მართებულად მიუთითებდა ჯონ ლოკი, რომ ძირითადი უფლებები „ადრესახელმწიფოებრივი უფლებებია“, ამიტომ სახელმწიფოს არ აქვს ადამიანებისთვის მათი მინიჭების ან ჩამორთმევის უფლება, რადგან ეს უფლებები „ბუნების კანონიდან“ გამომდინარეობს, რომ ყოველ ადამიანს თავისი გონების მეშვეობით შეუძლია „ბუნების კანონების“ შეცნობა.

ცივილიზებულ საზოგადოებაში ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები განმტკიცებულია ქვეყნის ძირითად კანონში — კონსტიტუციაში. როგორც კონსტიტუციურ ნორმებს, ადამიანის ძირითად უფლებებსა და თავისუფლებებს, აქვთ უზენაესი იურიდიული ძალა — ისინი კონსტიტუციის შემადგებელი ნაწილია და ამდენად, სამართლებრივი სისტემის ორგანულ ნაწილსაც წარმოადგენენ.

საქართველოს კონსტიტუცია ძირითად უფლებებს განმარტავს როგორც უშუალოდ მოქმედ სამართალს. მასში დეტალურად არის გაანალიზებული და გარანტირებული ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების არსი, თუმცა, სასურველია, მომავალში მოხდეს მათი დეტალური კონკრეტიზაცია და სრულყოფა.

ძირითადი კონსტიტუციური ნორმა, რომელიც აფიქსირებს ადამიანის, როგორც ბიოფიზიოლოგიური არსების ბუნებრივ, ფუძემდებლურ ღირებულებას — თავისუფლებას და თანასწორობას არის საქართველოს კონსტიტუციის მე-14 მუხლი. მასში განმტკიცებულია, რომ „ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია და კანონის წინაშე თანასწორია, განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა“ (საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 14).

სამართლის უმნიშვნელოვანესი ღირებულება ადამიანის თავისუფლების აღიარებაა. მას განმტკიცებულს ჯერ კიდევ 1679 წლის Habeas Corpus Akte, რომლის თანახმად, ადამიანის თავისუფლების შეზღუდვა ან აღკვეთა დასაშვებია მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. საქართველოს კონსტიტუციის მე-14 მუხლი საკანონმდებლო წესით განამტკიცებს ორ უზენაეს სოციალურ ღირებულებას, ადამიანის თავისუფლებასა და თანასწორობას. ადამიანის თავისუფლება განუსხვისებელია, რაც ლაკონურად არის გამოხატული ფრაზებში — „ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია“, „ადამიანის თავისუფლება ხელშეუვალია“ (საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის I პუნქტი). ცივილიზებულ სამყაროში ადამიანის თავისუფლება არ არის დამოკიდებული სახელმწიფოს ნებაზე. კანონმდებლობა ბოჭავს სახელმწიფოს, თვითნებურად ჩაერიოს ადამიანის თავისუფლების სფეროში.

მეორე ფუძემდებლური პრინციპი, რომელიც საფუძვლად უდევს ადამიანის და მოქალაქის ძირითად უფლებებს, არის თანასწორობა. იურიდიული თვალსაზრისით, ამ პრინციპში იგულისხმება თანასწორობა კანონის წინაშე, რაც სამართლის ფენომენის უმნიშვნელოვანესი პრინციპი, სამართლის იდეის გა-

ნუყოფელი ნაწილია. „თანასწორობა ყოველთვის არის აბსტრაქცია არსებული უთანასწორობიდან“ (Radbruch, 122).

სამართლებრივი კანონის ფუნქცია მდგომარეობს იმაში, რომ მან თანასწორი იურიდიული შედეგი შეუფარდოს მის მიერ რეგულირებულ განსხვავებულ, ზოგჯერ უთანასწორო ურთიერთობებს.

როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაშია მითითებული, „კანონი ზოგადია და, მაშასადამე, ყველა უთანასწორო ურთიერთობა მან თანასწორად უნდა განიხილოს“ (Grundgesetz, 185).

იურიდიული თანასწორობა არ არის ფაქტობრივი თანასწორობის თანმხვედრი, რამდენადაც ფაქტობრივი თანასწორობა რეალურ ცხოვრებაში თითქმის უტოპიაა. შესაბამისად, კანონი არ ავალდებულებს სახელმწიფოს უზრუნველყოფს ბუნებრივი უთანასწორობის დაძლევა. თუნდაც ყველაზე სამართლიანი და დემოკრატიული წყობის პირობებში (Mangoldt/Klein/Starck, Bd. 1, Art. 3.Rdn.4).

თანასწორობის პრინციპი გულისხმობს იმას, რომ თანასწორად ან უთანასწოროდ უნდა იქნას განხილული მხოლოდ მსგავსი ურთიერთობები, რათა შესაძლებელი იყოს მათი ერთმანეთთან შედარება. აშშ-ის უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, თანასწორად შეიძლება იქნას განხილულნი ის ადამიანები, რომლებიც იმყოფებიან მსგავს ვითარებაში (Currie, 53.).

თავისუფლებისა და თანასწორობის ფუნდამენტურ პრინციპებზე დაფუძნებულია ადამიანისა და მოქალაქის ძირითად უფლებათა მრავალფეროვანი პირამიდა. იურიდიულ ლიტერატურაში მოცემულია ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა სხვადასხვა კლასიფიკაცია, რომლის კრიტერიუმებად მიჩნეულია — მისი მიზანი მოქმედების სფეროს გათვალისწინებით, შინაარსი, აქტუალობა და ა.შ.

ზოგიერთი მეცნიერის აზრით, „ადამიანის უფლებებს ყოფენ „სუბ-კატეგორიებად“. ამ კატეგორიათა მთლიანობა, მათი ერთიანობა ქმნის უფლება-მოვალეობათა ერთიან სისტემას. ამ სისტემის ფარგლებში გამოყოფენ უფლება-თავისუფლებათა სამ ძირითად ჯგუფს: 1. პირადი თავისუფლებანი, რომლებიც იცავენ პიროვნების ავტონომიურობას; 2. პოლიტიკური უფლებანი, რომლებიც საშუალებას აძლევენ მოიპოვონ და მიიღონ ინფორმაცია იმ საზოგადოების საქმიანობის შესახებ, რომლის წევრებიც ისინი არიან; 3. სოციალურ-ეკონომიკური უფლებები, რომლებიც ადამიანებს უქმნიან მაღალი ეკონომიკური უსაფრთხოების გარანტიას (რუხაძე, 139).

კ. კუბლაშვილის აზრით, ადამიანის ძირითად უფლებათა დაჯგუფება უნდა მოხდეს სახელმწიფო ხელისუფლების ორიენტირების პრინციპების შესაბამისად. ამ თვალსაზრისით ერთმანეთისაგან გამოიყოფა:

1. თავისუფლების უფლებები; 2. სამოქალაქო უფლებები; 3. სოციალური უფლებები (კუბლაშვილი, 40-41).

ამდენად, ადამიანის უფლება-თავისუფლებათა კლასიფიკაცია პირობითია და ამ სფეროში სტაბილური, უცვლელი სისტემა არ არსებობს. შესაბამისად, უფლება-თავისუფლებათა კლასიფიკაცია არ არის ამომწურავი.

ჩვენი აზრით, მიზანშეწონილია კლასიფიკაციის სისტემაში გამოკვეთილად იქნას გათვალისწინებული ადამიანის და მოქალაქის ინფორმაციული უფლება-თავისუფლებანი, რამდენადაც ისინი თანამედროვე პერიოდში სპეციფიკურობით, აქტუალობით ხასიათდებიან და აქვთ დამოუკიდებლად არსებობის უფლება.

პიროვნების ინფორმაციული უფლებები განათლების, კულტურის, ხელოვნების, ინტელექტუალური ურთიერთობების სფეროში წარმოადგენს სხვა საყოველთაოდ აღიარებული უფლებების რეალიზაციის პირობას.

მსოფლიოში მიმდინარე ინოვაციებისა და კომპიუტერული ტექნოლოგიების უპრეცედენტო განვითარების პროცესი საქართველოსაც შეეხო. საქართველოს მოსახლეობისთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს პროექტს ინფრასტრუქტურის შემდგომი განვითარების შესახებ. პროექტის განხორციელების შედეგად, დამატებით ერთი მილიონი ადამიანი მიიღებს ინტერნეტით სარგებლობის შესაძლებლობას (ქაშიბაძე, გაზ. „კვირის პალიტრა“, 2015 წ. 16-22 ნომბერი). „ინფორმაციულ ეპოქაში“ დღითიდღე უფრო იზრდება ქართული საზოგადოების ინტერესი — ისარგებლოს მონესრიგებული, ობიექტური ინფორმაციული ინსტიტუტებით.

ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ, რომ ინფორმაციული უფლებებისა და თავისუფლებების რეალიზაცია პირდაპირ არის დამოკიდებული სამართლებრივ ნორმებზე, რომლებიც არეგულირებენ ინფორმაციულ

სტანდარტებს, ინფორმაციულ ინფრასტრუქტურის ობიექტების, მასმედიის საშუალებებისა და კომუნიკაციების გამოყენების რეჟიმს.

ინფორმაციული უფლებები და თავისუფლებები სამართლებრივი რეგულირების განსაკუთრებული ობიექტია, რომელიც მუდმივ დახვეწასა და სრულყოფას საჭიროებს. მართებულად მიუთითებს პროფესორი მ. ცაცანაშვილი, რომ „ინფორმაციის მასობრივი მოხმარებისა და გავრცელების პროცესში წარმოშობილი საზოგადოებრივი ურთიერთობის სამართლებრივი რეგლამენტაცია ორ ძირითად პრინციპზეა აგებული: 1) ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების თავისუფლება; 2) სხვათა უფლებების დაცვა ინფორმაციის ცირკულაციის პროცესში“ (ცაცანაშვილი, 1999, 115).

ადამიანის ინფორმაციულ უფლებათა შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია სიტყვისა და აზრის გამოთქმის თავისუფლება, რომელიც უშუალოდ არის დაკავშირებული პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებასთან. იგი არამარტო პიროვნებისთვის არის ღირებული, არამედ მედიისთვისაც, ვინაიდან სიტყვისა და აზრის თავისუფლებაზე ბევრად არის დამოკიდებული მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების დამოუკიდებელი საქმიანობა.

საქართველოში ინფორმაციული უფლებების სამართლებრივი რეგულირების ფუნდამენტია საქართველოს კონსტიტუცია, რომლის 24-ე მუხლის თანახმად, ყოველ ადამიანს აქვს უფლება „გამოთქვას და გაავრცელოს თავისი აზრი ზეპირად, წერილობით ან სხვა საშუალებით“.

„აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება განეკუთვნება ძირითად უფლებებს, რომლის გარეშე სამართლის უზენაესობაზე დაფუძნებული დემოკრატიული სახელმწიფო არ შეიძლება არსებობდეს“ (კორკელია, ქურდაძე, 193).

ინფორმაციული კულტურა, საზოგადოებაში დამკვიდრებული საერთო კულტურის ნაწილია და მნიშვნელოვნად განაპირობებს საზოგადოების პროგრესულ განვითარებას. ინფორმაციულ კულტურას ქმნის ადამიანისა და მოქალაქის ინფორმაციული უფლებებისა და თავისუფლებების სისტემა. ამ სისტემაში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია გამომხატვის თავისუფლება. ტერმინ „გამომხატვაში“ მოიაზრება შეხედულებების, აზრის გამოთქმის წერილობითი და ზეპირი ფორმა, თუმცა იგი ასევე მოიცავს ნებისმიერ საშუალებას, რომელიც იდეების გაჟღერებასთან ან ინფორმაციის გავრცელებასთან არის დაკავშირებული, ინფორმაციის წარმოების, გადაცემის, გავრცელების საშუალებები და ბეჭდვითი მასალები, რადიომაუწყებლობა, ხელოვნების ნიმუშები, ფილმები, ელექტრონული საინფორმაციო სისტემები.

გამომხატვის თავისუფლების სამართლებრივი რეგულირება განმტკიცებულია ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლში, რომელიც მოიცავს გამომხატვის თავისუფლების 3 ელემენტს: 1. საკუთარი აზრის მიდევნების (ქონის) თავისუფლებას; 2. ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლებას; 3. ინფორმაციის მიღების თავისუფლებას.

„მე-10 მუხლით გარანტირებულ უფლებათა განხორციელების უპირველესი პირობაა აზრის მიდევნების (ქონის) თავისუფლება. ამ უფლების დაცვას აბსოლუტური ხასიათი აქვს, ვინაიდან შეზღუდვები, რომლებიც ჩამოთვლილია მე-2 პუნქტში, მოცემულ შემთხვევაში არ გამოიყენება. ამ უფლებასთან მიმართებით ნებისმიერი შეზღუდვა შეუთავსებელია დემოკრატიული საზოგადოების ბუნებასთან“ (კორკელია, ქურდაძე, 200).

„სახელმწიფოს აღჭურვა იმ უფლებით, რომ თავისი მოქალაქეების აზრები დაეყოს „სწორ“ და „არასწორ“ აზრებად და მხოლოდ „სწორი“ აზრები დაიცვას, „არასწორი“ კი შეძლებისდაგვარად აკრძალოს, დაუშვებელია და ეწინააღმდეგება პლურალისტური დემოკრატიის პრინციპს“ (კუბლაშვილი, 211).

გამომხატვის თავისუფლების არსებითი ელემენტია ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება. აზრისა და სიტყვის თავისუფლების რეალიზაცია შეუძლებელია ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლების გარეშე.

საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლი ინფორმაციისა და აზრის თავისუფლებასთან ერთად მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა თავისუფლებასაც ადგენს.

„მედია თანამედროვე საზოგადოების მეტად რთული, სოციალური სისტემის და მისი ქვესისტემის ნაწილია. მთლიანობაში ის უზარმაზარი ცოცხალი ორგანიზმის მსგავსად მოქმედებს. მედია ერთდროულად წარმოადგენს წარმოებას, საზოგადოებრივ სამსახურს და პოლიტიკურ ინსტიტუტს, რაც მას ორპიროვან სტატუსს ანიჭებს“ (ალფაიძე, 44).

მეტად მრავალფეროვანია მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები. მას მიეკუთვნება: გაზეთები, ჟურნალები, ტელე-რადიო პროგრამები, კინო დოკუმენტალისტიკა, ინტერნეტი, ინფორმაციული სააგენ-

ტოები, საჯარო ინფორმაციის გავრცელების სხვა საშუალებები. პრესის თავისუფლება ცივილიზებული საზოგადოებისათვის განსაკუთრებული ღირებულების უფლებაა.

კანონმდებლობით გათვალისწინებულია პრესის თავისუფლებასთან დაკავშირებული არამარტო უფლებები, არამედ ვალდებულებებიც. კერძოდ, დაუშვებელია პრესით გავრცელდეს აშკარად მცდარი ცნობები და მონაცემები, სინამდვილის დაფარვა და გაყალბება, გადაუმონმებელი ინფორმაცია, ქორის საფუძველზე, ფანტაზიით შეთხზული ინტერვიუები და ა.შ.

საქართველოს კანონში „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ განისაზღვრა პრესის თავისუფლების სფეროში ჩარევის პროცედურა. კანონის თანახმად, პრესის თავისუფლების შეზღუდვა დასაშვებია „მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს გათვალისწინებულია ნათელი და განჭვრეტადი, ვინაშთ მიზანმიმართული კანონით და შეზღუდვით დაცული სიკეთე აღემატება შეზღუდვით მიყენებულ ზიანს“ (საქართველოს კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“, მუხლი 8).

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების საერთო სისტემაში, ბეჭდვით მედიასთან ერთად, საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე სულ უფრო მზარდ გავლენას ახდენს ელექტრონული მასმედია — ტელე-რადიო მაუნყებლობები, რომელიც ძირითადად ორი სახისაა: საზოგადოებრივი და კერძო. ელექტრონული მასმედიის სამართლებრივი სტატუსი მონესრიგებულია საქართველოს 2004 წლის 23 დეკემბრის კანონით „მაუნყებლობის შესახებ“.

მიმდინარე წელს საქართველოში განხორციელდა უმნიშვნელოვანესი კომუნიკაციური რეფორმა — ციფრულ მაუნყებლობაზე გადასვლა. ციფრული მაუნყებლობა არის მედიის საქმიანობის გაუმჯობესებული მოდელი. ამ ტექნოლოგიურმა ცვლილებებმა სატელევიზიო ინდუსტრია ძირეულად გარდაქმნა, ღია საეთერო ტელემაუნყებლობა განვითარების ახალ ეტაპზე გადავიდა. შესაბამისად, გაფართოვდა საქართველოს მოსახლეობის ინფორმაციული უფლებები.

ადამიანის ინფორმაციულ უფლებათა შორის თანამედროვე პერიოდში მეტად აქტუალურია კომპიუტერული ტექნიკითა და ინტერნეტით სარგებლობის უფლება.

„ახალი ტიპის ტელეკომუნიკაციური ქსელი არის არა უბრალოდ კომუნიკაციის ახალი საშუალება, არამედ კაცობრიობის ცივილიზაციის ადამიანური აქტივობის სრულიად ახალი სფერო“ (ალფაიძე, 149).

რთული ტექნოლოგიური სტრუქტურის გამო მეცნიერულ ლიტერატურაში ინტერნეტს უწოდებენ მსოფლიო ინფორმაციულ აბლაბუდას — World Wide Web (www), რომელიც მოიცავს მრავალრიცხოვან ბაზებსა და მონაცემებს (Ferrera, 210).

დღეისთვის ინტერნეტში თავმოყრილია საქმიანი, ინტელექტუალური ინფორმაცია, ელექტრონული გაზეთები და ჟურნალები, საბაზო მონაცემები საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში, ელექტრონული ფოსტა, ბიბლიოთეკების, სახელმწიფო და კერძო სტრუქტურების ინფორმაციული რესურსები. ინტერნეტში არ არსებობს სახელმწიფოთა გეოგრაფიული და გეოპოლიტიკური საზღვრები (Rogers, 69).

უდავოა, რომ ადამიანის უფლება — ისარგებლოს ცოდნის ასეთი უნიკალური ბაზით ფასდაუდებელია. ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის 1-ლი პუნქტის მესამე ელემენტი ითვალისწინებს ინფორმაციის მიღების თავისუფლებას.

გამოხატვის თავისუფლება არ არის უპირობო, აბსოლუტური უფლება. ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტი ითვალისწინებს ვალდებულებებს და პასუხისმგებლობას, რომლებიც რამდენადმე ზღუდავენ გამოხატვის თავისუფლების სამართლებრივ ინსტიტუტს.

„შიდასახელნიფოებრივი სამართალი უნდა მოიცავდეს დეტალურ დებულებებს, რომლებითაც დაკონკრეტებულია ამგვარი შეზღუდვები. დებულებები მკაფიოდ უნდა იყოს ჩამოყალიბებული; მათი შინაარსი გასაგები და არაორაზროვანი უნდა იყოს, რათა შეიძლებოდეს მათი ადეკვატური შეფასება და აღქმა. ეს აძლევს საშუალებას მოქალაქეებს იცოდნენ, რა ქმედებებზე ვრცელდება შეზღუდვები“ (კორკელია, ქურდაძე, 205).

სამეცნიერო ლიტერატურაში მართებულად არის აღნიშნული, რომ „თუნდაც ინფორმაცია იყოს აბსოლუტურად კანონიერი და შესაბამისი მტკიცებულებებით გაჯერებული, მისი გავრცელებისას და მით უმეტეს ამ მონაცემებზე დაყრდნობით, საკუთარი პოზიციის დაფიქსირებისას ჟურნალისტმა ან ნებისმიერმა პირმა, რომელიც ავრცელებს ინფორმაციას, უნდა იმოქმედოს სიფრთხილით და გაითვალისწინოს გარე ფაქტორები“ (ჯორბენაძე, ბახტაძე, მაჭარაძე, 88).

საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 მუხლი ლაკონურად და ნათლად ადგენს, რომ „ყველას აქვს საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება“. უპირველეს ყოვლისა, ეს ნიშნავს იმას, რომ სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ისეთი პირობების შექმნა, რაც შესაძლებლობას მისცემს ადამიანს თავისუფლად განვითარდეს როგორც პიროვნება, გახდეს საზოგადოების სრულუფლებიანი წევრი, მიიღოს განათლება, დაეუფლოს სასურველ პროფესიას, ჰქონდეს იმის გარანტია, რომ მისი სიცოცხლე, ცხოვრება და თავისუფალი საქმიანობა სრულად იქნეს დაცული.

პიროვნების შესახებ პერსონალური მონაცემების რეალიზაცია ასევე სამართლებრივი რეგულირების ობიექტია. აღნიშნულ საკითხს საქართველოში არეგულირებს საქართველოს კანონი „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ (2011 წლის 28 დეკემბერი). მასში მითითებულია, რომ კანონის მიზანია პერსონალური მონაცემების დამუშავებისას უზრუნველყოს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა, მათ შორის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვა. კანონის თანახმად, პერსონალური მონაცემი არის ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც უკავშირდება იდენტიფიცირებულ ან იდენტიფიცირებად ფიზიკურ პირს. პირი იდენტიფიცირებადია, როდესაც შესაძლებელია მისი იდენტიფიცირება პირდაპირ ან არაპირდაპირ, კერძოდ საიდენტიფიკაციო ნომრით ან პირის მახასიათებელი ფიზიკური, ფიზიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, კულტურული ან სოციალური ნიშნებით.

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს კანონმდებლობა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ ეფუძნება ევროკავშირის ფუნდამენტურ უფლებათა ქარტიის მე-8 მუხლს, რომელიც მიუთითებს, რომ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა ფართო და მრავლისმომცველი უფლებაა და მოიცავს პირადი ცხოვრების საიდუმლოებას.

ყველას აქვს უფლება პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, მის საცხოვრებელსა და მის მიმონერას. ქარტიის მე-8 მუხლი სახელმწიფოებს აკისრებს ვალდებულებას პატივი სცენ ოთხ ინტერესს — პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, საცხოვრებელი ადგილისა და მიმონერის უფლებას. ეს ვალდებულება მოიცავს როგორც ნეგატიურ მხარეს — არ შეზღუდონ მე-8 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული უფლებები, ასევე პოზიტიურ მხარეს — უზრუნველყონ ამ უფლებებით ეფექტური სარგებლობა.

პერსონალური მონაცემები ადამიანის პირადი ცხოვრების ერთ-ერთი მხარეა. პირადი ცხოვრების უფლება იცავს ყველა ადამიანს პირად ცხოვრებაში არასასურველი ჩარევისაგან. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავად განსაზღვროს პირადი ცხოვრების გარესამყაროსთან ურთიერთობის ფარგლები, მოწყდეს საზოგადოებას და დარჩეს თავის თავთან მარტო, თუ შექმნას ოჯახი.

საქართველოს კონსტიტუციის მე-20 მუხლის თანახმად, ადამიანის პირადი ცხოვრება ხელშეუხებელია. პირად ცხოვრებაში ჩაურევლობის სამართლებრივი დაცვა, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის ცხოვრების ინტიმური სფეროს დაცვაა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით პირადი ცხოვრების არასასურველი ფაქტების გავრცელებისას უდიდესი ზიანი ადგება პიროვნების „სულიერ სიმშვიდეს“, მის პატივსა და ღირსებას.

მ. ცაცანაშვილი აღნიშნავს, რომ „ადამიანი ინფორმაციის ერთ-ერთი მთავარი წყაროა, ამავე დროს ინფორმაციის მომხმარებელიც არის, ამიტომ იგი დაინტერესებულია ინფორმაციულ სივრცეში საკუთარი ინფორმაციის ცირკულარიზაციით, რადგან ეს მისი, როგორც „გონიერი არსების“, არსებობის აუცილებელი პირობაა. მაგრამ არის ერთი სახის ინფორმაცია, რომლის ცირკულაციის შეზღუდვისა და კონტროლის სურვილი ყველას აქვს. ესაა პირადი ცხოვრების მონაცემები, რომელიც, ამა თუ იმ მიზეზის გამო, ინდივიდისთვის მგრძნობიარეა“ (ცაცანაშვილი, 2004, 102). გასაგებია, რომ ეს არის პირადი ცხოვრების შესახებ ინფორმაცია, რომელიც არ შეიძლება ყველასთვის ხელმისაწვდომი იყოს.

თანამედროვე პერიოდში ადამიანის პერსონალური მონაცემები ტრანსსაზღვრო ნაკადით საერთაშორისო კომუნიკაციების ქსელში გაედინება, ამიტომ, აუცილებელია, ქვეყანაში შეიქმნას ეფექტური საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც დეტალურად მოაწესრიგებს ისეთ რთულ და მრავალმხრივ სფეროს, როგორც პიროვნების პერსონალურ მონაცემთა დაცვა არამართლზომიერი, კანონსაწინააღმდეგო ხელყოფისაგან.

2016 წლის დასაწყისში ქართული საზოგადოება აადევნა პირადი ცხოვრების ამსახველი ფარული ვიდეო კადრების ინტერნეტით გავრცელებამ. ეს არის ინფორმაციულ სივრცეში ჩადენილი მძიმე დანაშაული, რომელიც ხელყოფს არამართლ ადამიანის პირად ცხოვრებას და უსაფრთხოებას, არამედ უდიდეს

თამარ ალფაიძე

მედია სამართალი

თბილისი
2008

UDC (უაკ) 342.727 (075.8)
ა-534

რედაქტორები:

მარიამ ცაცანაშვილი, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი
კახი ყურაშვილი, სამართლის დოქტორი

ISBN 978-99940-68-10-4

© თამარ ალფაიძე. მედია სამართალი. 2008.

www.medialaw.ge

შინაარსი

წინასიტყვაობა 5

შესავალი 7

ნაწილი I. მედია სამართალი როგორც სამართლის დამოუკიდებელი დარბი 17

თავი 1. მედია სამართლის საგანი, მეთოდი და პრინციპები 18

თავი 2. მედია სამართლის ნორმები და მათი შეფარდება 26

თავი 3. მედია სამართლის წყაროები 31

თავი 4. მედია სამართლებრივი ურთიერთობა 36

თავი 5. მედიის ფუნქციები 40

თავი 6. მედიის ტიპები 44

ნაწილი II. მედია და საზოგადოების პოლიტიკური სისტემა 51

თავი 1. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების როლი საზოგადოების პოლიტიკურ სისტემაში 52

თავი 2. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების როლი სახელმწიფო ორგანოთა ფორმირებაში 63

თავი 3. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისა და ხელისუფლების ურთიერთობის პრობლემა 73

თავი 4. სასამართლო ხელისუფლება და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი 82

ნაწილი III. მედია და სამართლებრივი სივრცე 97

თავი 1. ინფორმაციის თავისუფლება როგორც სამართლებრივი კატეგორია 98

თავი 2. ინფორმაციული საზოგადოება და სამართალი 115

თავი 3. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების დაფუძნების ინსტიტუტი 131

თავი 4. ინტერნეტის სამართლებრივი რეგულირება 149

თავი 5. რეკლამის სამართლებრივი რეგულირება 173

ნაწილი IV. სამართლებრივი დაცვის მექანიზმი	
მედიის სფეროში	179
თავი 1. ჟურნალისტის სამართლებრივი სტატუსი	180
თავი 2. ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა მედიის სფეროში	195
თავი 3. პატივის, ღირსებისა და საქმიანი რეპუტაციის დაცვა მედიის სფეროში	213
დასკვნა	235
დანართი	245
ნორმატიული აქტები	246
საქართველოს კონსტიტუცია	247
საქართველოს კანონი „სიტყვისა და გამონათვის თავისუფლების შესახებ“	283
საქართველოს კანონი „მაუწყებლობის შესახებ“	291
საქართველოს კანონი „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“	333
საქართველოს კანონი „რეკლამის შესახებ“	383
საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის რეგლამენტი „ელექტრონული კომუნიკაციების სფეროში მომსახურების მიწოდებისა და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ“	399
კომენტარი საქართველოს კანონზე „სიტყვისა და გამონათვის თავისუფლების შესახებ“	423
РЕЗЮМЕ	443
SUMMARY	447
სარეკომენდაციო ლიტერატურა	449

წინასიტყვაობა

„ტექნოლოგიური პროცესების განვითარებამ, ადამიანის ცნობიერებისა და ცხოვრების წესის განსაზღვრის ყველაზე მძლავრ ბერკეტად მასმედია აქცია, ამიტომაც აუცილებელია, რომ მანაც იტვირთოს აღმზრდელობითი ფუნქცია.“

ილია II

აღდგომა ქრისტესი, 2007 წ.

თანამედროვე მსოფლიოში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების განვითარების დინამიურმა პროცესმა და ინფორმაციული სივრცის გლობალიზაციამ არნახულ მასშტაბებს მიაღწია. მედია სულ უფრო და უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს თითოეული ადამიანისა და მთლიანად საზოგადოების ცხოვრებაში, აქტიურ ზეგავლენას ახდენს სოციალურ პროცესებზე და სახელმწიფო სისტემის დემოკრატიზაციაზე. მასმედიის მიზანდასახულმა განვითარებამ ახალი უნიკალური შესაძლებლობები შექმნა ინფორმაციული საზოგადოების ფორმირების, ადამიანთა განათლების და ჯანსაღი საზოგადოების ჩამოყალიბების სფეროში.

მედია საშუალებების მოღვაწეობის პროცესში წარმოშობილ საზოგადოებრივ ურთიერთობათა არსი და თავისებურებანი აუცილებლად მოითხოვენ სამართლებრივ რეგულირებას, რამაც განაპირობა სამართლის ახალი კომპლექსური დარგის — მედია სამართლის წარმოშობა. მედია სამართალში იურისპრუდენცია და ჟურნალისტიკა მჭიდროდ გადაეჯაჭვა ერთმანეთს, შეავსეს ერთმანეთი და შექმნეს სამართლებრივ ნორმათა მწყობრი სისტემა.

მედია სამართალი შეიძლება დავახასიათოთ როგორც კანონმდებლობის და სამართლის დარგი, როგორც მეცნიერება და სასწავლო დისციპლინა.

მედია სამართლის პერსპექტიული განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულება არის სასწავლო სახელმძღვანელოების შექმნა, რაც ხელს შეუწყობს სპეციალისტების ხარისხიან მომზადებას. ჩვენ მიერ წარმოდგენილი სახელმძღვანელო ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში პირველი ცდაა, ამდენად მას არა აქვს სრულყოფილების პრეტენზია. სახელმძღვანელო განკუთვნილია იურიდიული, ჟურნალისტიკის, საერთაშორისო სამართლის, ინფორმატიკის სპეციალობებისა და ფაკულტეტების სტუდენტებისა და დოქტორანტებისათვის, აგრეთვე ყველა დაინტერესებული პირებისათვის.

ვსარგებლობ შემთხვევით და დიდ მადლობას ვუხდით ჩემი სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერ ხელმძღვანელს პროფესორ პაატა ცნობილას, ოფიციალურ ოპონენტებს — იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორ *მარიამ ცაცანაშვილს* და სამართლის დოქტორ *კახი ყურაშვილს*.

ავტორი მადლიერების გრძნობით მიიღებს ყველა დასაბუთებულ შენიშვნას და გაითვალისწინებს შემდგომ მეცნიერულ კვლევაში.

თამარ ალფაიძე
სამართლის დოქტორი

თამარ ალფაიძე

ჰუმანური სამართალი

სამართლის ჰუმანური პრინციპები

ინტერესი სამართლისადმი უხსოვარი დროიდან მომდინარეობს. რა არის სამართალი? საკითხი ყველა ეპოქის მეცნიერებაში ფიგურირებს და მასზე შექმნილია მრავალგვარი და ექსტრაორდინალური თეორია, თუმცა აბსოლუტური ჭეშმარიტების დადგენა დღემდე შეუძლებელი გახდა.

სამართალი ცივილიზებული სამყაროს მრავალმხრივ რთული და სოციალურად ღირებული ფენომენია. სამართლის განვითარებას ახასიათებს საკმაოდ მკაფიო და ობიექტური კანონზომიერებანი. ეს განპირობებულია არა იმდენად იმით როგორი მატერიალური და სურვილი ღირებულებებია მასში გამოხატული, არამედ იმ ადგილში, რაც პოზიტიურ სამართალს უჭირავს პრაქტიკულ ურთიერთობათა რეგულირების სისტემაში, ცხოვრებისეული სიტუაციების "სამართლებრივად" გადაჭრის საშუალებებში. აქ ძირეული საკითხია - როგორი სოციალური რეგულატორი - ჩვეულება, მორალი, კანონი, რელიგიური დოგმები, სხვა იდეოლოგიური პოსტულატები წარმოადგენენ დომინირებულს პრაქტიკულ ურთიერთობათა რეგულირებაში.

სამართალი განიცდიდა მუდმივ განვითარებას. ეს ისტორიის დოკაა. ცივილიზაციის მოთხოვნების შესაბამისად სამართლისა და მისი ფილოსოფიური გააზრების ფაქტი დაკავშირებულია განმანათლებლობის ეპოქასთან (XVII-XXსს), როცა ჩამოყალიბდა სამართლის პროგრესის ინტელექტუალური ბირთვი - ჰუმანური სამართლის ფილოსოფია.¹

ფილოსოფიურ-სამართლებრივი აზროვნების განვითარების წინამძღვრები წარმოიშვა ანტიკურ პერიოდში. მაგრამ როგორც ფილოსოფიური ცოდნის დამოუკიდებელი დარგი ჰუმანური სამართალი ჩამოყალიბდა განმანათლებლობის ეპოქაში - საზოგადოების დემოკრატიული გარდაქმნის პროცესებთან დაკავშირებით.

ჰუმანური სამართალი არის დიდი ისტორიული გარდატეხის თავისუფალი საბაზრო კონკურენტული ეკონომიკის და დემოკრატიული ინსტიტუტების დამკვიდრების პერიოდის მნიშვნელოვანი სურვილ-ინტელექტუალური გამოხატულება.

¹ Michael J. Sandel, *Justice: A Reader*, Oxford University Press, 2007, p. 180

სამართლის ჰუმანური ფილოსოფიის ფორმირების უშუალო წანამძღვარი იყო საზოგადოების გარდაქმნა, რომელიც თავისი პირველადი ისტორიული სახით რეაღიზირებულ იქნა მე-18 საუკუნის ბოლოს ჩრდილო ამერიკის დემოკრატიულ სახელმწიფოებში და საფრანგეთის ბურჟუაზიული რევოლუციის კონსტიტუციურ-სამართლებრივ პრინციპებში.

დიდ ბრიტანეთში დემოკრატიულ-სამართლებრივი საწყისი და პარლამენტარიზმი, გამოხატული 1215 წ. "თავისუფლების ქარტიაში" იყო საერთო დემოკრატიული გარდაქმნის წანამძღვრები. ორივე აღნიშნული ისტორიული პროცესი გახდა პირველი ნაბიჯი დემოკრატიის ახალ ისტორიულ პირობებში. პირველი ჩრდილო ამერიკული სახელმწიფოებრიობა რეაღიზირებულ იქნა აშშ 1787 წ. კონსტიტუციაში, რომელმაც განამტკიცა აღრე დეკლარირებული ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები. მეორედ ეს უფლებები რეაღიზირებულ იქნა ადამიანის უფლებათა 1789 წლის დეკლარაციაში და საფრანგეთის 1791 წლის კონსტიტუციაში. ამ უკანასკნელში ადამიანის უფლებებთან ერთად თავისუფლების სამართლებრივი საწყისი აიყვანა მაღალ კონსტიტუციურ-სამართლებრივ დონეზე.

ჰუმანური სამართლის კონცეფციის ჩამოყალიბება დაკავშირებულია სამართლის ფილოსოფიის ფორმირებასთან, რომლის ფილოსოფიური და სამართლებრივი ამროვნების კურმინაციური მწვერვალი იყო განმანათლებლობის ფილოსოფიური კრელო, მისი აზრი - თავისუფლება გახდა სამართლის ფილოსოფიის ცენტრალური რგოლი.

იმანუელ კანტმა, პირველმა გერმანელ მეცნიერთა შორის განმართა სამართალი არა უბრალო იურიდიული თავისუფლების მეშვეობით, არამედ თავისუფლების, როგორც ფილოსოფიური კატეგორიის მეშვეობით.²

ბუნებრივად ისმის კითხვა - რა ურთიერთობაა თავისუფლებასა და სამართალს შორის? სამართალი თავისი არსით ისეთი წარმონაქმნია, რომელიც არსებითად არის დაკავშირებული ადამიანთა საზოგადოებასთან, იგი ისტორიულად და დოგმატიკურად არის მოწოდებული იყოს ინსტრუმენტი, რომელიც უზრუნველყოფს ადამიანის თავისუფლების რეაღიზიაციას, ადამიანის ღირსების დაცვას. სწორედ პოზიტიური სამართალი წარმოადგენს ნორმატიულად ღირებულ რეგულატორს, რომლის თვისებაა უპასუხოს სოციალურ მოთხოვნებს, თავისუფლების შემოქმედებით პოტენციალს. სამართლის პოტენციალი, მისთვის დამახასიათებელი დოგმა იმის შესაძლებლობას იძლევა, რომ რთული იურიდიული კონსტრუქციები, სამართლებრივი რეგულირების

² Соловьев Э.Ю. И. Кант: Взаимодополнительность морали и права. — М.: Наука, 1992. С. 216

ტიპები და მექანიზმები შეესაბამებოდნენ რიბერაღური ცივირიზაციის იდეებსა და ღირებულებებს.

საზოგადოებაში არსებული იურიდიული სისტემა არეგულირებს მასში ჩამოყალიბებულ საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ერთობლიობას მთელი მათი მრავალფეროვნებით, რთული და სიტუაციური სპეციფიკით. ქვეყანაში მოქმედი პოზიტიური სამართალი განსაზღვრავს და უზრუნველყოფს თავისუფლებას.

განმანათლებლობის ეპოქაში ფილოსოფიის კლასიკოსების (განსაკუთრებით კანტის) მიერ ჩამოყალიბებულმა შეხედულებებმა დასაბამი მისცეს ისეთი სოციალური და სამართლებრივი კუდტურის ჩამოყალიბებას, რომელმაც ამ საზოგადოებრივი ცხოვრების ცენტრში დააყენა ინდივიდის, ავტონომიური ადამიანის თავისუფლება.

"წმინდაა არა საზოგადოება, არა სახელმწიფო, არა ნაცია, არამედ ადამიანი. პიროვნების, როგორც უმაღლესი ღირებულების ინდივიდის პრინციპი, რომელიც დამოუკიდებელია საზოგადოების, სახელმწიფოს, გარეგანი გარემოცვისაგან" - წერდა ნ.ბერდიაევი.³

კანონმდებლობის განვითარება, პოზიტიური სამართლის მთელი კომპლექსის შექმნა ევროპის ქვეყნებში, ამერიკასა და აზიაში მე-19-20-ე საუკუნეებში ასახავს მრავალპირობიან სურათს, რომელიც მოიცავს საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს, დაწყებული კონსტიტუციური რეგულირებიდან საყოფაცხოვრებო, ოჯახურ ურთიერთობათა იურიდიულ რეგლამენტაციამდე.

ადამიანური თავისუფლების რეალიზაციაში ეფექტური როლი ეკუთვნის კონტინენტური ევროპის, ხოლო შემდგომ მთელ მსოფლიოში სამოქალაქო კანონებს (ე.წ. ნაპოლეონის კოდექსს), 1900 წლის გერმანიის სამოქალაქო დებულებას.

სწორედ სამოქალაქო კანონები არის ის მთავარი ფაქტორი, რომელთა დახმარებით ხდება თავისუფლების, დემოკრატიული და და სამართლებრივი კუდტურის ფაქტობრივად რეალიზაცია მოქალაქეთა ყოველდღიურ ცხოვრებაში. ამასთანავე იურიდიული საშუალებების დახმარებით უზრუნველყოფილი იქნას თანამედროვე თავისუფალი სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირება.

სამოქალაქო კანონები გამოსატავს ადამიანთა, კაცობრიობის კუდტურის ფუძემდებლური ინსტიტუტების დებულებებს. სწორედ საფრანგეთისა და გერმანიის,

³ Бердяев Н.А. Самопознание. М. 1991. С. 104

ასევე როგორც სხვა ქვეყნების კანონები პირდაპირი მემკვიდრეები არიან საკაცობრიო კურორტის ერთ-ერთი შედეგის - რომის კერძო სამართლისა. რომის სამართალი არის უნიკალური იურიდიული განძი, რომელიც გამოხატავს დახვეწილ იურიდიულ კონსტრუქციებს, მკაცრ და ზუსტ რექსიკას, მათემატიკურად მწყობრ ფორმულებს და კლასიფიკაციას. სამოქალაქო კანონები გამოირჩეოდნენ გონიერებით, უმეტესობა ძველი რომაული იურიდიული ფორმულისა საკანონმდებლო სამართალშემოქმედების შედეგი კი არ არის, არამედ ძლიერი და ორიგინალური გონიერების ნაყოფია. ანტიკური პერიოდიდან მომდინარე კერძო სამართალი იურისპრუდენციის ისეთი სფეროა, რომელიც უშუალოდ განასახიერებს კურორტის მიღწევებს, სამართლებრივი რეგულირების გონიერებას.

თანამედროვე პერიოდში სამოქალაქო კანონებმა აღიქვეს ათასწლეულობით შემუშავებული იურიდიული მატერიის ტექნიკურ-იურიდიული მხარე და სრულყვეს ის.

თავისუფლება სამოქალაქო სამართლებრივ საზოგადოებაში არის მხოლოდ ერთადერთი წარმონაქმნი, რომელსაც უნარი აქვს პრაქტიკულ ურთიერთობებში ოპტიმალურად განსაზღვროს და დაიცვას ადამიანის უფლებათა საზღვრები, მისი თავისუფლება. ეს არის სამართალი. სამართლის ფენომენი თავისი თვისებებით და ძირეული დოგმით უნარმოსივია შეასრულოს ეს მისია. გონიერ ადამიანთა საზოგადოება უნდა იყოს არამართლ სამოქალაქო, არამედ სამართლებრივიც.

ამრიგად, სამართალი არის არა რალაც მეორეხარისხოვანი, არამედ პირველხარისხოვანი ფენომენი ადამიანთა საზოგადოების ცხოვრებაში. იმ ზომით, რა ზომითაც მსოფრმხედველობაში და ბუნებაში კანონზომიერია გონიერება და გონიერი ადამიანები, თავისუფლებაც კაცობრიობისათვის კანონზომიერი მოვდენაა.

სამართალი წარმოადგენს ადამიანთა არსებობისა და განვითარების მექანიზმის ედემენტს, რომელსაც უნარი აქვს დაძლიოს თავისუფლების ნეგატიური მხარეები, ამასთანავე უზრუნველყოს კაცობრიობის ოპტიმალური ფუნქციონირების პირობები და სტიმულები. ამ განვითარების მექანიზმში სამართალი აუცილებელი, არსებითად მნიშვნელოვანი რგოლია, რომლის გარეშე შეუძლებელია კაცობრიობის პროგრესი. საზოგადოება სამართლის გარეშე, ან საზოგადოება იღუმბიური სამართლით (რომელიც ემსახურება მხოლოდ ხელისუფლებას) უპერსპექტივოა.

ცნობილია, რომ სამართალი არის ადამიანთა ცხოვრების თანამდევნი, ე.ი. სოციალური მოვდენა. ამასთანავე სამართალი შეიძლება განვიხილოთ როგორც ბუნებრივი მოვდენა, რადგან სამართლის ფესვები გადგმულია ადამიანის ბიოსოციალურ ბუნებაში.

მეცნიერებმა დაამტკიცეს, რომ ადამიანში ჩადებულია "არა მარტო ბიოლოგიური ქცევა, არამედ სხვა "ინსტინქტური პროგრამა" - სურვილი იმისა, რომ იყოს თავისუფალი, ჰქონდეს ქონება, არ მოკვან, არ დააყარა ღონ, არ დაჩაგრონ და ა.შ."⁴

ამრიგად, სავარაუდოა, რომ ადამიანის ბიოსოციოლოგიური მოთხოვნა სამართლისა ორგანულად არის ჩადებული მის ბუნებაში, ისევე როგორც სწრაფვა თავისუფლებისაკენ. თავისუფლება ადამიანთა გარეგან ურთიერთობაში და თავისუფლება მის სუდიერ სამყაროში განსხვავებულია.

სამართალი იცავს ადამიანის თავისუფლებას გარეგანი ურთიერთობის სფეროში, რამდენადაც სამართლის მოქმედების სფერო არის გარეგანი ურთიერთობანი, თავისუფლება ადამიანთა მოქმედებაში.

ადამიანთა სუდიერ სამყაროში კი ბატონობს მორალური კანონი, თავისუფალი მორალური ნება, რომელსაც თვითონ ქმნის. მორალური კანონის ნება ისეთი ხარისხისაა, რომ მას ძალა აქვს არა მარტო ადამიანთა ფართო წრეზე. მორალი ეხება აგრეთვე ადამიანის გარეგან ქცევას, გარეგან თავისუფლებას იმ ზომით, რა მორალური პრინციპები და იდეებია საზოგადოებაში. ისინი ადამიანის შინაგან სამყაროში იძენენ კატეგორიულ ხასიათს.

ყველაზე არსებითი არის ის, რომ სამართალს შეუძლია განსაზღვროს ადამიანთა ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი მომენტები, მათ შორის გარეგანი თავისუფლება.

იურიდიულ მეცნიერებასა და პრაქტიკაში დაუფასებელია ბუნებითი სამართლის როლი. თანამედროვე ეპოქაში ბუნებითმა სამართალმა პრინციპულად ახალი შინაარსი მიიღო - თანამედროვე ისტორიული შესატყვისი სოციალური ღირებულებით. ეს არის ადამიანის გონიერებისა და თავისუფლების უმაღლესობა, მისი მაღალი სტატუსი - თანდაყოლილი უფლებები. ბუნებითი სამართალი კაცობრიობის ცივილიზაციის განვითარების ყველა ეტაპზე უცვლელი, აქტიური საფუძველია პოზიტიური სამართლისა. პოზიტიური სამართალი - მოქმედი ფენომენი სურ უფრო მეტად ხდება ადამიანთა ცხოვრებაში გონიერების, ჰუმანური ღირებულების გამოხატულება. იგი მოწოდებულია უზრუნველყოს ადამიანის, როგორც გონიერი არსების თავისუფლება.

კაცობრიობის ცივილიზაციის ყველა ეტაპზე ბუნებითი სამართალი არის უცვლელი და აქტიური საფუძველი პოზიტიური სამართლისა. ამასთანავე, პოზიტიური სამართალი თავისი არსით სურ უფრო მეტად იძენს ადამიანთა ცხოვრებაში

⁴ Michael J. Perry, The Morality of Human Rights, Emory University School of Law, Legal Studies Research Paper Series. No. 13-240, June, 2013 Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=2274381>

გონიერების და ჰუმანური ღირებულებების ძაღას. ადამიანის, როგორც გონიერი არსების თავისუფლება, ბუნების უმაღლესი ქმნილებაა.

პოზიტიური სამართლის ძირეული საკითხია - რომელი სოციალური რეგულატორი - ჩვეულება, მორალური, კანონი, რელიგიური დოგმები, იდეოლოგიური ქცევები არის ღმინირებული პრაქტიკურ ურთიერთობაში? სამართლის პოტენციალი ისეთია, რომ იგი წარმოადგენს ღმინანტს ადამიანთა ცხოვრებისეული ურთიერთობის რეგულირებაში.

მე-18-20 საუკუნეებში განმანათლებლობის ეპოქაში სამართლის პროგრესის სულიერ-ინტელექტუალური ფაქტორი და ჰუმანური სამართლის კონცეფცია გახდა ღმინირებული.

ჰუმანური სამართლის ფილოსოფიის ფორმულირების წანამძღვარია საზოგადოების დემოკრატიული გარდაქმნა, რიბერალური ცივილიზაციის მნიშვნელოვანი ერემენტის - ღრმა დემოკრატიული საწყისების დამკვიდრება საზოგადოების ცხოვრებაში. ჰუმანური სამართლის კონცეფციის არსი და ცენტრალური რგორი არის თავისუფლება.

თავისუფლების ცნებაში იგულისხმება ფართო სპექტრი ადამიანური ღირსებისა. თავისუფლება ე.კანტის მოსაზრებით, უპირველეს ყოვლისა "ბუნების ფენომენია". იგი თითოეული ადამიანის ყოფიერების ფუძემდებლური ერემენტია, მისი შემოქმედებისა და ინიციატივის წყარო. ამდენად, კაცობრიობის განვითარების წყაროც არის.⁵

თავისუფლებისადმი ასეთივე მიდგომა აქვს ჰეგელსაც. არსებითი არის ის რომ ჰეგელის აზრით, სამართალი არის ობიექტური რეალობა, რომელშიც თავისუფლებას აქვს აუცილებელი ერემენტის ადგილი.⁶

თავისუფლება თითოეული ადამიანისათვის, რომელიც მას თვით ბუნებისაგან აქვს მინიჭებული უმაღლესი ღირებულებაა, რომელიც არ არის დაკავშირებული არც სქესზე, არც სოციალურ მდგომარეობაზე, საქმიანობასა და ჯანმრთელობაზე, ინტელექტუალურ და სხვა თვისებებზე, არამედ არის უნიკალური გამოვლინება კაცობრიობის ცივილიზაციისა.

სწორედ თავისუფლება, განსაკუთრებით რიბერალური ცივილიზაციის დამკვიდრების პირობებში გამოხატავს ადამიანთა ცხოვრების არსს, მის

⁵ Kant, Immanuel, *The Groundwork for the Metaphysic of Morals*, 189-262. Edited by Thomas E. Hills, Jr. and Arthur Zweig. Copyright © 2002. Reprinted with the permission of Oxford University Press.

⁶ Гегель Г.В.Ф. *Философия Духа // Энциклопедия философских наук*. М. 1977. С. 406

დანიშნუდებას, ყველაზე მნიშვნელოვანს, რაც შეიძლება მისცეს ადამიანებს ნამდვირმა ბედნიერებამ, ცხოვრების სიამოვნებამ და კმაყოფილებამ.

სწორედ სამართადი თავისი არსით წარმოადგენს ისეთ წარმონაქმნს, რომელსაც უნარი აქვს როგორც და რეაღწერდეს იყოს ინსტრუმენტი, რომელიც უზრუნველყოფს ადამიანის თავისუფლების რეალიზაციას, აძლევს მას განსაზღვრულობას, ადამიანურ ღირებულებებს.

რეგულირების რთული იურიდიული კონსტრუქციები, ტიპები და მექანიზმები უზრუნველყოფენ იმ იდეებსა და ღირებულებებს, რომლებიც შეესაბამებიან რიბერაღური ცივილიზაციის იდეებსა და ღირებულებებს. მაგალითისთვის საკმარისია დავასახელოთ, რომ რიბერაღური ცივილიზაციის გადამწყვეტი საწყისი - ნების დართვა/ნებართვა (განსხვავებით ვადღებულებისა და აკრძალვისაგან) განსახიერდება და პრაქტიკულად რეალიზირდება სწორედ პოზიტიურ სამართალში. სწორედ პოზიტიური სამართალი ანიჭებს მას თავისუფლებას.

როცა სივრცე შერწყმულია გონიერებასთან, სურვიერ ღირებულებასთან სამართალმა უნდა უზრუნველყოს საზოგადოების ორგანიზებულობა, მკაცრი წესრიგი, ადამიანთა ჰარმონიური ურთიერთობა. საზოგადოებაში არსებული იურიდიული სისტემა არეგულირებს მასში ჩამოყალიბებულ მრავალგვაროვან, ისტორიულ და სპეციფიკურ და საზოგადოებრივ ურთიერთობებს. რეაღრ სამართლებრივ ცხოვრებაში ადამიანთა თავისუფლება და ადამიანთა უფლებები, სამართლებრივი კუღტურის განვითარება უნდა ემსახურებოდეს პიროვნების სტატუსის ამაღლებას.

იურიდიულ სისტემაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს სამოქალაქო კანონს. სწორედ სამოქალაქო კანონები არიან მთავარი ფაქტორები, რომელთა დახმარებითაც თავისუფლების იდეა, დემოკრატიული და სამართლებრივი კუღტურის მოთხოვნები რეაღრად განსახიერდება ადამიანთა ყოველდღიური ცხოვრების მრავალფეროვან გამოვლინებაში და ამით იურიდიულად არის უზრუნველყოფილი თანამედროვე თავისუფალი სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირება.

სამოქალაქო კანონებში ასახვა ჰპოვა კუღტურის ისეთმა მიღწევებმა, რომელიც გამდიდრებულია გონიერებით. თანამედროვე სამოქალაქო კანონებმა შეითვისა არა მარტო ანტიკურ პერიოდში შემუშავებული ტექნიკურ-იურიდიული მხარე, არამედ შეუსაბამა ის თანამედროვე დროის იურიდიულ დებულებებს.

სამოქალაქო კანონების ღირსება და უნიკალობა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ მათში ყველაზე მკაფიოდ არის გამოხატული სამართლის ჰუმანური პრინციპები.

სამოქალაქო კანონებს საფუძველი ჩაეყარა ანტიკურ პერიოდში რომის კერძო სამართლის სახით. კერძო სამართალი სამართლის ისეთი ნაწილია, რომელიც ანტიკური პერიოდიდან თითქოს გამზადებული იყო თანამედროვე პერიოდისათვის. კერძო სამართალი ისეთი იურიდიული სფეროა, რომელიც უშუალოდ პირდაპირ განასახიერებს კურტურის მიღწევებს, გონიერების სრულყოფას, ადამიანის თავისუფლების, მისი პირადი უფლებების, პიროვნებისადმი ჰუმანური დამოკიდებულებების სფეროში. ამასთანავე, დემოკრატიულ საზოგადოებაში კერძო სამართალი იურიდიულ სისტემას შესაძლებლობას აძლევს ამაღლდეს ხელისუფლებაზე ზემოთ. კერძო სამართალი სწორედ იმიტომ არის "კერძო", რომ იგი იურიდიულად განამტკიცებს პიროვნების ავტონომიურ, სუვერენულ და თავისუფალ სტატუსს ამ პიროვნების კერძო ცხოვრებაში, ე.ი იმ ჰუმანურ ღირებულებებს, რომელიც აუცილებელია პიროვნების როგორც საზოგადოების დამოუკიდებელი სრულფასოვანი სუბიექტისათვის და რომელსაც კერძო იურიდიული სისტემა საშუალებას აძლევს დაცუდი იყოს სახელმწიფოს თვითნებურობისაგან.

სამოქალაქო კანონები დიდ მისიას ასრულებენ თანამედროვე სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებასა და განვითარებაში. თითოეული ავტონომიური ადამიანის თავისუფლება სამოქალაქო სამართლის მეშვეობით ყოველდღიურ ცხოვრებაში მტკიცე საფუძველია პრაქტიკაში თავისუფლების და მთლიანად ცივირიზაციის განვითარებისათვის.

როგორც აღვნიშნეთ, მე-18-20 საუკუნეებში რომანური მოვლენების ჯაჭვში ჰუმანურ სამართალს ჩაეყარა საფუძველი და შესაბამისად, ფილოსოფიურ-სამართლებრივი იდეები არის უფრო მეტად მნიშვნელოვანი მოვლენა ევროპული-სამართლებრივი კურტურის განვითარებაში.

თავისი მაღალი, ღმინირებული თვისებებით და ფუნდამენტური მისიით სოციალურ რეგულირებაში ბუნებითი სამართალი არის პოზიტიური სამართლის საფუძველი. იმ მრავალი უფლებისაგან, რომლებიც განპირობებული არიან ცხოვრების მრავალფეროვანი პირობებითა და მოთხოვნილებებით გამოიყოფა ადამიანის განუყოფელი და თანდაყოლილი უფლებები, რომლებიც წარმოადგენენ ადამიანური ყოფიერების არსს. ეს არის თავისუფლება, სიცოცხლის უფლება, პიროვნების ხელშეუხებლობა, საკუთრების უფლება, სიტყვის თავისუფლება და ა.შ. ამასთანავე, თავისუფლების საფუძველი გახდა ბუნებითი სამართლის მოთხოვნები ადამიანის თანდაყოლილი, განუსხვისებელი უფლებების ინდივიდუალიზაციაში.

სამართლებრივი ცხოვრების ჰუმანიზმი მნიშვნელოვნად არის განპირობებული იმ ჰუმანური ედემენტებით, რომლებიც განმტკიცებულია სამართლის ნორმებში.

ადამიანური ყოფიერების არსი და პოლიტიკურ-სამართლებრივი რეალობის განვითარება, ფილოსოფიურ-სამართლებრივი კონცეფცია ადასტურებს, რომ ადამიანთა ცხოვრებაში სამართალი უნდა შეესაბამებოდეს კაცობრიობის ცივილიზაციის თანამედროვე მოთხოვნებს.

განსაზღვრება "ჰუმანური" სამართალთან მიმართებაში ასახავს საზოგადოების ცხოვრებაში ადამიანურ ღირებულებებსა და ინტერესებს მკაცრად პერსონიფიცირებული მნიშვნელობით.

სამართლის რეალობა, მისი ქმედითობა განსახიერდება კანონიერების მეშვეობით, რომლის არსი კანონების ბუსტი და განუხრედი შესრულებაა. კანონიერება სამართლებრივ სახელმწიფოში ნიშნავს არა ყველა სამართლებრივი ნორმის განხორციელებას, არამედ ჰუმანური სამართლის საწყისების ხორცშესხმას, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის განუსხვისებელი უფლებების განხორციელებას, როგორცაა სიცოცხლის უფლება, საკუთრების უფლება, თავისუფლება და ა.შ. ეს ნიშნავს მთელი იურიდიული სისტემის და პოლიტიკურ-სამართლებრივი ცხოვრების რეალურ -დემოკრატიულ ჰუმანურ საწყისებზე აგებას.

თანამედროვე ჰუმანური სამართლის კონცეფცია განიხილება არა როგორც ფაქტი, არამედ ფაქტიურად არსებული იურიდიული სისტემა ამა თუ იმ ქვეყნისა. ამდენად, იგი არის განსაზღვრული იდეა, მოღვენი, თეორიული სახე.

ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ისეთ დემოკრატიულად განვითარებული ქვეყნების ეროვნულ სამართლებრივ სისტემებში როგორცაა დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, გერმანია, ნორვეგია, შვეიცარია, ჰუმანური სამართლის თუ ყველა ედემენტი არა, უმრავლესობა მაინც უკვე ჩასახულია, ზოგიერთი მათგანი კი მომწიფებულია. თითოეული ედემენტი შეესაბამება საზოგადოებრივი განვითარების დოგმას. პასუხობს ცივილიზაციის თანამედროვე დონეს.

ამრიგად, თანამედროვე სამოქალაქო საზოგადოების მოთხოვნების შესაბამისი სამართლებრივი კონცეფცია არის ჰუმანური სამართლის კონცეფცია, რომელიც მოწოდებულია საზოგადოებრივი ცხოვრება დაექვემდებაროს ადამიანურ ღირებულებებს, სამართლიანობას, საზოგადოების წევრთა თავისუფალ განვითარებას.

სამართლებრივ სახელმწიფოში კანონიერება უნდა ეფუძნებოდეს ჰუმანური სამართლის პრინციპებს, ადამიანის ბუნებრივ უფლებებს. სამართლებრივმა

ურთიერთობამ უნდა შეიძინოს სამართლებრივი თვისება, უნდა გახდეს ისევე აუცილებელი და კანონზომიერი, როგორც ბუნებაა. ადამიანები ისევე უნდა დაემორჩიონ იურიდიულ კანონებს, როგორც ემორჩილებიან ბუნების კანონებს, რაც მთელი საზოგადოების ჰარმონიული განვითარების საწინდარი იქნება.

ცნობილი ფილოსოფოსი ფ. შედინგი მიიჩნევდა, რომ სამართლებრივი წყობა "მეორე ბუნებაა" როცა თავისუფლება გარანტირებულია წესრიგით, რომელიც ისევე ცხადი და უცვლელია, როგორც ბუნების კანონები".⁷

პოზიტიური სამართალი, რომელიც დაფუძნებულია ადამიანის განუსხვისებელ უფლებებზე არის პრაქტიკული საზოგადოებრივი ურთიერთობების დომინირებული რეგულატორი. იგი არა მარტო პირველია რეგულირების სისტემაში, არამედ უჭირავს მონოპოლიური მდგომარეობა ყველა იმ ცხოვრებისეული სიტუაციების გადაჭრაში, რომლის გარეშე სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში გაბატონდება ქაოსი და განუკითხაობა.

ჰუმანური სამართლებრივი ფილოსოფიის ღრმა საფუძველს წარმოადგენს ადამიანთა ყოფიერების ბუნებრივ-სამართლებრივი საწყისი, რომელიც კაცობრიობის ცივილიზაციის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე გამოიხატება ადამიანის უმაღლეს ღირსებასა და განუსხვისებელ უფლებებში, რომლის არსი გამოიხატება დემოკრატიული საზოგადოების იურიდიულ სისტემაში.

განსაკუთრებულია ჰუმანური სამართლის ისეთი ნიშნები, როგორცაა ადამიანის თავისუფლების იურიდიული გარანტიები, იურიდიული სისტემის კანონიერება, ბრძოლა ძადადობასთან, სამართლიანი მართლმსაჯულება.

ჰუმანური სამართლის პრიორიტეტი საკუთრების დაცვაა. საკუთრება ეკონომიკური თვარსაზრისით არა მარტო მატერიალური სიკეთეა, არამედ აქტიური სამეურნეო საქმე, შრომა და პასუხისმგებლობა. ადამიანის თავისუფლება შეუძლებელია თუ მას არ აქვს საკუთრების უფლება.

სამოქალაქო კოდექსი საქართველოს დემოკრატიული განვითარების ნათელი გამოხატულებაა, რომელშიც ასახულია ჰუმანური სამართლის პრინციპები. სამოქალაქო კოდექსი ზოგადი სახით განამტკიცებს სამოქალაქო კანონმდებლობის ძირითად საწყისებს. მისი თითოეული ნორმა ასახავს ადამიანის თავისუფლებას და მის სამოქალაქო უფლებებს, ჰუმანური სამართლის ფუძემდებლურ პრინციპებს.

⁷ Шеллинг Ф.В. Соч. в 2т. Том I ь М. 1987 С. 458

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის არსებითი თვისება მდგომარეობას იმაში, რომ მისი მთავარი საწყისები ჰუმანური კონცეფციისა გამოხატულია საკანონმდებლო ფორმურებში. არსებითი მნიშვნელობა აქვს კოდექსის ფორმულირებას რომ "საკუთრება ხერხეუხეხევი".

აზუსტებს რა "ქონების" ცნებას, კოდექსი ადგენს, რომ "ქონება, ამ კოდექსის მიხედვით არის ყველა ნივთი და არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, რომელთა ფლობაც, სარგებლობა და განკარგვა შეუძლიათ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს და რომელთა შექმნაც შეიძლება შეუზღუდავად, თუ კი ეს აკრძალული არ არის კანონით ან არ ეწინააღმდეგება მნიშვნელოვან ნორმებს".⁸

ეს არის სამოქალაქო კანონმდებლობის ერთ-ერთი ცენტრალური ლოგო.

სამოქალაქო კოდექსის ნორმებში გათვარისწინებულია, ადამიანის სამოქალაქო-სამართლებრივი ურთიერთობის რეგულირების ზოგადი თავისებურებანი, სამოქალაქო უფლებების განუხრედი განხორციელება, დარღვეულ უფლებათა აღდგენის მექანიზმები, მათი სასამართლო წესით დაცვა.

ჰუმანური სამართლის პრინციპები ნათლად არის ფიქსირებული სამოქალაქო კანონმდებლობის შემდეგ დებულებებში:

- სამოქალაქო სამართლებრივ ურთიერთობათა მონაწილეების თანასწორუფლებიანობა, თანაც ისეთი, რომელიც არ არის დამოკიდებული რაიმე ნიშანზე, თანაც არცერთ მათგანს არ აქვს პრივილეგიები;

- სამოქალაქო უფლებების ხერხეუხეხელობა, მათ შორის ფორმულირებისა საკუთრების ხერხეუხეხელობის შესახებ. სამოქალაქო უფლებებით სარგებლობა იმ დონით და აბსოლუტური დაცვით, რაც გათვარისწინებულია კანონით.

- სამოქალაქო ურთიერთობის მონაწილეთა ნების იურიდიულად მაღალი დონე (დისპოზიციურობა), რომლის შესაბამისად ისინი ახორციელებენ თავიანთ უფლებებს საკუთარი ინტერესების გათვარისწინებით. კოდექსში განმტკიცებულია უაღრესად მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო ფორმულა - გარიგების თავისუფლება, რომელიც არის იურიდიულად უნიკალური გამოხატულება თავისუფლებისა.

აღნიშნული სამი დებულება არის მნიშვნელოვანი დემოკრატიული მონაპოვარი ამა თუ იმ ქვეყნის იურიდიული სისტემისა.

⁸ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, მუხრი 147

თანამედროვე სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებისათვის მთავარია, რომ ჰუმანური სამართლის პრინციპები მტკიცედ დამკვიდრდნენ იურიდიულ ყოფიერებაში, საზოგადოების რეალურ ცხოვრებაში.

სამოქალაქო კანონმდებლობის გარდა ჰუმანური საწყისები განმტკიცებულია სამართლის სხვა დარგებშიც.

ქვეყნის ძირითად კანონში - კონსტიტუციაში დეკლარირებულია უნიკალური ჰუმანური პრინციპები. კანონის მე-5 მუხრი ადგენს, რომ საქართველოში ხელისუფლების წყაროა ხალხი, რომელიც თავის ძალაუფლებას ახორციელებს რეფერენდუმის, უშუალო დემოკრატიის სხვა ფორმებისა და თავისი წარმომადგენლების მეშვეობით. არავის არ აქვს უფლება მიითვისოს ან უკანონოდ მოიპოვოს ხელისუფლება.

მე-7 მუხრი ადგენს, რომ სახელმწიფო ცნობს და იცავს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ სრულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვად და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებებს. ეს ნორმები არის უმაღლესი გამოსახულება ადამიანური ჰუმანიზმისა, პიროვნების მაღალი სოციალური სტატუსის ნათელი აღიარება.

გარდა ამ მნიშვნელოვანი პრინციპებისა, კონსტიტუციის ნორმებში განმტკიცებულია ადამიანის ფუნდამენტური, განუსხვისებელი უფლებები და თავისუფლებები, კერძოდ: სიცოცხლის უფლება, რწმენისა და აღმსარებლობის თავისუფლება, კანონის წინაშე ყველას თანასწორობა, პირადი თავისუფალი განვითარების უფლება, პატივისა და ღირსების ხელშეუვალობა, ადამიანის თავისუფლების ხელშეუვალობა, სიტყვის, აზრის, სინდისის თავისუფლება, პირადი ცხოვრების ხელშეუვალობა, საკუთრებისა და მემკვიდრეობის უფლება, ინტელექტუალური შემოქმედების თავისუფლება, საზოგადოებრივ გაერთიანებებში მონაწილეობის უფლება, შრომის თავისუფლება, განათლების მიღებისა და მისი ფორმის არჩევის უფლება, ჯანმრთელობის დაზღვევით სარგებლობის უფლება და ა.შ.

ამ უფლებათა და თავისუფლებათა უბრალო ჩამონათვარიც ნათედა ყოფს რამდენადაც სისხლსავსეა ჰუმანური საწყისები ქართულ კანონმდებლობაში.

სამართალი უნიკალური ინსტიტუციური წარმონაქმნია. იგი განხილულ უნდა იქნას "წმინდა სახით", მორალის, ჩვეულების, ეთიკის, ესთეტიკის და სხვა კატეგორიებისაგან დამოუკიდებლად. სამართალს აქვს თავისი მატერია. სამართლის ძალა სწორედ ამ მატერიაში ვლინდება. ეს არის სამართლის იდეა, ფორმა, რომელიც გამოსახულია სამართალი, მისი ღირებულება, როგორც განსაკუთრებული ობიექტური

რეალობისა. ნამდვირი სამართალი არის იქ, სადაც რეაღწევა არსებობს ადამიანის თავისუფლება.⁹

თითოეული ადამიანის თავისუფლება უნდა იყოს სხვა ადამიანის თავისუფლების თანმხვედრი, რადგან ზღვარდაუდებელი თავისუფლება, რომელიც დახმავს სხვა პირის ინტერესებს, არ სარგებლობს სამართლის მხარდაჭერით. პიროვნების თავისუფლების შეთანხმება ყველა სხვა დანარჩენი პიროვნების თავისუფლებასთან იურიდიული მხრივ გამოსატყულებას პოულობს იმ საწყისის რეაღიზაციაში, რასაც ეწოდება "თითოეულს თავისი".

ადამიანის თავისუფლება, მისი განუსხვისებელი უფლებების პრობლემა მწვავე პრობლემაა, რომელიც შეადგენს ადამიანის ცხოვრების არსს, პოლიტიკურ ცხოვრებას, მეცნიერებასა და საზოგადოებრივ ყოფიერებას. როგორ მოხვდა ადამიანის თანდაყოლილი უფლებების რეაღიზაცია იურისპრუდენციის სფეროში? მსოფლიოში შეიმჩნევა ტენდენცია განვითარდეს და გაღრმავდეს ადამიანის უფლებები. ეს იდეა იწვევს ინტელექტუალურ მსოფლმხედველობით ჰუმანურ ინტერესს.

ღიბნარაღური ცივილიზაციის პირობებში მსხვილი სოციალურ-ეკონომიკური, შრომითი, საპენცსიო და სხვა ანარეგული უფლებები იძენენ სურ უფრო მზარდ მნიშვნელობას ადამიანთა ცხოვრებაში. ისინი რეაღიზირებუნი უნდა იქნენ სოციალური პრინციპების საფუძველზე.

სამართალი ერთ-ერთი მექანიზმია, რომელიც უზრუნველყოფს ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების რეაღიზაციას იურიდიულ ჩარჩოებში.

უდავოა, რომ კეთილი საქმეა გაფართოვდეს ადამიანის უფლებათა კატალოგი, განსაკუთრებით ჰუმანური მიმართულებით, როგორც ეროვნული, ასევე საერთაშორისო მასშტაბით, თუმცა აუცილებელია სათანადო ასახვა ჰპოვოს კანონმდებლობაში, რადგან სამართლებრივი რეგულირების გარეშე ეს კეთილშობილური იდეა ვერ განხორციელდება.

ადამიანთა უფლებების სფეროში გამოიყოფა ცენტრალური, განმსაზღვრელი როლი - ინდივიდუალური სურვილი თავისუფლება, მაღალი ზნეობრიობა, მორალური პრინციპები, რომელთა საფუძველზე მიმდინარეობს ზნეობრივი პროგრესი, რომელშიც ეს შემოქმედებითი თავისუფლება პოულობს საუკეთესო პირობებს თავის განხორციელებისთვის. თითოეული ადამიანის უფლება თავისი განუმეორებელი ინდივიდუალურობისაა. დამახასიათებელია, რომ მაღალი სამართლებრივი კუდურის

⁹ Finnis, John M., "Law, Morality, and Sexual Orientation", *Notre Dame Law Review*, 69 (5): 1049, 1062-1076. Copyright © 1994. Reproduces with permission of Notre Dame Law Review

დემოკრატიულ ქვეყანაში ინდივიდუალური უფლებების კონტექსტში განიხილება ადამიანის უფლების ბევრი მხარე.

ეკონომიკური და კულტურული განვითარების მსვლელობაში განუხრედად იბრძება პიროვნების მოთხოვნილებების დონე, მისი თვითშეგნება და თვითღირებულება. ადამიანის განსხვავებული უფლებები, როგორცაა სიცოცხლის უფლება, ადამიანის დამოუკიდებლობა, მისი ღირსება, მისი სოციალური სტატუსი, სამოქალაქო საზოგადოებაში მხოლოდ იურიდიული სისტემისა და წესრიგის მეშვეობით რეალიზირდება, მხოლოდ იურიდიული კატეგორიებით მკვიდრდება ადამიანის ადგილი მთელ სოციალურ სივრცეში.

თუ სამართალს აქვს ღრმა ბუნებრივი ფესვები, ერთ-ერთ მის ბუნებრივ გამოხატულებას სამართლებრივ რეგულირებაში წარმოადგენს ის, რომ კანონის შესაბამისად, მართლმსაჯულების ჩარჩოებში გადაჭრის მის დაქვემდებარებაში მყოფ ყველა საკითხს. ადამიანის უფლებანი ჩანერგილია თვით იურიდიული მატერიის წიაღში, რთულ იურიდიულ მექანიზმებში, რომელიც გამოხატულია იურიდიულ ნორმებში, კანონებში, სამართლის ობიექტურ თვისებებში.

კატეგორია "ადამიანის უფლებები" განიხილება როგორც სამართლებრივი სინამდვილე და მისი მექანიზმი, რომელიც შესაძლებლობას აძლევს ადამიანს იყოს სოციალური ცხოვრების სრულფასოვანი სუბიექტი. "ადამიანის უფლებებში" ასახულია პრინციპები და თავისებურებანი, რაც სამართლის ბუნებას და დოგმას ახასიათებს, ე.ი. ის, რომელიც მოიცავს ვაცობრიობის გონიერი არსებობის პირობას და უჭირავს ამ პრინციპში აუცილებელი, უადტერნატივო ადგილი.

სამოქალაქო საზოგადოებას დიბერალური ცივილიზაციის ეპოქაში ჭირდება არა მარტო იურიდიული სისტემა, რომლის არსი არის არა მარტოვი რეგულირება, არამედ იდეოლოგიური კრედიტ, რომელიც გაჯერებული იქნება ჰუმანური პრინციპებით.

ყოველი სამართალი არის "ხადხის სამართალი". ამ მიმართებაში არის ინსტიტუტი, რომელიც მიმართულია ადამიანის ნებასა და ქცევებზე. სხვადასხვა ტიპის იურიდიული სისტემები მოწოდებულია დაიცვას ადამიანის უფლებები და ამ მიმართებით არ არსებობს სხვა უფრო ეფექტური მექანიზმი, ვიდრე იურიდიული სისტემაა. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია, რომ იურიდიული სისტემა ემსახურებოდეს არა ხედისუფლებას, არამედ ხადხს.

საზოგადოების განვითარების ყველა ეტაპზე უცვლელი რჩება სამართლის, როგორც რეგულირების ფუნქცია, ამასთანავე, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის ფუნქცია აუცილებელი საზოგადოებრივი განვითარებისთვის ადამიანის კანონიერი

უფრებებისა და თავისუფლებების დაცვისათვის. ამისთვის სამართადს ესაჭიროება საზოგადოებრივი დისციპლინა, დასჯითი მეტოდების გამოყენება, რომელიც შერწყმულია მორალურ პრინციპებთან და ნორმებთან.

განვითარებული სამოქალაქო საზოგადოების პირობებში ჰუმანური და დემოკრატიული საწყისების გაძლიერებამ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა სამართლებრივ მატერიაში იძულებითი მეტოდების შესუსტების თვარსაზრისით. შესაბამისად, წინა პლანზე წამოიწია რეგულირების ზოგადდასაშვებმა მეტოდმა.

ზოგადი დაშვება სამართალში ნიშნავს იმას, რომ მოქმედ იურიდიულ სისტემაში მოქმედებას იწყებს სამართლებრივად დასაშვები ქცევა, მათ შორის მორალურიც. აგრეთვე ის გარემოება, რომ ზოგადი დაშვება დამახასიათებელია იმ ინსტიტუტებისათვის, რომლებიც სამართადს აძლევენ პრინციპულად ახად იერსახეს, "კერძო სამართლის" ნიშნებს, დასაშვებს ხდის წამყვან სამართლებრივ რეგულირებას.

ზოგადდასაშვები უფრება უმნიშვნელოვანესი ნიშანია იმ იურიდიული სისტემისა, რომელიც უნდა დამკვიდრდეს საზოგადოების რიბერალურ დემოკრატიაზე გადასვრის პირობებში. ზოგადდასაშვები უფრება თავისი ფესვებით ეფუძნება ბუნებით სამართადს, კერძოდ იმ ნაწილს, რომელიც ახასიათებს ადამიანს, როგორც დამოუკიდებელ პერსონას. თითოეული ადამიანის პირადი თავისუფრება არის ჭეშმარიტად ჰუმანური მოთხოვნა, რომელიც საფუძვლად უნდა დაედოს ყველა იურიდიულ სისტემას.

იურიდიული მეცნიერებისა და პრაქტიკის სამი საკვანძო საკითხია შემდეგი:

- ინსტიტუტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ სამართლის საყოველთაობას;
- ინსტიტუტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ პიროვნების მაღალ საზოგადოებრივ სტატუსს;
- იურიდიული რეგულირების სახელშეკრულებო მეტოდი.

სამივე საკვანძო საკითხი სრულყოფილებას აღწევს რიბერალური დემოკრატიის პირობებში, თუმცა მათ შორის უპირატესობა ეძლევა ინსტიტუტებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ ადამიანის უფრებებისა და თავისუფრებების დაცვას. ადამიანის უფრებების დაცვა გამოსატური უნდა იყოს სამართლის ნორმებში, ინსტიტუტებში, პოზიტიური სამართლის სტრუქტურულ კომპლექსებში, მექანიზმებში, მეცნიერულ კონცეფციებში, რეგულირების სისტემაში.

ადამიანის დამოუკიდებლობის ჩარჩოებში შესაძლებელია რეალიზირებული იქნას ის გადამწყვეტი პირობა, რაც აუცილებელია სამართლის ზოგადი დასაშვები ბუნებისათვის - პიროვნების სამართლებრივი სტატუსის ამაღლება.

დემოკრატიულად შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ ის საზოგადოება, რომელიც თავის ფესვებში ინახავს რესურსს, მოქალაქეების უფლებების დაცვისთვის. ამ უფლებათა შორის ფუნდამენტურია სიცოცხლისა და საკუთრების უფლება. უფლება ფლობდეს ქონებას, იყოს მესაკუთრე, რომელიც მოქალაქეს მისცემს საშუალებას უზრუნველყოს მისი დამოუკიდებლობა ყველა საზოგადოებრივი წყობისთვის მნიშვნელოვანი და აქტუალურია.

საყურადღებოა დიდი გერმანელი ფილოსოფოსის ე.კანტის შეხედულებანი სამართალზე. იგი წერს: "სამოქალაქო წყობა განსახიერებელი სამართალში წარმოადგენს ადამიანთა შორის გარეგანი ურთიერთობის უსიტყვო და პირველად მოვადგობას".¹⁰

მეორე ადგილას კანტი მიუთითებს, რომ "სამართალი ადამიანებისათვის არის მოვადგობა და იმედი, ხორც თვითონ სამართალი არის უმაღლესი პრინციპი, რომრიდანაც უნდა გამომდინარეობდეს ყველა მაქსიმი, რაც საზოგადოებას ეხება".¹¹

და ბოლოს, სამართალი როგორც მას ხედავს ფილოსოფოსი არის "ყველაზე წმინდა, რაც ღმერთს აქვს შექმნილი დედამიწაზე".¹²

სამართლის აზრი, რომელიც გამომდინარეობს მისი, როგორც ობიექტური გონიერების ყოფიერებიდან და მისი, როგორც ადამიანის უფლებების დახასიათებიდან და რომ სამართლის მეშვეობით მკვიდრდებოდა ადამიანებისათვის ყველაზე დიდი სიკეთე - თავისუფლება, უდავო ჭეშმარიტებაა.

ამრიგად, თანამედროვე რიბერაღურ-დემოკრატიული საზოგადოება ნოყიერ ნიადაგს ქმნის სამართალში ჰუმანური საწყისების დამკვიდრებისა და განვითარებისათვის. კაცობრიობამ ბევრი ქარცეცხლი გადაიტანა, სანამ ამ მდგომარეობამდე მივიდოდა. ჰუმანური სამართლის ჩამოყალიბება და განვითარება ამა თუ იმ ქვეყანაში ბევრად არის დამოკიდებული ჩვენს პრანეტაზე დემოკრატიის განვითარებაზე.

ამჟამად, საქართველო მტკიცედ დგას სახერმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების დემოკრატიზაციის გზაზე, რაც ჰუმანური სამართლის პრინციპების

¹⁰ Кант И. Соч. в 6 т. Т. 3. М. 1964. С. 280,

¹¹ იქვე, გვ. 281

¹² იქვე, გვ. 287

დამკვიდრებისა და განვითარების მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს. ჰუმანური სამართლის კონცეფციას ახად სიცოცხდეს მიანიჭებს მოქადაქეთა ნება და შეგნება, კანონმდებლობის ცივილიზებული განვითარება, სამართლიანი მართლმსაჯულების განხორციელება, იურიდიული დონის განვითარების ამაღლება და სრულყოფა.

სწორედ ჟურნალისტიკა უზრუნველყოფს მსოფლიოში არსებული უზარმაზარი ინფორმაციული ნაკადის რეგულირებას, ადამიანებამდე მიაქვს სოციალურად მნიშვნელოვანი ცოდნა, ცნობები, იდეები გარემომცველი სამყაროს შესახებ.

ჟურნალისტი მასობრივი ინფრასტრუქტურის მთავარი სუბიექტია. მისი სამართლებრივი სტატუსი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების სტატუსითაა განსაზღვრული. თუ მასმედიის მუშაობაში ძირითადია აუდიტორიისათვის ყველაზე ახალი, ობიექტური და სრული ინფორმაციის მიწოდება, ჟურნალისტიკისათვის აუცილებელია – მოიძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია. სწორედ ეს ძირითადი უფლება ფიგურირებს ჟურნალისტიკის სამართლებრივ

სტატუსსა და პროფესიულ საქმიანობაში.

ჟურნალისტიკის უფლება-მოვალეობათა სრულყოფილი რეგლამენტაცია დროის მოთხოვნაა, თუმცა როგორც ეს სამეცნიერო ლიტერატურაშია მითითებული, მასმედიის შესახებ კანონმდებლობაში განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნებშიც არ არის სპეციალური იურიდიული ნორმები, რომლებიც სათანადოდ განამტკიცებენ ჟურნალისტიკის განსაკუთრებულ უფლებებს და სოციალურ როლს.

ანალოგიური სურათია ჩვენს ქვეყანაშიც. ძირითადი ნორმატიული აქტი, რომელიც განსაზღვრავდა ჟურნალისტიკის სტატუსის სამართლებრივ კონსტრუქციას, იყო საქართველოს 1991 წლის 10 აგვისტოს კანონი „პრესისა და მა-

სობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებების შესახებ.“ იგი ძალადაკარგულად ცნო „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს 2004 წლის 24 ივნისის კანონმა.

2003 წლის 14-15 მაისს საქართველოში ევროსაბჭოს ეგიდით მოეწყო სემინარი თემაზე „მედიის თვითრეგულირების მექანიზმის ჩამოყალიბება საქართველოში“. სემინარზე ქართული მასმედიის წარმომადგენლებმა ხელი მოაწერეს დოკუმენტს, რომლის სახელწოდებაცაა „მედიის პროფესიული სტანდარტი“.1 ჟურნალისტური ეთიკის პრინციპებზე მუშაობა საქართველოში დიდი ხნის მანძილზე მიმდინარეობდა.

ევროპის საბჭოს ექსპერტი მარიო ოთჰეიმერი მიიჩნევს, რომ

მედის თვითრეგულირების ისეთი მექანიზმების ამოქმედება, როგორცაა პრესის საბჭოები, საგრძნობლად განტვირთავს სასამართლოებს მედიასთან დაკავშირებული დავებისაგან.

მიუხედავად იმისა, რომ თვითრეგულირების მექანიზმები ნებაყოფლობითი ხასიათისაა და ჟურნალისტთა კეთილ ნებას ეფუძნება, ექსპერტები მიიჩნევენ, რომ ამ გზით ნებისმიერი საკამათო საკითხის, ასევე მკითხველთა საჩივრების განხილვა და რეგულირება გაცილებით ნაკლებ დროსა და მატერიალურ რესურსს საჭიროებს.

„მედის პროფესიული სტანდარტი“, იგივე მედიის ეთიკური კოდექსი, რა თქმა უნდა, არ არის სავალდებულო ძალის დოკუმენტი და იგი რეგულირების გარეშე ტოვებს მთელ რიგ საკითხებს, რაც დაკავშირებულია ჟურნალისტურ საქმიანობასთან. აღნიშნული დოკუმენტი მოცულობით მცირეა და სრულად არ მოიცავს ჟურნალისტური საქმიანობის დახასიათებას. არ განსაზღვრავს ვინ არის ჟურნალისტი, მითითებულია მხოლოდ ჟურნალისტის მოვალეობაზე – საზოგადოებას მიაწოდოს ამომწურავი, მიუკერძოებელი და უტყუარი ინფორმაცია, რომ იგი მოვალეა, საზოგადოების წინაშე ნაკისრი ვალდებულების შესრულებისას დაიცვას პროფესიული სტანდარტით დადგენილი წესები.

ზოგიერთ ცივილიზებულ ქვეყანაში ჟურნალისტთა სტატუსი განსაზღვრულია სწორედ ასეთი სტანდარტებითა და ქცევის კოდექსებით. მსოფლიო ინტელექტუალური თანამეგობრობისათვის ნათელია, რომ ჟურნალისტური საქმიანობის პრინციპები

და დეონტოლოგიური ნორმები უნდა გამოდინარეობდეს მხოლოდ ჟურნალისტებისაგან. პროფესიულად სწორი მეთოდები წარმოადგენს ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურ გარანტიას. მაგრამ როგორია პროფესიულად სწორი მეთოდები? შეიძლება თუ არა, ეთიკის კოდექსებმა უზრუნველყოს ჟურნალისტური საქმიანობის ესოდენ მნიშვნელოვანი და თავისებური სფეროს რეგულირება? რა თქმა უნდა, მონინავე დემოკრატიული ქვეყნების გამოცდილების გაზიარება მიზანშეწონილი და სასარგებლოა, მაგრამ არამიზანშეწონილად მიგვაჩნია სხვა ქვეყნების პრაქტიკული გამოცდილების შაბლონური გადმონერგვა ჩვენს ქვეყანაში.

გასაგებია, რომ ცივილიზებულ ქვეყნებში, სადაც დემოკრატიული ინსტიტუტები მყარია, სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბება თითქმის დამთავრებულია და კანონმდებლობა დახვეწილი, საკმარისია ჟურნალისტის პროფესიული სტანდარტები და ქცევის კოდექსები მასმედიასა და საზოგადოებას შორის წარმოშობილი ურთიერთობის რეგულირებისათვის. საქართველოში კი, რომელიც იმყოფება დემოკრატიული გადრეკილების და სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების სტადიაზე, ნაჩქარევად მიგვაჩნია ჟურნალისტის სტატუსის ამოგდება სამართლებრივი სივრციდან. პროფესიული სტანდარტები და ეთიკური ნორმები საკმარისი არ არის ჟურნალისტთა უფლება-მოვალეობების განსაზღვრისათვის, აუცილებელია ჟურნალისტის სტატუსის სამართლებრივი რეგლამენტაცია.

საქართველოს პარლამენტმა 2004 წლის 23 დეკემბერს მიიღო

საკმაოდ ვრცელი კანონი „მაუნყებლობის შესახებ“, 2005 წლის 2 ივნისს კი კანონი „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“. თუ აუცილებელია სიტყვისა და გამოსატვის თავისუფლების, ასევე მაუნყებლობის და ელექტრონული კომუნიკაციების სამართლებრივი რეგულირება, აუცილებელია ჟურნალისტის სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრაც, პრესის შესახებ კლასიკური კანონის შემუშავება და მიღება.

ჟურნალისტის სტატუსის საკანონმდებლო რეგლამენტაცია არ ეწინააღმდეგება „პროფესიული სტანდარტის“ და ეთიკის კოდექსის დებულებებს, პირიქით შეავსებს მათ და მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს იმ პრობლემების აღმოფხვრას, რაც არსებობს მასმედიასა და საზოგადოებას შორის.

ჟურნალისტი არის პირი, რომელიც აგროვებს, ქმნის, რედაქციას უკეთებს და ამზადებს მასალებს მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში გამოსაქვეყნებლად. საამისოდ მას აქვს სათანადო რწმუნება ან არის ჟურნალისტთა რეგისტრირებული კავშირის წევრი და თავის საქმიანობისას ხელმძღვანელობს ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაციის მიერ განსაზღვრული პრინციპებით.

2000 წლის 8 მარტს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო რეკომენდაცია სათაურით – „ჟურნალისტების უფლება არ გაამყვანონ ინფორმაციის წყაროები“. აღნიშნულ რეკომენდაციას თან ახლავს დანართი, რომლის თანახმად, ჟურნალისტი ნიშნავს ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს, რომელიც

რეგულარულად ან პროფესიულად ჩართულია საზოგადოებისათვის ინფორმაციის შეგროვებასა და გავრცელებაში მასობრივი საშუალებების მეოხებით.

„მედიის პროფესიულ სტანდარტში“ აღნიშნულია, რომ ჟურნალისტის პროფესია შეუთავსებელია აქტიურ პოლიტიკურ მოღვაწეობასთან, სარეკლამო თუ საზოგადოებასთან ურთიერთობის და სპეციალურ სამსახურებში თანამშრომლობასთან, აგრეთვე სხვა საქმიანობასთან, რომელმაც შეიძლება ეჭვქვეშ დააყენოს ჟურნალისტისა და ჟურნალისტის პროფესიის სანდოობა.

ჟურნალისტის სამართლებრივ სტატუსში შერწყმულია სამი კომპონენტი: ჟურნალისტის პროფესიული საქმიანობის შემოქმედებითი ხასიათი, საჯარო სამსახურის ელემენტები (public service), ჟურნალისტსა და რედაქციას შორის არსებული სამართლებრივი ურთიერთობის სპეციფიკა. გარდა ამისა, ჟურნალისტის სამართლებრივი სტატუსის ფარგლებში რეალიზდება ის განსაკუთრებული სოციალური როლი, რომელიც ჟურნალისტს აკისრია სახელმწიფოსა და საზოგადოების წინაშე.

მაორა კითხვა:

რა უფლებებით სარგებლობს ჟურნალისტი?

ჟურნალისტის სამართლებრივი სტატუსი მისი უფლება-მოვალეობების კომპლექსია, რომელშიც შეიძლება გამოვყოთ სამი ჯგუფი:

- ინფორმაციის მიღებასთან დაკავშირებული უფლება-მოვალეობანი;
- ინფორმაციის გავრცელებასთან დაკავშირებული უფლება-მოვალეობანი;
- მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების საქმიანობასა და გავრცელებასთან დაკავშირებული უფლება-მოვალეობანი.

თავისი პროფესიის სპეციფიკა საშუალებას აძლევს ჟურნალისტს, ისარგებლოს ისეთი უფლებებით, რაც მიუწვდომელია სხვა მოქალაქეებისთვის. ჟურნალისტის უფლება-მოვალეობანი, რომლებიც რეალიზდება ინფორმაციის მოძიებასა და შეკრების პროცესში, შემდეგია:

- უფლება, მოიძიოს, მოითხოვოს და მიიღოს ინფორმაცია; მოითხოვოს სახელმწიფო ხელისუფლებისა და თვითმმართველობის ადგილობრივი ორგანოებისგან, სახელმწიფო და მუნიციპალური ორგანიზაციების, საზოგადოებრივი გაერთიანებებისა და მათი პრესსამსახურებისგან ინფორმაციის მიწოდება; თავისი მოვალეობის შესრულებისას ნებისმიერ დაწესებულებასა და ორგანიზაციაში შესვლის,

თანამდებობის პირებთან შეხვედრის უფლება; უფლება, ხელი მიუწვდებოდეს დოკუმენტებსა და მასალებზე, გარდა იმ ფრაგმენტებისა, რომლებიც შეიცავს სახელმწიფო, კომერციულ და კანონით სპეციალურად დაცულ საიდუმლოებას; დოკუმენტებისა და მასალის ასლების გადაღების უფლება, საავტორო უფლებისა და ინტელექტუალური საკუთრების უფლების გათვალისწინებით; ჩანერის უფლება, მათ შორის აუდიო და ვიდეოტექნოლოგიური საშუალებების გამოყენება, კინო და ფოტო გადაღებები, გარდა გამონაკლისი შემთხვევებისა, როცა ეს აკრძალულია კანონით; უბედური შემთხვევების, ავარიებისა და კატასტროფების, მასობრივი არეულობების, მოქალაქეთა მასობრივი თავშეყრის ადგილებში, სპეციალურად დაცულ ზონებში შესვლის უფლება, აგრეთვე იმ ადგილებში შესვლის უფლება, სადაც გამოცხადებულია საგანგებო მდგომარეობა, მიტინგებსა და დემონსტრაციებზე დასწრებისა და მათი გაშუქების უფლება; შემოსული მასალების საიმედოობის შემოწმების უფლება; ავტორობის საიდუმლოების შენახვის უფლება;

- მოვალეობა დააკმაყოფილოს პირთა თხოვნა ინფორმაციის წყაროების დასახელებისა, მიუთითოს ციტირებული გამოთქმების ავტორებზე,

თუ ციტატა პირველად ქვეყნდება; მოვალეობა დაიცვას ინფორმაციისა და მისი წყაროების კონფიდენციალობა; მოვალეობა მოქალაქეებისა და თანამდებობის პირებისგან ინფორმაციის მიღების დროს აცნობოს მათ აუდიო-ვიდეო ჩანაწერების, კინო და ფოტოგადაღებების ჩატარების შესახებ; მოვალეობა თავისი პროფესიული საქმიანობის განხორციელების პერიოდში პირველი მოთხოვნისთანავე წარადგინოს რედაქციის მოწმობა ან სხვა დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს ჟურნალისტის პიროვნებასა და უფლებამოსილებას.

მეორე ჯგუფს მიეკუთვნება უფლება-მოვალეობანი, რომლებიც რეალიზდება ჟურნალისტის მიერ აუდიტორიისთვის ინფორმაციის გადაცემის პროცესში:

- ინფორმაციის გავრცელების უფლება; უფლება, გამოაქვეყნოს, გადმოსცეს ან სხვა საშუალებებით ასახოს დოკუმენტები და მასალა ისე, რომ არ დაირღვეს ავტორისა და სხვა განსაკუთრებული უფლებები (ინტელექტუალური საკუთრების უფლება); გამოთქვას თავისი პირადი მოსაზრება და შეფასება ცნობებსა და მასალებში, რაც გათვალისწინებულია მასმედიაში გავრცელებისთვის; მოხსნას თავისი ხელმოწერა ცნობისა და მასალის ქვეშ, რომელთა შინაარსი, მისი აზრით, დამახინჯებულია რედაქციული დამუშავების დროს; გაავრცელოს მის მიერ მომზადებული ცნობა ან

მასალა თავისი ხელმოწერით, ფსევდონიმით ან ხელმოწერადად;

- მოვალეობა, შეამოწმოს მიღებული ინფორმაციის საიმედოობა; მოვალეობა მიიღოს თანხმობა, მასმედიაში გაავრცელოს ცნობები მოქალაქის პირადი ცხოვრების შესახებ, პირადად მისგან ან მისი კანონიერი წარმომადგენლისგან (გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ეს აუცილებელია საზოგადოებრივი ინტერესების დასაცავად); იმ ცნობებისა და მასალების გავრცელების უფლება, რომლებიც მომზადებულია ფარული აუდიო და ვიდეო ჩანაწერების გამოყენებით, კინო და ფოტოგადაღებით.

მესამე ჯგუფს მიეკუთვნება ჟურნალისტის უფლება-მოვალეობანი, რომლებიც რეალიზდება რედაქციის შიგნით, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების გამოშვების პროცესში:

- ჟურნალისტის უფლება, უარი თქვას იმ ცნობებისა და მასალების მომზადებაზე, რომლებიც ეწინააღმდეგება მის მრწამსს;
- ჟურნალისტის მოვალეობა, დაიცვას იმ რედაქციის წესდება, რომელთანაც ის თანამშრომლობს; საქმის კურსში ჩააყენოს მთავარი რედაქტორი მომზადებული ცნობების ან მასალების გავრცელებასთან დაკავშირებით; უარი თქვას მთავარი რედაქტორის ან რედაქტორის დავალებაზე, თუ მისი შესრულება დაკავშირებულია კანონის დარღვევასთან;

აღნიშნულ უფლება-მოვალეობათა კომპლექსი ჟურნალისტის სამართლებრივი სტატუსის ქვაკუთხედი. ისინი მთლიანობაში უზრუნველყოფენ ჟურნალისტზე დაკისრებული სოციალური ფუნქციის განხორციელებას, რომელიც უმთავრესად ინფორმაციასთან არის დაკავშირებული. ჟურნალისტს აქვს მნიშვნელოვანი უფლება, შეამოწმოს მისთვის ცნობილი ინფორმაციის საიმედოობა. მეორე მხრივ, იგი მოვალეა ინფორმაციის გავრცელებამდე დარწმუნდეს მის უტყუარობაში. ეს ფაქტიურად ნიშნავს იმას, რომ ჟურნალისტი პასუხს აგებს მის მიერ მომზადებული და გავრცელებული თითოეული სიტყვისთვის, რომელიც მოცემულია სტატიაში ან გამოცხადებულია ტელე-რადიომაუწყებლობით.

თუ ჟურნალისტს მივიჩნევთ, როგორც შუამავალ პირს მოქალაქის უფლების რეალიზაციაში – მოიპოვოს ინფორმაცია, ნათლად შეიძლება განისაზღვროს მისი ადგილი შემდეგ ჯაჭვში: „ფაქტი – ინფორმაციის წყარო – ჟურნალისტი – აუდიტორია.“ როცა ჟურნალისტი არის მოვლენის უშუალო მხილველი, იგი ვალდებულია, „ზუსტად და კეთილსინდისიერად გადასცეს აუდიტორიას ის, რაც ნახა და მოისმინა.“ სწორედ ასე არის ფიქსირებული დეკლარაციაში ჟურნალისტთა ქცევის პრინციპების შესახებ, რომელიც დამტკიცებული იქნა ჟურნალისტთა საერთაშორისო ფედერაციის მიერ: „ამუქებს რა მოვლენებს, ჟურნალისტი მოვალეა, დაეყრდნოს მხოლოდ ფაქტებს, რომლებიც დადგენილია პირადად მის მიერ.“² აქედან გამომდინარეობს ჟურნალისტის მოვალე-

ობა – შეამონმოს ის ინფორმაცია, რისი მონმეც უშუალოდ თვითონ არ არის, რადგან ხშირ შემთხვევაში მისთვის აუცილებელ ცნობებს ლებულობს სხვა წყაროებიდან. ინფორმაციის შემონმება იმ პრინციპს წარმოადგენს, რომელიც შესაძლებლობას აძლევს ჟურნალისტს, მოითხოვოს პასუხი დასმულ კითხვაზე, მიმართოს სახელმწიფო ორგანოებსა და ორგანიზაციებს, თანამდებობის პირებს, გაეცნოს დოკუმენტებსა და მასალებს, ჩაინეროს, მივიდეს სტიქიური კატასტროფის ადგილზე და ა. შ.

ამდენად, გასაავრცელებელი ინფორმაციის ყოველმხრივი შემონმება ჟურნალისტის არა მარტო უფლებაა, არამედ მოვალეობაც, რაც თავის მხრივ საფუძვლად უდევს ჟურნალისტის სოციალურ პასუხისმგებლობას. მოპოვებული ინფორმაციის შემონმება ჟურნალისტის მოვალეობა ხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი აუდიტორიას აცნობებს იმ ფაქტისა და მოვლენების შესახებ, რომლის უშუალო მონმე თვითონ არ არის. ასეთ შემთხვევაში ის თავის თავზე იღებს მხილველის როლს (თუმცა სინამდვილეში არ არის თვითმხილველი) და როგორც მხილველი ვალდებულია, უპასუხოს მისთვის ცნობილი ინფორმაციის საიმედოობაზე. ინფორმაციის საიმედოობის შემონმება ზოგჯერ გარკვეულ სიძნელეებთან არის დაკავშირებული. ჟურნალისტს ყოველთვის არა აქვს შესაძლებლობა, დარწმუნდეს ამა თუ იმ ფაქტის უტყუარობაში. მოკვლევის, გამოძიების, პროკურატურისა და სასამართლო ორგანოებისგან განსხვავებით ჟურნალისტს არ შეუძლია ჩაატაროს რაიმე სახის

ექსპერტიზა, მოახდინოს დაპირისპირება და სხვა საგამომძიებლო მოქმედება ჭეშმარიტების დასადგენად. მაგრამ ჟურნალისტი ვალდებულია, ნებისმიერ სიტუაციაში განახორციელოს ყველა ღონისძიება ინფორმაციის საიმედოობის დასადასტურებლად, ვინაიდან დემოკრატიულ სახელმწიფოში საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბების პროცესი მხოლოდ მაშინ შეიძლება ნორმალურად და გონივრულად განვითარდეს, როცა იგი ნამდვილ ფაქტებსა და ინფორმაციას ეყრდნობა.

ბუნებრივია, ჟურნალისტი პასუხს არ აგებს იმ ცნობების გავრცელებისთვის, რომლის წყარო ცნობილია და იმსახურებს ნდობას, კერძოდ, თუ ცნობებს შეიცავდა ოფიციალური ინფორმაციები, თუ ისინი მიღებულია საინფორმაციო სააგენტოების, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოების პრესსამსახურებისგან, თუ ისინი სიტყვა-სიტყვით იმეორებს სხვადასხვა ოფიციალურ თავყრილობაზე პასუხისმგებელ პირთა გამოსვლებს, თუ ასეთი ცნობები იყო გამოსვლებში, რომლებიც ეთერში გავიდა წინასწარი ჩანერის გარეშე ან ტექსტებში, რომლებიც ექვემდებარება რედაქტირებას.

მასაჲ კითხვა:

რას ნიშნავს ინფორმაციის წყარო და მისი დასვის საიდუმლოება?

ინფორმაციის წყაროს დიდი მნიშვნელობა აქვს ჟურნალისტური საქმიანობისთვის. ზოგჯერ წყარო გაცხადებულია და არავისთვის არ არის საიდუმლო, ზოგჯერ კი ფარულია და ამდენად – საიდუმლო. ჟურნალისტი მოვალეა, საიდუმლოდ შეინახოს წყარო, თუ ამას მოითხოვს სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ინტერესები. ეს ერთ-ერთი პროფესიონალური პრინციპია, რომლის არსი მდგომარეობს შემდეგში: საზოგადოებრივი თავისუფლების მონაპოვრად მიჩნეულია ის, რომ ადამიანებს უმტკივნეულოდ შეიძლება ეცნობოს სოციალურად მნიშვნელოვანი საგნებისა და მოვლენების შესახებ მედიის მეშვეობით, ამასთანავე მედიაში გააშუქონ სათანადო მოვლენები, ჩაებან დისკუსიაში, გამოთქვან საკუთარი აზრი და ა. შ. ამასთანავე, ინფორმაციის დაცვის ინსტიტუტი ავალდებულებს მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების რედაქციებსა და მათ თანამშრომლებს, საიდუმლოდ შეინახონ მოქალაქეებისაგან მიწოდებული ინფორმაცია, არ გამოაქვეყნონ პერსონალური მონაცემები, რომლებიც იძლევა ავტორის პიროვნების იდენტიფიკაციის შესაძლებლობას.

„პროფესიული საიდუმლოების წყარო დაცულია აბსოლუტური პრივილეგიით და არავის არა აქვს უფლება მოითხოვოს ამ ინფორმაციის გამხელა“ –

განსაზღვრავს ცივილიზებული საზოგადოების წარმატებას. საზოგადოება, რომელიც ინფორმაციის თავისუფლებასა და ხელმისაწვდომობას სოციალურ ღირებულებად მიიჩნევს, ხოლო ხელისუფლება თავისი საქმიანობის ერთ-ერთ პრინციპად აღიარებს, დაცულია პოლიტიკური თუ სოციალური კატაკლიზმებისგან.

„დემოკრატია მოქალაქეთა უფლების გარეშე, იცოდნენ – ფარსია. მოქალაქის უფლება იცოდნენ პროცედურის გარეშე – ბლეფია. პროცედურები მოქალაქეთა გარეშე, რომლებიც ისწრაფიან იცოდნენ – ტრაგედიაა“ – ასეთი ტევადი პოსტულატი ბევრის მთქმელია.

ასეთივე აზრია ჩაქსოვილი აბრამ ლინკოლნის ბრძნულ სიტყვებში – „მიეცით ხალხს შესაძლებლობა, იცოდეს ფაქტები და ქვეყანა უსაფრთხო იქნება.“ ამ სიტყვების ჭეშმარიტება ცხოვრებამ დაადასტურა. ამიტომ არის, რომ ნორმები ინფორმაციის თავისუფლებისა და ხელმისაწვდომობის შესახებ მრავალი საერთაშორისო კონვენციითა და დეკლარაციით არის განმტკიცებული, რომელთა ნებისმიერი სახით ხელყოფას დემოკრატიულ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა განიხილავს როგორც მთლიანად ცივილიზებული სამყაროს წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებას.

ინფორმაციის მისაწვდომობასთან მიმართებაში საქართველოს კანონმდებლობა არ ცნობს არავითარ პრიორიტეტულ უფლებას და ყველა მოქალაქეს ანიჭებს შესაძლებლობას – შეუფერხებლად მიიღოს მისთვის საჭირო ინფორმაცია, მიუხედავად

ამისა, რეალურად ინფორმაციის ძირითადი მასა ჟურნალისტებზე მოდის და ჟურნალისტისა და საზოგადოების ურთიერთობის ხასიათს განსაზღვრავს.

მასმედია და ჟურნალისტები წარმოადგენენ შუამავლებს სახელმწიფოსა და მოქალაქეებს შორის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სფეროში. ამ მოვალეობის შესასრულებლად კანონმდებლობა ჟურნალისტებს ანიჭებს განსაკუთრებულ უფლებას – მოიძიონ, მიიღონ და გავრცელონ ინფორმაცია. ამ უფლების რეალიზაციის პროცესში ჟურნალისტები ხშირად აწყდებიან პრობლემებს იმის გამო, რომ არ არსებობს ინფორმაციის მიღების სრულყოფილი სამართლებრივი მექანიზმი. ერთი მხრივ, ეს სავსებით გასაგებია, რადგან საქართველოში დღეისათვის არ არსებობს სპეციალური კანონი „ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ“. მეორე მხრივ, ამ ხარვეზს ავსებს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი, რომელიც შეიძლება დეტალურად არ არეგულირებს ინფორმაციის მიღების სრულ მექანიზმს, მაგრამ ითვალისწინებს მის ცალკეულ ელემენტებს.

რამდენადაც დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა პიროვნების, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ჰარმონიული ურთიერთობის მნიშვნელოვანი პირობაა, აუცილებელია არსებობდეს სპეციალური კანონი „ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ“, რომელშიც დეტალურად იქნება განმტკიცებული „ინფორმაციის მოძიების, მიღებისა და გავრცელების სამართლებრივი მექანიზმი.“ ასეთი კანონის არარსე-

ბობის გამო მოქალაქენი და მათ შორის ჟურნალისტებიც იძულებულნი არიან ეძებონ ცალკეული დებულებანი სხვადასხვა ნორმატიულ აქტში, რაც არცთუ ისე ადვილია.

ჟურნალისტი უფლებამოსილია ინფორმაციის მფლობელს დაუხაზუთოს ინფორმაციის მიღების აუცილებლობა, თუმცა ეს მისი მოვალეობა არ არის. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის თანახმად, პირი არ არის ვალდებული, განცხადებაში მიუთითოს ინფორმაციის მოთხოვნის მოტივი ან მიზანი. ეს ნესი, უპირველეს ყოვლისა, ეხება ჟურნალისტს, რომლისთვისაც ინფორმაციის მიღება და გავრცელება ყოველდღიური საქმიანობაა.

ჟურნალისტს უფლება აქვს, ინფორმაცია მიიღოს ნებისმიერი ფორმით, როგორც ზეპირად, ისე წერილობით. ეს იმას ნიშნავს, რომ ჟურნალისტის ზეპირი მიმართვა, მაგალითად, მინისტრისადმი – მისცეს ინტერვიუ, სხვა არაფერია, თუ არა ინფორმაციის მოთხოვნა ზეპირი ფორმით. ჟურნალისტის შეკითხვაზე პასუხი იმ პირის მიერ, ვისაც მიმართეს ინტერვიუსთვის, უნდა განვიხილოთ როგორც პასუხი ინფორმაციის მოთხოვნაზე. ეს თეზისი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინებით, რომ ჟურნალისტს პასუხისმგებლობა არ ეკისრება იმ ინფორმაციის შინაარსისთვის, რომელიც მიღებულია ინფორმაციის მოთხოვნის პასუხად.

მოქმედი კანონმდებლობა ითვალისწინებს ინფორმაციის მოთხოვნაზე რეაგირების ოთხ ვარიანტს: 1) ინფორმაციის მიწოდ-

